

Kvinta Horācija Flakka

Dzejas

Tulkojis K. Straubergs

I

1924

IZGLITĪBAS MINISTRIJAS IZDEVUMS
KRĀJUMĀ PIE IZGLITĪBAS MINISTRIJAS KOMISIONERA
A. GULBJA, RĪGĀ, KRĪŠJĀŅA BARONA IELĀ 14

J. Petersona drukātava Rīgā, Krišjāņa Barona ielā 20/22.

Priekšvārds.

Pie Horācija darbu tulkojuma jāaizrāda tas pats, ko savā laikā tiku darījis priekšvārdā „Grieķu lirikai“. Ari iekārtojums ir līdzīgs, tikai, sakarā ar Horācija saprašanas specifiskām grūtībām, ar to, ka Rōmas kultūra viņā atraduši savu ģeniālo attēlotāju, nācies daudz vairāk vērības piegriezt ievadiem un paskaidrojumiem pie atsevišķiem darbiem, jo, sev. satirās un vēstulēs, šis tas bez atšifrēšanas paliek nesaprotams, un tādi Horācija literāriskie paņēmieni, kā smalka ironija un atjautīga asprātība izceļas tikai tad, ja pats fons, uz kuŗa norisinājas visai konkrēti uztvertā darbība, ir tapis tuvāks un saprotamāks.

Tulkojums ir oriģināla pantmērā, kas pavairo jau tā pārspējamās grūtības. Starp citu, kompromiss ir nepieciešams sakarā ar pirmās zilbes akcentēšanu īpašvārdos latviešu valodā, kas padara pilnīgi neiespējamu to ietilpināšanu jebkādā pantmērā. Tāpēc jāieved tādi daktiļi, kā Nōmentāns, Mēcēnāts; acu apmānīšanai gan varētu gaŗumus īpašvārdiem neapzīmēt, bet tas būtu vēl lielāks kompromiss.

Darbi sakārtoti ne parastā kārtībā, kā viņus mēdz izdot, bet chronoloģiskā: satiras, epōdas, ōdas un vēstules, tāpēc ka šāda kārtība ļauj sekot Horācija attīstības gaitai.

Ōdas ir viņa liriskās dzejas degpunkts, tomēr tās vien nevar raksturot Horāciju kā dzejnieku; vēl vairāk, tikai iepazīstoties iepriekš ar satirām, kas spilgti apgaismo viņu pašu un viņa pasaules uztveres prizmu, varam būt pienācīgi sagatavoti ōdu saprašanai.

Tulkojuma pamatā ir Kiesslinga-Heinces teksts; pie-
laistas tomēr dažreiz interpretācijas, kas pamatojas uz
citiem tekstiem (pp. Vollmera).

Kas attiecas uz īpašvārdu transkripciju, pieturējos
pie viņu izrunas klasiskā laikmetā; kompromisi ir pielaisti
att. uz tādiem vārdiem, kas jau latviešu valodā iesakņo-
jušies, kā Cēzars, Cicerōns, Horācijs un t. l.

Pēc iespējas ieturēta cēsūra semiquinaria (pēc piektās
puspēdas); rōmiešu dzejā tomēr bieži sastopama arī semi-
septenaria (pēc septītās puspēdas); tāpēc dažos gadījumos
viņa heksametros ievesta. Retā sieviešu cēsūra ir kā izpē-
mums tehniski citādi nepārtulkotāmās rindās.

Ļoti labi apzinos, ka daudzi trūkumi ir šajā darbā;
mūsu valoda ir bagāta, bet vēlreiz jāpastrīpo, ka tradīciju
ir maz; sevišķi sinonīmu izvēle nav viegla. Bet izbeigšu
ar šīm gadījumam piemērotām Martiāla rindām (I 16):

Sunt bona, sunt mediocria, sunt mala plura,
Quae legis hic: aliter non fit, Avite, liber.

Ievads.

Horācijs un Vergilijs ir Augusta laika, šī rōmiešu dzejas zelta laikmeta, ievērojamākie priekšstāvji. Ari iepriekšējais laiks ir devis ievērojamus dzejas priekšstāvjus, sevišķi Cicerōna laikā. Tādi ir Lukrētījs, didaktiskās poemas „De rerum natura“ autors, ar kuŗa spēcīgo, svaigo talantu un temperamenta apdvesto dzeju var sacensties plastiskais, mierīgais Vergilijs; maigais, vienkāršais Tibulls, krāsu bagātais Propertijs, un pat Horācijs nevar likt aizmirst intimo, ekspresīvo Katullu. Tomēr Augusta laikmeta dzeja atzīta par klasisku ar šim jēdzienam raksturīgo formas un satura saskaņojumu. Rōmas dzeja, tāpat kā visp. rōmiešu literatūra ir grieķu iespaيدا un vietējā latīņu ģenija sinteze. Pirmais ir novērojams jau no pašiem viņas pirmsākumiem, no tā laika, kad Līvijs Andronīks trešā g. s. pr. Kr. dod savu Odissejas tulkojumu un tāpat ari pārnes uz Rōmu grieķu tragēdiju un kōmēdiju. Tomēr Rōmas literatūra ir uzglabājusi īpatnības pazīmes; abi šie spēki iet itkā līdztekus pirmā laikā, spilgtāki gan viens, gan otrs izteicoties pie atsev. rakstniekiem. Grieķiem tuvāki ir pp. Terentijs un Katulls, rōmiskāki Katōns un Plauts ar zināmu novirzīšanos no grieķu elegances, ar Italum acetum (Hor. Sat. I 7, 32). Augusta laikmeta dzeja prot apvienot grieķu paraugu izkopto gaumi ar vietējo, īpatnēji rōmisko reālo skatu uz dzīvi.

Sevišķi šajā laikmetā novērojama nacionālās apziņas un lepnuma pamoda; Rōma ir pasaules valsts, šis laikmets ir viņas kultūras ziedu laiks, kāds bijis pp. Atēnās Perikla laikā pēc lielās uzvāras par persiešu pasaules valsti. Ari pati Augusta persona ir izcilus vietā. Augusts pratis dot I. gadu simteŗa jukās saplosītai valstij mieru

un iespēju baudīt šī miera augļus. Juku sistās brūces ātri dzīst; arī literatūra piedzīvo savus ziedu laikus, kuņiem pamats jau ir sagatavots; Augusts neapslāpē arī tos talantus, kas raksta viņam pretējā virzienā, lai gan mēģina iespaidot tos. Vēl mēs sastopam kā republikāņu virziena iespaidotos rakstniekus (vēsturnieks Tits Līvijs, Messāla), bet jau arī tādus, kas samierinājušies ar jauno iekārtu-principātu, redzēdami šeit vienīgo glābiņu izpostītai valstij (Horācijs, Vergilijs), un vēl vairāk, arī tādus, kas iet daudz tālāk par pašu Augustu, dzīvo tikai tagātnēi, ir nākošās galma dzejas priekšstāvji (Ovidijs, pa daļai arī sibarīts Tibulls).

Vergilijs un Horācijs vislabāki mūs ievada Augusta laika saprašanā, pirmais ar savām cerībām, ar Rōmas ideju: nacionālā un reliģiskā atmoda, patriotisms, Rōmas misija, ko izceļ miera nesējs Augusts, valsts varas atjaunotājs un nodibinātājs — to visu atspoguļo Vergilijs savos mierīgi dzidrajos, episkā plašumā izturētos darbos. Arī Horācija darbs ir laikmeta sabiedrības, viņas domu un dzīves attēlojums; bet viņš ir satirīķis, domātājs, kritiķis un turpina arī lielo darbu, kam pamatu subjektīvā lirikā licis Katulls.

Plašā erudīcija, daudz aptveŗošais, vērtējošais skats, savienots ar taktu un dzejas saprašanu un mākslu, liek skanēt viņa valodai harmoniskā ritmā un saskaņā, dod iespēju pacelties, izejot no grieķu mantojuma, līdz patstāvībai; paceļoties līdz patētiskam dramatismam, vai sašņiedzot dziļu vienkāršību, vai arī šņiedzot intīmas draudzības apdvēstas dzīves gudrības vēstulēs un veltījumos, Horācijs paliek viens no tiem dzejniekiem, kas arvien ir svaigi un tuvi, dod baudu un padara bagātākus tos, kas seko viņa apģarotai domu gaitai, arvien dod ko jaunu tiem, kas pie viņas atģriežas.

Viņš pārvār un top neatvairāms, iespiežoties lasītāja sirdī un prātā, dod estētisku baudu ar savu kristaltīro dzeju, un arī to baudu, kas ir smeļama no draudzīgas sarunas ar tādu, kuŗš zin un pazīst to, kas notiek otra dvēselē. Horācijs nav uzbāzīgs sludinātājs, bet tā gatavā, izjustā, pārdzīvotā un saprastā forma, kādā viņš savu dzīves gudrību ietērpj, tai piedodot asu, noteiktu, reljefu veidu, un viņa galantā urbanitas liek manīt to pārspēku, kas viņam ir pār lasītāju, šīs sarunas mēmo dalībnieku. Ja lirika ir subjektīva, ir jūtu un pārdzīvojumu atspulgs, viņai jābūt psiholoģiski pareizai, dzejniekam vajaga pazīt sevi vispirms — tas ir pie Horācija; viņš neattēlo jūtas un pārdzīvojumus elementāri, atstāstot; viņa dzeja ir vērojumu un studiju gatavs auglis, tāpēc viņš ir skops vārdos, bagāts domās, un šajā dārgakmeņu mozaikā maldās mūsu skats no visuma pie daļām un otrādi, arvienu atrodot jaunu skaistumu un krāšņumu. Objektīvi plastiskajai Vergilija dzejai un viņas majestātiskajam mieram Horācijs ar savu arhitektonisko dzeju, kas ir subjektīvāka, konkrētāka un reālāka, nostājas cienīgi līdzās; viņš ir Rōmas dzīves un kultūras atspulgs, bet paceļas pāri par savu laiku, uzspiežot personības zīmogu saviem vērojumiem un studijām, kuŗu rezultātus sniedz viņam raksturīgā, īsā koncentrētā veidā. Horācijs ir viens no nedaudziem dzejniekiem, kuŗu darbus nevar lasīt, bet pārlasīt, kuŗu darbos ir iekšā kaut kas no mūžības.

*

Kvīnts Horācijs Flakks, kā to vēsta īsā Svetōnija biografija, dzimis Venusijā, kā brīvatlaistā (libertinus) dēls, vēlāk bijis pie M. Brūta, Filippu kaujā kā tribūns komandējot legiōnu, tad amnestēts līdz ar citiem un strādājis kā rakstvedis pie kvēstōra. Vēlāk viņš iemantojis pirms

Mēcēnāta, tad Augusta draudzību. Svetōnijs pieved kā pastiprinājumu tam vairākas vietas no Augusta un Mēcēnāta rakstiem, kas liecinā par šo draudzību, apraksta viņa ārējo izskatu (zems un pilnīgs), pastāsta, kā vismīlāk Horācijs uzturējies savā villā Sabīņu un Tībura kalnu vientulībā, ka viņš dzimis 8. dec. 65. g., miris 27. nov. 8. g. pr. Kr., novēlējis savu mantu Augustam un aprakts Rōmā, Ēskvilinā, blakus Mēcēnātam.

Tikdaudz isā Svetōnija biogrāfija. Daudz vairāk ziņu par Horācija dzīvi mēs atrodam viņa paša darbos, kuŗos autobiogrāfisku norādījumu ir pietiekoši daudz; šīs ziņas uzkrītoši saskan ar to, ko dod Svetōnijs.

Pie bērņības atmiņām Horācijs pakavējas bieži. Venusija (tag. Venosa) senajā sabīņu zemē pie Āpūlijas un Lūkānijas robežām ar skaisto apkārtni Āpūlijas kalnos, ar pirmatnējo dabu un mātriarchālo ģimenes dzīvi, tūriem, tikumīgiem cilvēkiem ir viņam neizdzēšami palikusi atmiņā. Viņš piemin Acherontijas (Acerenza) klintis, Forenta ieleju, straujo Aufidu (Ofanto), drūmo Vultūra (Vultore) kalnu, Bantijas mežu, Bandusijas avotu (Carmina III 4); atmiņas par iedzīvotājiem ir saistītas ar viņu dzīves idilisku mieru un satiecību, viņu darba mīlestību, stingro izturību un kaŗeiviskumu (Carm. III 6, 33 sek; III, 5; I, 2, 29), viņu mierīgo dzīves gudrību (Ofells Sat. II, 2; sal. Sat. II, 3, 168; I, 9, 29).* Kā dabas saprašānu, tā arī šo dzīves gudrību Horācijs mantojis jau šeit, pēdējo no sava tēva. Pēdējais gan ir bijis tikai brīvlatlaistais, bet mācējis dot dēlam ne tikai labu izglītību, bet bijis tam draugs un vadonis, neatstājot to Venusijā un nesūtot vietējā skolā pie kāda Flāvija (sat. I 6, 72 sek.), bet līdz ar zēnu pāriet dzīvot uz Rōmu, tur nodarbojoties kā nodo-

*) Piezīme. Saīsinājumi: Carm. = Carmina (Dziesmas, odas), Sat. = Satiras (Sarunas), Ēpod. = Epodas (Jambi), Epist. = Epistolae (Vēstules), Ars poēt. = Ars poētica (Dzejas māksla).

kļu vācējs; dēlam viņš dod labu izglītību (I 6, 76 sek.) kādu bauda augstmaņu dēli, bez tam seko katrai viņa gaitai, kā īsts audzinātājs pamācot to un ar piemēriem no dzīves sargājot no netikumiem un kārdināšanām, ļaujot tam pašam izšķirties (I 4, 101 sek.). Horācijs vairāk reizes atgriežas pie atmiņām par tēvu (I 6, 65 sek., I 4, 101 sek.) un tēva raksturojums ir pievilcīgi dziļš un pārlicinošs. Tēvs viņu ir izsargājis, devis viņam skaidru skatu uz dzīvi; pat ja būtu atļauts dzīvi atkārtot un pašam vecākus izmeklēties, savu tēvu, neskatoties uz viņa zemo kārtu, viņš nemainītu pret tādu, kas ieņem sabiedrībā redzamu stāvokli.

Māti turpretim Horācijs nemaz nepiemin, kas liek domāt, ka viņu tas zaudējis agrā bērnībā.

Rōmā Horācijs apmeklē vienu no labākām skolām. Gan tiesa, savu skolotāju Orbiliju viņš un arī Domitijs Marss apzīmē par kausli (plagosus), un Orbilijs arī pieturās pie pavecām metodēm, lietojot kā mācības grāmatu vēl pirmā rōmiešu dzejnieka Līvija Andronīka tulkoto Odisseju, kuņas literāriskā vērtība nav vairs liela, tomēr no Svetōnija raksturojuma redzams, ka šis Orbilijs no Beneventas ir jau no jaunības pieķēries savam darbam un turpinājis to Rōmā. Viņš sarakstījis arī dažas grāmatas, un Svetōnijs vispārīgi labi par viņu atsaucās. Katrā ziņā Horācijs šeit pietiekoši iepazīties ar Rōmas literatūras senāko laikmetu un jūties spējīgs pēc tam savas studijas turpināt Atēnās, šajā tā laika zinātnes, un garīgās dzīves centrā. Ari grieķu valodu viņš pārvalda jau pilnīgi un jau Atēnās būdams rakstījis dzejas šajā valodā, līdz beidzot, kā viņš pats saka, tam sapnī parādījies Rōmuls (Kvirīns) un no tam brīdinājis (sat. I 10, 31). Atēnās Horācijs piegriežas, kā tas parasts, filosofijas studijām (Epist. II 2 43); protams arī māksla un literatūra nepaliek novārtā.

Pēc Cēzara nāves 44. g. nāk grūti laiki arī Horācijam. Republikāņu sapņi par aizgājušās republikas atjaunošanu nepiepildās, jo atgriezt vēstures ratu atpakaļ nav iespējams un jaunā kārtība, izrādās, jau ir laidusi dziļas saknes pilsoņu karu un iekšējo juku izmocītā zemē; Cēzara politika ir bijusi gandrīz Rōmas apstākļu loģiskas sekas, izeja no ilgajiem postošiem pilsoņu kariem. Viņiem nav arī nekādu noteiktu planu un jau 43. g. faktiskā vara ir cēzariāņu Antōnija un Oktāviāna rokās; Cicerōns iet bojā. Brūts un Kassijs, savērnieku vadoņi, ir piespiesti atstāt Rōmu un pulcēt sev kara spēku austrumos. Brūts nonāk Atēnās, kur to sagaida ar gavilēm kā rōmiešu jaunie entusisti, tā arī grieķi, kas Brūtu un Kassiju salīdzinā ar tiranu nāvētājiem Harmodiju un Aristogeitonu, tos apsveic ar slavas dziesmām; daudzus no rōmiešiem Brūts paņem sev līdzī kara pulkā. To starpā ir arī Horācijs, kuŗš labprāt piesienas izglītotajam Brūtam, ir kopā ar viņu Maķedonijā un Maz-Azijā, (I 7) un, beidzot, izšķiŗošā kaujā pie Filippiem 42. g. komandē leģionu (sat. I 6, 48). Horācija kritiķi pieķēras Carm. II 7, kuŗā Horācijs apsveic savu ilgi neredzēto draugu Pompēju Vāru. Šī vieta ir sekoša (II, 7, 9 sek):

Ar tevi biju kautiņā Filippos,
 Kas bēgt ir, zinu, vairogu atstājot
 Ar kaunu: drosme lauzta, krita
 Varoņi, skaŗot ar pieri zemi.
 Gan mani čaklais Merkūrijs naidniekiem
 Caur veda, miglā biedēto apslēpjot,
 Bet tevi atkal kara paisums
 Ievilka grieŗot kā atvars dzelmē . . .

Horācijam pārmet glēvulību. Tomēr šie ieskati nav pietiekoši pamatoti un tā jautājumu uzstādīt nevar. Lai gan grūti domāt, ka jaunais dzejnieks bijis sevišķi labs stratēģs, jo arī pats viņš atzīstas ka esot imbellis ac firmus

parum (Epod. 1, 16) tomēr pats šis apraksts — vairoga atstāšana ir tīri literārisks mōtīvs, ko lietojuši jau Archilochs un Alkajs; bez tam nav noliedzams arī zināms humōrs šajā senajam draugam veltītā dziesmā, vecās atmiņās un šajā pašnievā (bieži satirās); tak ne Horācija bēgšana panikā pēc pazaudētās kaujas bijusi izšķiņoša. Horācijs drīzāk uzskata savu glābšanu par brīnumu — tikai Merkūrijs (III 4, 24 — Mūzas) viņu izvedis cauri ienaidnieku rindām. Beidzot pats darbības vārds sensi — es izjutu, es zinu, kas ir bēgšana, raksturo vairāk vispārējo sajukumu pazaudētā kaujā, kas ir bijis ap Horāciju.

Rōmā atgriezies, Horācijs gan tiek amnestēts līdz ar citiem, bet stāvoklis nav apskaužams, jo viņa īpašums ir konfiscēts un Horācijs meklē kādu nodarbošanos, iestājoties par rakstvedi pie kvēstōra. Viņš ir kā putns ar apcirptiem spārniem (decisis humilis pennis Ep. II 2, 49 sek.), nospiests, bet jau drīzi dzejnieka dāvanas to izceļ un tuvinā citiem tā laika labākiem dzejniekiem, Varijam un Vergilijam, kuŗi to drīzi ieved Mēcēnāta pulciņā.

Pats viņš maz ko piemin par savu ierēdņa laiku, tikai zīmīga ir fraze: paupertas in pulit audax Ut versus facerem — nabadzība, kas pamudinā uz uzņēmību, deva dzinuli dzejas rakstīt (Epist. II, 2, 51). Ir zināmas grūtības šo īso vārdu saprašānai. Par honorāriem un eksistēšanu no dzejas tajos laikos nevar būt ne runas; vienīgi iegūt labvēļus, kuŗi to pabalstītu, var dzejnieks. Bet arī šis motīvs nav pietiekoši izsmēļošs, jo Horācijs iesāk ar satirām un paskviļiem, ar ko nevar domāt bagātus labvēļus iegūt. Atliek pēdējais izskaidrojums, ka Horācijs, sarūgtināts līdz drūmumam un nevarēdams vairs neko zaudēt, piegriežas sabiedrības trūkumu graizīšanai. Bet arī tas nesaskan ar turpmāko — Horācijs turpinā: „bet tagad es esmu bagāts, kam vairs rakstīt?“ Protams, tā nav nopietnība, jo šādā tonī Horācijs viegli ironizē par sevi

loti bieži. Katrā ziņā Horācija dzejas darbi griež uz sevi uzmanību, un jau minētie jaunās skolas priekšstāvji Varijs un Vergilijs, ar to iepazīnušies un novērtējuši, ievēd viņu Mēcēnāta pulciņā, kuŗš, līdz ar otro, Messālas pulciņu, vieno ap sevi labākos dzejniekus, bet kuŗos iekļūt iekšā nav viegli (sk. I 6, 54 sek., sal. I 10).

Tuvināšanās Mēcēnātam un viņa pulciņam Horācija dzīvē ir izšķirōša. Šeit viņš atradis cilvēkus, ar kuŗiem var saprasties kā dzīvē, tā dzejā un intīmās sarunās, atradis savai dzejai cienītājus, aizstāvjus un draugus. Varijs, Vergilijs un Horācijs, šie intīmie, tuvie draugi ir arī kā dzejnieki tuvi; viņi ir Augusta laikmeta labākie dzejnieki un jaunās skolas ideju nesēji. Varijs pazīstams epā un traģēdijā (Thyestes), Vergilijs izkopj idilli, didaktisko poeziju un epu, Horācijs liriku, jambus un satiru (vēstules), un ir arī šīs skolas teoretiķis (ars poetica) un advokāts cīņā pret uzbrukumiem, kuŗu nav mazums. Pietiek atzīmēt vairākas vietas, kur šī draudzība apliecināta: Carm. I 3 ir dziesma — aizrādījums kuģim (propempticon), kas aizved uz Grieķiju Vergiliju . . . serves animae dimidium meae; Sat. I 5 aprakstīts ceļojums uz Brundisiju (Brindizi) un sastapšanās ar šiem draugiem.

Sat. I 10, 81 sek. Horācijs uzskaita savus draugus: tikai Plōtijs, Varijs, Mēcēnāts, Vergilijs, Oktāvijs, Fuskis, brāļi Viski un citi ir tie, priekš kuŗiem viņš raksta, ir tie, kuŗu piekrišana un uzslava viņam no svara.

Mēcēnāts ir šī pulciņa dvēsele, Horācijam sirsnīgs draugs; Mēcēnāta nāvi viņš solās nepārdzīvot, un tiešām arī mirst drīzi pēc tā un apbedīts viņam līdzās.

Mēcēnāta vārds ir tapis nemirstīgs un top lietots vēl tagad bagāta labvēļa-veicinātāja nozīmē, lai gan viņš nav pirmais, kuŗš ir šādā lomā. Ap Skīpiōniem pulcējušies Ennijs, Terentijs, Polibijs, Lūkilijs; Lukrētijs savu poemu veltī Memmijam, ar kuŗu saistas kādu laiku arī Katullis;

pie Messālas pulciņa pieder Tibulls un citi. Horācijam nevar pārņemt šajā gadījumā to, ka viņš bijis tikai vienkāršs klients un Mēcēnāts viņa patrons, kas par to rūpējies un uzturējis, lai gan uzturēšanās Mēcēnāta mājā un viņa dāvinātā villā Sabīņu kalnos uz šādām domām vedina. Attiecības tomēr ar to nav izsmeļamas; vismaz vēlāk īstas draudzības saites vieno dzejnieku un dzejas sapratēju, izglīto, galanto galminieku, kurpretim kaut Propertija attiecības pret Mēcēnātu ir tiešām citādas, ir ar padevību, pat lišķību, kā pret patronu. Mēcēnāts ir, kopā ar Agrippu, Augusta draugs un atbalsts, pat vēl vairāk, viņa nozīme bieži ir noteicoša iekšējā politikā, bet Horācijis gandrīz ne reizes neraksta politiskus diti-rambus viņam. Mēcēnātam Horācijis ir veltījis daudz rindu un daudzkārt to pieminējis, tomēr visur viņš uzsveļ ko citu; Mēcēnāts ir aizņemts ar valsts darīšanām, bet Horācija vēlēšanās ir tikai to pavadīt, būt pie viņa briesmu brīdī (epod. 1), atraut uz brīdī to no viņām intīmā sarunā pie vīna kausa (carm. I 20). Pat veltījot savas „Dziesmas“ Mēcēnātam, Horācijis to iesāk ar ļoti īsu komplimentu:

Maecenas atavis edite regibus

O et praesidium et dulce decus meum (Carm. I
1, sal. II 17),

un atļauj viņam pašam rakstīt par Augusta varoņa darbiem (carm. II 12, 11, sal. I 6 atbilde Agrippam); mums nav iemesla neticēt carm. II 17, tīrākajam un lielākajam draudzības apliecinājamam, kāds ir gandrīz visā literatūrā. Sat. I 6, kuŗu vairākkārt jau nācies atzīmēt, ir arī šajā gadījumā raksturīgā (I 6, 1 sek; 62 sek.).

Mēs atstāsim pie malas jautājumu, vai Mēcēnātam ir bijuši savi nolūki, pulcējot ap sevi labākos sava laika dzejniekus, jo svarīgākais ir noskaidrot, ka tiešām uz Horāciju šī draudzība nevar ēnu mest. Sestā satirā Horācijis mēģina noskaidrot šīs savas attiecības un to, kā

draudzība varēja būt starp šo augstmani un viņu, libertīna dēlu. Atbildi viņš atrod Mēcēnāta cilvēku pazišanā, kas neskatās uz kārtu starpību. Vēl paretām šis jautājums viņu nodarbina un ir manāma tiešām zināma lepošanās ar šo draudzību, ar skaudību, kāda ir citiem (sat. I 6, 50; sat. I 9), bet tas ir vairs tikai satirās; vēlākos darbos, kā jau epōdās un sev. dziesmās šī nedrošība atkrit — Horācijs sevi apzinās par Mēcēnāta draugu un tikai par dzejnieku (carm. I 1 un citur). Attiecības ir tagad skaidras un tīras. Šī starpība ir jau redzama, salīdzinot 38. g. rakstīto Sat. I 5 — un pirmo epōdu (31. g.) Citādi maz mēs zinām par Horāciju, sevišķi viņa pirmā literāriskās darbības laikmetā (41.—29. g.), bet varam sekot tā attīstības gaitai. Viņa epōdas ir Archilocha aso jambu garā; līdz ar anakreontiskiem motīviem, arī šie vēlāk „Dziesmās“ top ietērti mierīgā vērotāja izteiksmē. Satiras tēlo tāpat asā uztvērumā pilsētas dzīvi un viņas piedauzības; bet līdz ar to arī šeit redzam nopietnu darbu sevis pārrādīšanā, redzam Horāciju — domātāju, kas spilgti redzams vēlāk viņa vēstulēs. Beidzot, divas epōdas (7, 16) ierosina jautājumu par Horācija politiskiem uzskatiem. Šīs epōdas ir jauna pilsoņu kaŗa baiļu izsauktas un palīdz noskaidrot to pārmaiņu, kāda viņā notikusi, sākot no Filippu kaujas, jo bijušais republikaniets vēlāk tomēr raksta, kaut gan vairīdamies, ditirambus Augustam. 16. epōds ir tieši lūzuma apzīmējums. Atkal draud brāļu kaŗš, no kuŗa Horācijs nekā laba vairs nesagaida. Ko darīt? Vai nemeklēt kādu vientūlīgu salu, kur vēl valda zelta laikmets, kur zeme dod visu, kur nav kaŗa, nav arī nāves? Tas pats drūmums ir vēl carm. III 6, 33 sek., un pat Augustam veltītā ievadā „Dziesmām“ (otrā vietā! carm. I 2, 41 sek.) ir jautājums, vai Augusts būs tas, kas izbeigs asiņainos brāļu kaŗus? Galīgs lūzums Horācija pesimismam nāk vēlāk (sal. Epist. II 2. 47 par šiem

kaņiem, sal. ari Serm. I 6, 47 sek. un Epist. I 20, 23, pie kam pirmajā viņš savu kaņevija karjeru uzskata par gadījumu otrā, vēlākā, Brūtu nostāda līdzās Mēcēnātam). Tiešām, Horācijs nekad nav noliedzis pagātni un bijušie draugi tam arvienu ir tuvi. Tā viņš savās dziesmās griežas pie Lūkija Sestija (I 4), Dellija (II, 3), Septīmija (II 6), Pompēja (II 7), Mūrēnas (III 19). Pēdējais, sevišķi naidīgs Augustam, ir iejaukts vēlāk sazvērestībā pret to un pat viņa māsas vīrs Mēcēnāts nespēj viņu glābt no nāves soda. Pret Augustu Horācijs ir ļoti vēss ilgus gadus, neskatoties uz pēdējā pretimnākšanu un pat nepiemin viņu līdz 32. g. pr. Kr. ne reizes savos darbos (satīru I. grām. vienīgi I 3 līdzas Tigelijam). Pirmā epodā viņš pieminēts līdzās Mēcēnātam (priekš izšķīrošās kaujas ar Antōniju 31. g.), devītā kā Rōmas glābējs (pēc Aktijas kaujas). Sat. II 1 viņš noteikti izvairas no Augusta slavēšanas (sal. Carm. I 6, II 12, II 4 — vēl 16. g. pr. Kr.). Samierināšanās nāk tikai vēlāk, ne tik daudz aiz ievēribas pret Augusta personu, bet redzot viņā vienīgo izeju un glābiņu satricinātai Rōmas valstij, un Horācijs nav viens, kas nāk pie šī slēdziena.

Uzvārai par Kleopatru ir rakstīta ar lielu entusiasmu carm. I 37, jo Oktāviāns ir Rōmas glābējs. Ari iekšējā dzīvē Horācijs sāk redzēt Augusta nopelnus valsts nomierināšanā un tuvināšanā mierīgo laiku dzīvei, seno Rōmas ideālu atjaunošanā. Šī Augusta politika ir devusi iedvesmi ari Vergilija Georgikām un Aineīdai. Cunctos dulcedine otii pellexit — saka Tacits par Augustu (Ann. I 2). Ar Augustu Horācijs iepazīstas 29. g. un tomēr, ari vēlāk, atzīstot viņa nopelnus, nebūt nekautrējas atzīt ari viņa pretiniekus, kritušos republikāņus. Tā Carm. II 1 viņš izceļ Katōna personu un izšķīrošo kauju, pat tieši Augustam rakstot (I 12, 35) piemin Catonis nobile letum — Katōna slavenu nāvi, vēstulē Tibullam (epist. I 4, 3)

Cēzara nonāvētāju Kassiju un epist. I 20, 28 Brūta draudzību. Viņš tā tad paliek neatkarīgs savos uzskatos, piemēnot aizgājušo laiku varoņus un nožēlojot Rōmas tagadējo varonības sabrukumu. Svetōnijs savā biografijā uzglabājis dažus interesantus faktus. Runājot par to, ka Horācijs ieguvis Mēcēnāta un tad Augusta draudzību, Svetōnijs pieved kādu vietu no Mēcēnāta epigrammas, kur šī draudzība izteicas, un no viņa testamenta Augustam: „Horāciju Flaku piemini, kā mani.“ Par Augustu Svetōnijs raksta, ka tas piedāvājis Horācijam sekretāra vietu, bet kad šis atteicies, tomēr nav devis vaļu dusmām un turpinājis to cienīt, un pieved atkal citātes no viņa vēstulēm. Par Horācija darbiem Augusts ir pārliecībā, ka tie paliks mūžīgi; viņš uzdod tam rakstīt arī jubilejas svētku dziesmu un odu par Tiberija un Drūsa uzvārām par vindelikiem; tāpat, viņa pierunāts, Horācijs publicē ceturto Dziesmu grāmatu pēc ilgāka laika. Lasot Horācija satiras, Augusts žēlojies, ka viņa vārds tur nav pieminēts: „Zini, ka es dusmojos par tevi, par to, ka šādos darbos tu cik maz vien vari, runā par mani. Jeb vai tu bīsties, ka pie pēctečiem tev tas būtu kaunam, ja tie domās, ka tu man esi bijis draugs?“ „Izspiedis“ — saka Svetōnijs, viņš Horācijam arī eklogu, kuņas sākums ir apm. tāds: (isumā) „Tu, Cēzar, esi viens ar tikdaudz lieliem darbiem! es grēkotu pret valsti, ja tevi aizkavētu ar gaŗu dziesmu.“ Tikdaudz Svetōnijs. Viss kopā pietiekoši raksturo Horācija attiecības pret Augustu; katrā ziņā viņš neietilpst lišķīgo galma dziesminieku rindās, kaut gan arvienu jo vairāk piekrīt viņa reformām. Un tiešām, kāda gan izvēle ir Horācijam? Veltīgi būtu nostādīt jautājumu tā, ka vēl būtu izvēle starp republiku un monarkiju. Republika ir jau satricināta kopš Sullas laikiem un viss I. g. s. viņas agōnija; ir vairs tik sacensība starp personām, kas zēm dažādiem lozungiem cīnās

varas dēļ; Farsalas kauja izšķīr šo cīņu par labu Cēzaram, kā vēlāk Filippi Oktāviānam. Pie tam Augusta laiks ir tiešām, salīdzinot ar iepriekšējo (Katilīna, Klōdijs, Milōns un pilsoņu karī) un nākošo (Tiberijs, Kaligula, Nerōns) pats mierīgākais un cēlākais, ir Rōmas ziedu laiks; arī politiskā ziņā viņa apvērsums ir gandrīz nejūtams, jo visas vecās republikaniskas formas viņš atstāj negrozītas. Rōmieši nevar pēc visām jukām neredzēt viņā glābēju un Horācijs pp. ar šausmām iedomā satrunējušo valsts kuģi, kuŗš varētu atkal doties juku viļņos (carm. I 14). Atskaņa no šīm vispārējām domām un viņu augstākā izsteiksme ir Augusta dievināšana, no kuŗas neizvairās arī Horācijs (carm. I 2, 41; III, 5 un cit.). Bet šī austrumnieciskā apoteōse nav Horācija izdoma; hellēnistiskās grieķu valstis jau kopš gadusimteņiem to ir darījušas attiecībā uz saviem valdiniekiem, to viņas dara pirmās arī attiecībā uz Augustu un pati Rōma tam labprāt seko. Jau 36. g. dažas Itālijas pilsētas Augustu ierindo savu dievu-aisargu skaitā, un tas nav vairs nekas neparasts rōmiešu un grieķu reliģijā.

Par Horācija dzīvi mēs zinām ne pārāk daudz. Atskaņas no Brūta kaŗaspēkā pavadītā laika ir sat. I 7 — episōds no Maz-Azijas dzīves viņa pavadoņu starpā (kohortā), kur Rupilija un Persija uzstāšanās tiesas priekšā ir sagādājusi jautru brīdi (magnum spectaculum uterque — 21). Sat. I 5 ir aprakstīts brauciens uz Brundisiju līdz Mēcēnātam, un kopā ar draugiem — Vergiliju un Variju, I 9 — skats no Rōmas ikdienas dzīves — sastapšanās ceļā uz ielas ar kādu uzbāzīgu pavadoni. Domās nogrimis ir Horācijs, („kā arvienu“), pa ceļam pārlietot kādu jaunu dzejas motīvu; uzmanīgā, smalki noraidošā saruna un vēlākais skats ar Fusku (60 sek.) ir lieliski. I 8 rāda Horāciju Mēcēnāta jaunajos dārzos Eskvilinā (14, 15) un viņa pārdomu rezultātu — satiru

par Kānidiju. Attiecības ar draugiem ir līdzās dažām vietām I 5 (40 sek.), arī I 10, I 3 un cit.; ar Mēcēnātu I 6, II 6, I 9. I, 6 un II 6 ir raksturīgas arī Horācija dzīves iekārtai Rōmā un vēlāk Mēcēnāta dāvātā Sabīņu muižīņā aiz Tībura (Tivoli) kalnos (sal. arī II 3 sāk.). Dzīve pie Mēcēnāta — cik daudz gan nav rakstīts par to. Šajā pulciņā (sk. I 10) ir tiešām Rōmas labākie un spējīgākie cilvēki, un liela nesaprašana tomēr ir bijusi par to, ka dzīve šeit nav veltītā tikai cēlam un ideāli skaistam — disputiem, sarunām, dzejai. Komentāros sev. pie I 5, 52 sek. ir bieži sastopami plaši apcerējumi, lai atvainotu tādas zemas lietas, kā nerru skatu, kas uzjautrina Mēcēnātu un viņa pavadoņus, un tomēr, šeit aizmirsts ir viens, ka ārpus sava laika nav ņemams ne Horācijs, ne viņa draugi, kā sabiedrības locekļi. Līdzās darbam un nopietnām studijām ir atpūta (par Mēcēnātu Carm. III 8), jautrība (epod. 14), dzīres (II 7, 29 sek. II 8); Horācijam šāda dzīve ir devusi daudz arī kā dzejniekam, lai gan (II 6, 23 sek.) viņa ir diezgan nervoza: steiga, spiešanās pūlim cauri, dažādi paziņas un lūdzēji Mēcēnāta mājā, gan patīkamā, gan apnicīgā ievēriba, ko Horācijam parāda visur un kas neļauj tam brīvi vairs klejot pa forumu, uzklausoties visādu dienas zagļu runās un novērojot (I 6, 111 sek.). Tas nogurdina un liek ilgoties pēc mierīgas bezrūpju dzīves uz laukiem (II 6, 59 sek., sal. epod. 2). Horācijam nav sevišķas patikas šajā burzmā un Mēcēnātam veltītā I 6 (100 sek.) viņš priecājas par to, ka nav pārāk bagāts un no augstas cilts. Viņam nepriet viss laiks darīšanās (sal. II 6, 59), nav jāiet ar daudzām oficiālām vizītēm rītos (I, 1, 10), viņš var brīvi iet viens pats un ceļot kur patik, bez lieka greznuma, kā to uzliek citiem par pienākumu viņu stāvoklis (10 7 sek.), var apmeklēt forumu, aptaujāties par sakņu cenām, būt ap cirku, kur sapulcējas dažādi šarlatāni; viņa dzīves prasības nav lielas un pati dzīve normāla (114 sek.).

Mēcēnāts ir viņu ļoti iepriecinājis (Carm. III 16, 29 sek.), Sabīņu villu dāvājot. Horācijs mil dabu un var būt viņai tuvs, bet tomēr ne tā, kā Vergilijs. Lauki viņam ir patvērumš, atpūtas vieta pēc Rōmas drudžainās dzīves. Tāpat kā Lukrētija darbos, paprāvi episōdi ir iepīti viņa dzejā, dabai veltīti, bet tomēr, neskatoties uz šo dabas aprakstu aso, īso un gleznaino uztvērumu, viņi ir it kā kalpojošā lomā, lai piedotu filosofiski noskaņotai domai gleznainumu un uzskatāmību. Pavasara atnākšana (Carm. I 4) ir ievads un iemesls pārdomām par cilvēka dzīves nīcību; tāpat vētra un negaiss (II 9, 1) par to, ka sāpes un ciešanas nav mūžīgas; vētrā locītie un lauztie koki — pamudinājums ieturēt vidus ceļu (II 10, 9) un t. l.

Bet ar dabu kopā viņš nekad nesaplūst, lai gan atsevišķie motīvi ir nepārspējami. Pat Vergilija iespaidotais laucinieku idilles apraksts (Epod. 2) izbeidzas ar četrriindu, kas visu iepriekšējo padara par ilgi, līdz pašām beigām slēptu asu satīru.

Bet ar šo īpašumu Sabīņu kalnos ir saistītas skaistas lapas puses Horācija dzejā (Carm. III 13; III 18 un citi). Šeit viņš paglābjas no pilsētas trokšņa Saturnālijās pie senām grāmatām, ko ved sev līdzī (II 3 sākums), šeit pavada laiku gan brīvā dabā (Carm. I 22, 9), gan ar kaimiņu kalniešiem runājoties (II 6, 77 sek.). Dāvinājums ir nācis apm. 33 g. pr. Kr.

Nonākot pa seno via Tiburtina Tiburā (Tivoli), un tālāk pa via Valeria līdz Vicus Varia (Vicovaro), jānogrīežas pa kreisi kalnos gar Aniēna pieteku Digentia (Licenza) uz augšu, pa labo viņas krastu, gaŗām Mandēlas (Bardela) ciematam un tālāk aiz Horācija laikā jau pussagrūvušās Vakūnas svētnīcas (Roccagiovine sādža). Lukrētila kalnāja (Corgnaletto) nogāzē ir šī villa. (Digentia — Epist. I 18, 104; Mandēla — Epist. I 18, 105; Varia — Epist. I 14, 3; Vakūnas svētnīca — Epist. I 10, 49;

Lucretilis — Carm. I 17, 1). Norādījumi Horācija darbos ir pamudinājuši noskaidrot viņa villas atrašanās vietu; pirmie, kas nākuši pie pozitīviem panākumiem šajā ziņā, ir francuzis Capmartin de Chaupy (1767.—1769.) un itālietis Domenico De Sanctis. Ussani savā ievadā pie „Le Liriche di Orazio“ (Torino 1922) pieved Luļji (Lugli) īsu pārskatu vēstules formā par jaunākajiem atrakumiem Horācija villas vietā. Šie atrakumi ir izdarīti 1911.—1914. g. un atrastas impērijas laikmeta termas ar krāšpām Horācija laikmeta mozaikas grīdām; termām piesienas liels četrstūris ar portikiem drusku vairāk nōgāzē, ar dārzu, kam rietumu pusē ir tieši pašas villas termas, pie kam daļa no viņu zālēm ir apm. Horācija laika, citas vēlākas (II. g. s. pēc Kr.), kā redzams no architektūras paņēmieniem un citām zīmēm. Viss tas ir pārveidots vidus laikos, kad termas pārvērstas par S. Pietro baznīcu. Šie atradumi publicēti vēl nav un tāpēc sīkāki pie tiem nevar pakavēties. Katrā ziņā, ir noteikti aizrādījumi, kas atļauj uzskatīt Horāciju villas atrašanās vietu par droši zināmu. Vieta ir ļoti kalnaina: pār viņu Lucretilis (Corgnaletto), lejup gar upi augsts kalns ar tag. Roccagiovine (II 6, 16); upe ar varu laužas tiem cauri (Epist. I 16, 5). Villa nav liela; to uzsver Horācijs bieži (Sat. II 3, 10; Carm. II 16, 37, Ep. I 14, 1, Sat. II 6, 1; Carm. III 29, 14), bet viņu tā apmierina (II 6, 3; Epist. I 7, 15, Ep. 1, 31, Carm. I 17, 14; Epist. I 10, 8). Par mājas sevišķu greznumu šeit nevar runāt (Carm. II 8, 1 sek., sal. Carm. IV 11, 6); pie viņas ir dārzs (II 6, 2) ar lauru koku grupām (Carm. II 7, 19), ar vijīgām efejām (Carm. IV 11, 2), puķēm (Carm. IV, 11, 2; III 29, 3 sek.; I 38, 1) un augļu kokiem (sal. pret augļu koku plantāciju iznīdēšanu Carm. II 15, 4 sek.) — Epist. I 16, 1; Carm. I 17, 14. Villa dod viņam arī visu vajadzīgo pārtikai (Sat. II 6, 63 sek.), galv. kārtā

saknes (Sat. I 6, 115; Carm. I 31, 15). Horācijs vienkārši dzīvo jau Rōmā (I 6, 115 sek.; trīs vērgi un vietējie galda trauki ir šeit pieminēti). Apkārtnes krāšņums un svaigais gaiss (Epist. I 16, 9; I 18, 104) dara šo stūrīti pievilcīgu. Ap māju ir vīna dārzi, kur gan aug tikai vietējās vienkāršās sugas, jo zeme ir ielaista un tajā „labāk piparus audzēt, nekā vinogājus“ kā izteicies viņa pilsētas vergs — pārvaldnieks (Epist. I 14, 22). Ari Vāram viņš ieteic pirmā kārtā rūpēties par vīna dārzu (Carm. I 18, 1). Mēcēnātu viņš uzaicina pie sevis, lai gan varēdams piedāvāt tikai vietējo vīnu (Carm. I 20, 1; sal. Sat. II 6, 65; Carm. I 20, 9; sal. ari Epist. I 8, 3, Carm. I 38, 6; Epist. I 7, 84; Carm. III 18, 7); ari olīvu plantācijas, kā visp. Sabīņu kalnos, ir šeit (Epist. I 8, 5). Bez tam ir ari aņama zeme (arvus), ari ielaista (sal. Epist. I 14 par slinko pārvaldnieku — vergu); viņa tomēr ir auglīga (Carm. III 16, 30 sek.; Epist. I 16, 1; I 18, 109); apstrādā to astoņi vergi (Sat. II 7, 118); par vergiem Carm. IV 11, 9.

Ielejā pie upes ir pļavas (Ep. I 14, 30; Carm. III 18, 11; Epist. I 16, 3); bieži Horācijs piemin ari savus ganāmos pulkus (Epist. I 16, 10; Ep. 1, 27; Sat. II 6, 14). Ir vērši lauku darbiem (Epist. I 14, 27; Ep. 1, 24; Carm. III 18, 12), ir kazas (Carm. I 17, 1; III 18, 5), cūkas (Sat. II 6, 64). Kalnainākajā daļā ir mežs (Sat. II 6, 3; Carm. III 16, 29): ozoli (quercus un ilex Epist. I 16, 9), viksnas, oši; ari birze ir pieminēta Carm. I 17, 5 un krūmāji (meža plūmes un ērkšķi Epist. I 16, 8; Carm. III 29, 23), kā ari ganības (Epist. I 8, 6). Meži ir Horācija iemīļotā pastaigāšanās vieta (Epist. I 16, 10; Carm. I 22, 9).

Bez tam uz Horācija zemes ir vēl piecas brīvu zemnieku saimniecības (foci Epist. I 14, 2), kur dzīvo „cienājami tēvi“, kas parasti Varijā (Vicovaro) pārdod savus ražojumus.

Satirās Horācijs bieži ir pret visām pārmēribām. Ari šeit viņš ir sev uzticīgs un pieticīgs. Viņam neva-
 jaga Sardinijas bagāto latifundiju, Kalabrijas vēršu baru,
 Indijas zelta un zilopkaula, plašo viņa dārzu (Carm. I
 31, 3 sek.), Āpūlijas lielgruntnieku bagāto apcirkņu
 (Carm. III 16, 25 sek.); sal. Epod. 4, 13 sek.; Carm. III
 1, 9; Sat. II 3, 111 sek.; Epist. II 2, 167 sek.; Epod. 1,
 25 sek.; Carm. III 24, 1 sek.; I 1, 9; Carm. II 16, 33 sek.).
 Pāreja uz latifundijām notiek Itālijā visu laiku; Horācijs
 šo vēsturisko procesu izskaidro ar iedzīves kāri (Epist. I
 6, 21; Carm. III 16, 42; Sat. II 6, 8), ko nosoda (Sat. I
 1, 41 sek.; Carm. II 3, 17; Epist. II 2, 177; Sat. I 2, 12;
 sal II 3, 24), aizrādot uz šī procesa postošām sekām
 (Carm. II 15, 1 sek.), ar ko pārliecīgs greznums arvienu
 vairāk iespiežas (Carm. II 18, 17 sek.; III 1, 33 sek.; II
 15, 14 sek.; II 18, 1—5) un top izpostīti zemkopības pamati —
 mazgruntniecība (Carm. II 18, 22 sek. sal. Vergil. Bucol.
 IX 1 sek.; I 3; I 64; Sat. II 2, 112 sek. 133 un passim;
 Carm. III 16, 26 sek.); pēdējie kolōni tiek vai nu padzīti,
 jeb top pavisam nabagi (Carm. I 35, 6; II 14, 12; Ofells
 Sat. II 2). Horācija simpātijas ir viņu pusē (Epod. 2;
 Carm. I 1, 11), bet ar to saistās zināms idealizējums,
 zelta laiki senatnē (Carm. III 6, 37 sek.; II 15, 10 sek.).
 Savā muižīņā un pārmaiņus arī Rōmā Horācijs ir pava-
 dījis savu mūžu, neatraujoties no dzīves, bet arvien jo
 vairāk piegriežoties viņai ar daudz ko pieredzējuša un
 daudz ko piedzīvojuša cilvēka mierīgo, vērtējošo skatu.
 Atsevišķi izbraucieni uz citurieni ir arī pieminēti, bet tikai
 paretām.

Tas ir tas nedaudzais, ko mēs zinām par Horāciju;
 tuvāk pie atsevišķiem gadījumiem viņa dzīvē mēs paka-
 vējamies sakarā ar atsevišķu darbu analīzi, tāpat arī viņa
 dzejnieka darbību aplūkojot atsevišķi, kopā ar attiecīgiem
 viņa darbiem.

Satiras

Horācija pirmais literāriskais darbs ir viņa satiras. Pakavēsīmies pie šī literāriskā veida attīstības gaitas Rōmā, sevišķi tāpēc, ka Horācijam nākas pašam polemizēt un aizstāvēties pret uzbrukumiem satirai kā tādai, no vienas puses, un analizēt savas attiecības pret agrāko satiriķi Lūkīliju, no otras; tādā kārtā Horācijs pats dod mums rokā vajadzīgos pavadienus šo savu darbu novērtēšanai (I 4, 10; II 1).

Vārds „satira“ (satyra) ir samērā jauns un sastopams tikai vēlākā laikā (II.—III. g. s. pēc Kr. dz.), ir radies domājams zem grieķu *σάτυρος* un satīru dramaturģijas iespaida. Vecākā forma „satura“ turpretīm ir vienīgā agrāki pazīstamā; viņas etimoloģiju ved sakarā ar sakrālām un tiesu tradīcijām. Lanx satura ir trauks ar maisījumu no dažādiem augļiem, ko nes svētnīcā dieviem. Tiešam arī vecākā satura (pie Ennija, pat arī Varrōna) ir līdzīgs „maisījums“ — dažādas formas, dažāda satura un lieluma darbu kopojums, un viņai nebūt nav raksturīgs tieši „satiriskais“ elements. No otras puses, saturu pieņem arī kā pirmātnēju, varbūt pa daļai mīmam līdzīgu, īsu skatu improvizēšanu, bez stingri noteiktas formas un rakstura, (franču farce ar to pašu nozīmi). Katrā ziņā viss tas ir redzams Ennija „saturās“, — viņu dažādībā; „satiriskā“ elementa nav, bet viņa vietā gan gleznas, tīpi (parasits) un pa daļai arī morāle. Īstais Rōmas satiras tēvs ir Lūkīlijs; pirmo reizi Rōmas literatūra šeit top par sabiedrisku un politisku faktoru, jo II. g. s. beigu politiskās katastrofas kā arī nākošo juku laikmeta sākums ir izsaucis satīru, kas seko apkātējai dzīvei, ir soģis jeb vismaz kronists, nesaudzīgi rādot veselu tīpu galeriju. Lūkīlijs ir pirmais Rōmas dzejnieks — publicists, kuŗš aizķer visdažādākos dienas jautājumus: literatūra, morāle, aizspriedumi, māņticība, politika, Rōmas dzīves dažādie notikumi un pārmaiņas — visu to Lūkīlijs atzīmē, pie kam,

līdzīgi senai Atēnu kōmēdijai, viņš sauc lietas un ļaudis viņu istā vārdā. Pat Rōmas augstmaņi neiziet sveikā, un, lai gan ar Skīpiōnu, pp., viņu saista draudzības saites, tomēr arī tas ir izvests satirās. Tas ir tiešām kas jauns Rōmā, kur par paskviļiem un uzbrukumiem augstām personām kādreiz dzejnieks Nēvijs ieslodzīts ticis cietumā. Lūkīlija stāvoklis ir neatkarīgs, jo viņš pats pieder pie Rōmas labākām aprindām; viņa brālis ir bijis senātōrs. Dzimis Lūkīlijs Kampanijā, Suessā, un baudījis labu izglītību Rōmā un Grieķijā; līdz mūža beigām viņš neieņem nekādus amatus, palikdams neatkarīgs (miris 102. g. pr.Kr.).

Lūkīlija literāriskā dardība ir ļoti intensīva; viņa satiras bijušas 30 grāmatās un rakstītas dažādos pantmēros, sākot no elegiskās divrindas, trochajiem un jambiem līdz daktilu heksametriem (26 grāmatas). Pēdējais pantmērs arī paliek ar vēlāko satīru cieši saistīts. (pp. Horācijs).

Tikpat raibs ir arī Lūkīlija satiras saturs. Vistuvāki, kā to atzīmē Horācijs, viņa ir senai Atikas kōmēdijai (I 4, 1 sek.), kuŗa, pēc viņa vārdiem, brīvi atzīmē visus noziedzīgos. Bet līdz ar to, ir Archilocha un Hipponakta asajiem jambiem un citiem grieķu paraugiem, pašiem rōmiešiem ir zināma iedzimta malignitas — ļauna asprātība, kas izteicās kā tautas apdziedāšanās dziesmās (feskennini un triumfa dziesmas), kā arī kodīgās epigrammās, sākot no Katulla laikiem. Taisni tas visvairāk ir raksturīgs pēdējām, pretēji grieķu epigrammām. Bez šaubām, šī malignitas ir arī Rōmas satīrā, līdzās plastiskiem tēlojumiem un morāliskajam elementam viņā.

Daudzi Lūkīlija darbu fragmenti (ap 1000 rindu) dod iespēju ieskatīties viņa darbībā, un daudz kas viņa paņēmienu ir, kam līdzīgu atrodam Horācija satīrās. Saprotams tāpēc, ka Horācijam, kuŗš gājis viņa pēdās, nākas noteikti aizrādīt uz to, kas viņu šķīŗ no Lūkīlija. Lūkīlijs norobežojās no politiskas karjeras, ir un paliek

tikai dzejnieks, Lūkīlijs, to nomainot ne pret ko citu. Viņš netiecas arī rakstīt par augstām lietām, kā epu par Popiliju un par Skīpionu (621) — daudzkārt sastopams šis motīvs ir arī Horācija darbos (pp. Carm. I 6 un cit.); „kādu mani māte dzemdējusi, tādas ir manas dziesmas“ (Lūk. 621—623) — sal. Hor. Serm. I 4 39 sek. Viņam nevajaga lai visi lasītu viņa darbus; pievesto vēlamā lasītāju saraksts liecinā par vairīšanas no pārāk gudriem un pārāk muļķiem; sal. Horāciju, kuŗa tieksmes ir pretējas (I 10, 81). Lūkīlijam nav sveša arī literāriskā polemika pp. pret Akkiju un viņa traģēdijām, pret kōmēdiju un t. l.; viņš polemizē pat ortografijas jautājumos; ir arī citi jautājumi, tīri literāriski (IX. XV. gr.); sal. Horācija pievestās sarunas par Lūkīliju un vēstules II 1 un Ars poētica. Sabiedriskai dzīvei Lūkīlijs seko uzmanīgi; sevišķi 2 lielāki fragmenti ir raksturīgi: dievu sapulce, kur tie apspriēz Rōmas panikšanas un juku iemeslus, kur par vainīgo atron kādu Lūkīlija laika biedri Lupu, kam piespriež nāves sodu. Šeit satirā tiek noturēta tiesa par pazīstamu cilvēku, iztirzāta viņa dzīve (I. gr.). Otrs fragments ir par otra laika biedra Skēvolas procesu ar abējo pretinieku un liecinieku runām. Abos fragmentos Lūkīlijs labprāt lieto parodiju un pat draugam Skēvolam gan ne sevišķi būs šī satira pie sirds gājusi (sal. Hor. S. I 7 — līdzīgu tiesas skatu). Atzīmējot līdzīgus politiskus skandalus un dienas jautājumus, Lūkīlijs pakavējas arī pie ikdienišķās dzīves; viņš apraksta savu Sicīlijas ceļojumu (III. gr.) — sal. Hor. Serm. I 5; pakavējas pie dažādiem tīpiem, aprakstot gārdēžus (V. gr.) — sal. Hor. II 8, skopuli (Hor. bieži), Rōmas kavalieru tualeti. Ir viņam arī erotiski motīvi; XVI. grām. viņš runā par savu mīļāko Kolliru (sal. arī VII, VIII un citu gr. fragm.) — līdzīgi Hor. epōdās.

Beidzot raksturīgs Lūkīlija satirai ir arī morālfilosofiskais elements, kuŗš šeit, tāpat kā Horācija satirās, nav tieši didaktisks vien, bet ievests vispārēju filosofisku normu veidā; tādā kārtā pa daļai viņš atspugulo arī paša Lūkīlija, kā arī viņa laika uzskatus. Bieži viņš izsaka savas pārdomas pirmā personā, vai arī tieši griežas pie klausītājiem, vai arī liek šīs normas izsacīt citiem (Lēlijs par izšķērdību un pārsmalcinātu dzīves veidu IV. gr.).

Lūkīlija stāvoklis atļauj viņam būt neatkarīgam dzīvē un tādām arī palikt. Šo iespēju viņš nemainītu pret Azijas nodokļu vācēju bagātību (sal. Hor, Ep. 7, 36); viņš ir pieticīgs (sal. Hor. bieži); ir mierā ar vienkāršu barību (Hor. bieži), lūdz tikai veselību (Hor. Carm. I 31) ir draugs draugiem, ienaidnieks ienaidniekiem; laimes pamats ir draudzība. Līdzība Horācijam ir arī citos Lūkīlija motīviem un vairākkārt nācies to atzīmēt. Horācijs ir viņa darba tiešs turpinātājs.

Lūkīlijs lieto dažādus papēmienu savās satirās; visbiežāk tās ir stāstošas ar iespraustiem aprakstiem un episōdiem, atmiņām un anekdotiem. Bez tam ir viņas arī vēstules formā (V. gr.), epigrammatiskā, ir arī dialogi. Arī šos veidus mēs atrodam Horācija satirās.

Novērojot, ka Horācija satirās daudz kas ir atrodams no tiem elementiem, kuŗi ir jau Lūkīlija darbos, mums jo svarīgāki ir iepazīties ar Horācija atsauksmēm par viņu; līdz ar to Horācijs izsaka savus uzskatus par satīru. Mūsu avoti šajā gadījumā ir Hor. sat. I 4 un 10, kā arī atsevišķas vietas II 1. Pirmajā literāriskā kritika ir tikai iespraudumos, otra ir specialī par Lūkīliju. I. 4 Horācijs aizstāv satīru kā tādu un sevi, kā satīru rakstītāju. Šis literāriskais veids liekas visiem aizdomīgs esam (sal. I 4 piezīmes ievadam); viņam pārmet arī, ka tā nemaz nav dzeja. Kas attiecās uz pēdējo, Horācijs arī labsirdīgi piekrīt, ka šeit nav augsta stila, bet ir sarunas valoda,

un ka dzejniekam vajaga būt ģenijam, ar iedvēsmi no augšas. Tomēr daudz spēcīgāki viņš aizstāv pašu satiru. Viņa ir tieši senai Attikas kōmēdijai līdzīga un no pēdējās daudz ir smēlies Lūkilijs. Pats viņš nebūt negrib būt par izsmējēju un okšķi: viņš nelasa savas satiras atklāti, neraksta, lai citus apvainotu un pret draugiem nedara neko aiz muguras. Atsevišķi episōdi par Krispīnu un Fanniju ir par viņa rakstīšanas paņēmieniem un nedzīšanas pēc publikas piekrišanas. Raksturojis seno kōmēdiju (I 4, 1 sek), sev. atzīmējis to brīvību, ar kādu tā pienaglo pie kauna staba sava laika noziedzniekus, padarot tos smieklīgus (ridiculum I 10, 14), Horācijs raksturo arī Lūkiliju. Lūkilijs ir pilnīgi atkarīgs no šīs kōmēdijas. tikai pantmērs mainīts (7). Viņš ir facetus, emunctae naris. Šie no medībām ņemtie termiņi — mošs, ar labu osmi — norāda uz viņa īpašībām „saost“ un asi uztvert sabiedrības notikumus. Viņš iedrošinājies

Pirmais šai virzienā teikt ko, dziesmas salikt un ādu
 Novilkt pār acīm no tiem, kas, viņā tīstoties, grezni
 Ārienē bija, bet slēpts kam negods zem viņas ...

(II 2 61 sek.)

Viņš uzdrošinājies uzbrukt tautas varenajiem un arī pašai tautai. Bet, atzīstot pilnīgi viņa nopelnus šajā ziņā, (sal. II 1, 28, 29) Horācijs neatzīst viņa literāriskos paņēmienus. Viņš ir durus componere versus (I 4, 8) — viņa dzejas tehnika ir sausa un cieta. Tas ir parasti tas, ko Horācijs pārmet senākiem rakstniekiem — neizkoptā forma. Pie Lūkilija viņš to izskaidro ar paviršību, ar to, ka viņš pa divi simti rindu stundā rakstījis, uz vienas kājas stāvēdams (9) un sekas — tas, ka viņš ir kā duļķaina upe (flueret lutulentus) un daudz ko viņš pats varējis arī strīpot. Viņš ir pļāpīgs un pārāk slinks, lai pieliktu pūles rakstīt kā nākās (12). Šajā ziņā Hor. nekautrējas viņu nostādīt līdzās tuvredzīgājam Kri pīnam

(13 sek.; sal. I 1, 120) un I. 10, 61—64 pat etruskam Kassijam.

Protams, šādi izteicieni par Lūkīliju izsauc sašutumu viņa cienītāju starpā un I. 10 Horācijam ir vēl reiz pie šī jautājuma jāatgriežas. Vispirms Horācijs atkārtoti sacīto par neizkopto ritumu un formu, kā aksiomu, kuņai jāpiekrīt katram, pat Lūkīlija cienītājam (1—3)

... Tak, ka pilsētu berzējs ar sāli

Kodīgo viņš, ir turpat vēl izsacīts viņam par slavu.

Tomēr, kaut piekāpjos šeit, to nevaru citur; jo tādi ...

(3—5)

Horācijs sāk plašāki motivēt sacīto, uzskatīdams, ko viņš prasa no satiriķa: nepietiek ar smiekliem, vajadzīgs īsi visu saņemt kopā

„lai ritētu doma jo brīvi.

Neklūpot vārdos un smags lai darbs nava
gurdētām ausīm“ (10);

ir vajadzīga arī valodas dažādība (11—14). Beidzot, smieklīgu darīt ir mācījusi sevišķi senā kōmēdija. kuņu vajaga šajā ziņā imitet, un kuņu nekad nav lasījuši Horācija pretinieki. Lūkīlijam, acīm redzot, ir tikai pirmais — likt smieties auditorijai un nav visa pārējā.

Tālāk Horācijs atkārtoti vēl reiz jau I. 4 sacīto, ka tas ir kā duļķaina upe un viņam ir daudz kas lieks (50 sek.); var tak kritizēt viņu, kā Lūkīlijs pats ir kritizējis Akkiju un Enniju.

Lūkīlijs ir pārāks metriskā ziņā par daudziem seniem dzejniekiem (64—67); tiešām, mēs zinām, ka viņa heksamets ir daudz pārāks jau par Ennija heksametru: pp. ir ieturētas cēsūras. Ja Lūkīlijs būtu dzīvojis tagad, turpina Horācijs, viņam daudz ko nāktos atmest, kasīt galvu un kost nagus pie rindām, un dod savu slavenu recepti:

Saepe stilum vertas, iterum quae digna legi sint
scripturus ... (72).

Jāatzīmē arī pretnieku iebildums par valodas greznošanu ar grieķu vārdiem, ko bagātīgi lietojis Lūkilijs (20—35), jo šis paņēmiens pat nopietni bijis iecienīts Rōmā, lai gan Lūkilija fragmentos grieķu vārdi ir lietoti vai nu citātēm, vai karikējot, vai arī attēlojot dažādus tipus un arī viņu valodu.

Otrās grāmatas pirmā satīrā Horācijs vairs neatgriežas pie literāriskas kritikas un piemin Lūkiliju ļoti silti un bieži atsaucas uz viņu, kā paraugu; aizstāvoties pret pārmetumiem viņš slēpjas aiz Lūkilija muguras. Viņš piemin kā Lūkilijs rakstījis par vareno Skīpiōnu (II 1, 17) grib sekot viņa pēdās (28, 29). Skaists ir Lūkilija — dzejnieka raksturojums 30—34 un tāpat 62—75.

Kā Lūkilija darbu aplūkošana, tā arī Horācija atsaukmes mums ir jau devušas daudz faktu abu dzejnieku salīdzināšanai. Horācija pārmetumi attiecās galvenā kārtā uz stilu, kuŗš Horācija laikā prasa daudz vairāk rūpības un tīrības.

Raksturot Horācija satīru nāksies vēl tuvāk, bet tomēr pagaidām mēģināsim šo to izvilkt, salīdzinot Lūkiliju un Horāciju. Vispirms par iespaidiem. Horācijs pastrīpo senās Attikas kōmēdijas iespaidu pie Lūkilija; pie viņa paša senās kōmēdijas vietā ir jaunā. Tiešam, Lūkilija asuma un ugunīgā spara Horācijam gandrīz nav: afekti ir nogludināti, satīra nav vairs tik daudz personu, bet tipu un raksturu satīra, un vesela rinda dažādu sīkstulju, uzdzīvotāju un t. t. top izvesti episōdiskā veidojumā. Ja personas ir pieminētas vārdā, tad tikai paŗām ejot aizrādīts uz kādu no viņu raksturīgām īpašībām un pazīmēm. Juvenāls raksta par Lūkiliju (I sat. 165 sek.):

Ense velut stricto quotiens Lucilius ardens
Impremuit, rubet auditor, cui frigida mens est
Criminibus, tacita sudans praecordia culpa.
Inde irae et lacrimae.

Tāds nav Horācijs, šis vēlāk nosvērtais cilvēks, kas uz pasauli noskatās mierīgi caur savu pārdzīvojumu prizmu, un jau satirās viņš teic par zelta vidus ceļu, ir praktisks filosofs ar asu, vērīgu skatu uz dzīvi. Iekšējā harmonija, šī Horācija pazīme un viņa estētiskā gaume protams paceļ līdz lieliem mākslas augstumiem Horācija satīru; tā formas ziņā, pārvaldot un veidojot heksametru, viņš var atļauties sev tādas lietas, kā: neizbeigt rindu un domu reizē, cēsūru nepielāgot loģiskai pauzei, padarot heksametru no monumentālā epa pantmēra par intīmu un vienkāršu, sarunas valodai piemērotu, un uzglabājot pie visa tā rindām viņu vieglumu un svaigumu.

Horācija pirmais mēģinājums ir piemērot Lūkīlija satīras Augusta laikmeta dzīvei. Lūkīlijam nav bijis turpinātāju I. g. s. vidū, jo Katulla, Kalva un Fūrija asās epigrammas ir tikai pret atsevišķām personām un pieder pie cita literāriskā žanra.

Atdzīvina satīru Horācijs, vispirms jau izkopjot morālfilosofisko elementu tajā, kas pie Lūkīlija nav tik spilgti izmanāms, un pamazām personīgais, ko Horācijs pats atzīmē pie Lūkīlija, atiet pie malas, dodot vietu satīrai, kā sabiedriski-didaktiskai dzejai; šis virziens vēl vairāk noskaidrojas viņa Vēstulēs, kur arī pirmais, sabiedriskais moments vēl jo vairāk iet mazumā; viņa vietā pieaug estētiskās kritikas paņēmieni (ars poetica un Epist. II 1).

Raksturīgi Horācija attīstības gaitas dokumenti ir vispirms I 4 un I 10. Horācija atsvabināšanās no Lūkīlija notiek līdztekus arī stila ziņā. Horācija ideāls, kam viņš arvien paliek uzticīgs, ir grieķu dzejas cēlie paraugi (sal. pp. I 10, 17 un vēlākam laikam ars poet. 268), pie kam viņš uzsver kā sevišķu nopelnu viņu kongeniālu pārradišanu latīņu valodā (Carm. III 30, 13, Epist. I 19, 23 sek.), bet ne verdzisku padošanos tiem, sal. par paša mēģinājumiem rakstīt grieķu valodā I 10, 31.

No šī viņa ideāla iziet arī Lūkīlija kritika, kuŗa jau pievesta, runājot par šo dzejnieku. Ritma klibošana, domu nevienāds plūdums, koncentrētas izteiksmes trūkums, kas ved pie pārlicīga izplūduma, valodas vienmuļība, grieķu vārdi latīņu valodā, nepietiekoša paškritika (I 10, 68 sek., 72) ir tas, kas neapmierina vairs Horācija laika prasības un, piemētināsim, no kā pats Horācijs raisās vaļā, Lūkīlijā šos trūkumus redzot. Ir viegli, pārvēršot šīs negatīvās puses pretējās, pozitīvās prasībās, redzēt to, pēc kā dzenas Horācijs. Tāpat kā Lūkīlijs, stila ziņā viņu neapmierina arī citi vecāki dzejnieki (I 10, 67): Ennijs un citi, nerunājot par laika biedriem, kuŗi seko tiem, (I 10, 19) un kas neapmierina Horācija prasības. Vienā pašā 10 satīrā viņš izrēķinājas ar Enniju, Akkiju, Katullu, Kalvu un tā laika biedri Fūriju, Lūkīliju un jaunākajiem: Laberiju, Pitolāju, Varrōnu no Atakas, Kassiju, Fanniju, Pantīliju, Hermogenu un Dēmētriju. Sācis ceturtā satīrā ar atturīgu satīras apoloģiju, atstājot sevi pie malas un pielaižot, ka viņš nemaz nav dzejniekos ierindojams, Horācijs tur ir aizķēris Lūkīliju; desmitajā viņam ir jāatbild uzbrukumiem un pārmetumiem sakarā ar to un šeit sākās īsta polemika, tāpat kā vēlāk ap Vergīliju un Variju (Epist II 1, 20 sek., ars. poet. 53 sek). Horācijs šeit ir noteikts, atkārtoti un pastiprina izsacīto un var jau atbalstīties uz veselu jauna virziena priekšstāvju pulciņu, uzskaitot Vergīliju, Variju, Plōtiju, Mēcēnātu, Valgiju, Oktāviju, Fusku, Viskus, Polliōnu, Messālas, Bibulu, Serviju, Furnu un citus (I 10, 81 sek.) viņu vidū. Izcilus vietā no tiem ir Vergīlijs, kuŗa literāriskie uzskati pilnīgi sakrīt ar to, ko uzsver Horācijs. Vergīlijs ir atturīgs un reti ielaižas polemikā, tomēr fraze par Baviju un Mēviju (Qui Bavium non odit amet tua carmina, Maevi Ecl. III 99) ir raksturīga (sal. par Mēviju Epod. 10).

Ari Vergilija eklogu atskaņas ir bieži sastopamas otrā Horācija jaunības darbā — viņa jambos (epōdās) un satirās Horācijs Vergiliju arī raksturo, kā šī žanra izkopēju (I 10, 44).

Ceturtnā satirā Horācijs dod ļoti vērtīgus aizrādījumus attiecībā uz savām satirām un uz tiem psiholoģiskiem motīviem, kas ir viņas pamatos, gandrīz atbildi uz to, kāpēc viņš sācis satiras rakstīt. Gan citā vietā viņš uzsver nabadzību, kas cilvēku dara par tādu, kas uz visu gatavs (paupertas impulit audat Epist. III 2, 51), tomēr mēs zinām, ka dzejai Horācijs piegriezies daudz agrāk, sākuma vieglai grieķu (versiculi graeci I 10, 31), tad jambiem un satirai. Viņa vecākā satira ir I 7, uzrakstīta varbūt vēl Azijā un jambus rakstījis vienā laikā, pārmaiņus, ar satirām (II 3, 12 Archilochs ir viņam tikpat tuvs, kā Eupolids), vēlāk tos atmetot (Carm. I 16, 22) tāpat kā vieglasdzejas veidus (versiculi — Epod. 11, 1 sek.). Dažādi izskaidro arī citās vietās Horācijs to, ka viņš piegriezies satirai: gan kā laika pavadīšanu (haec ego ludo I 10, 37), pie kā gan jāpiezīmē, ka ludere, nugae (I 9, 2) ir bieži lietots dzejas darbu apzīmēšanai no autoru puses attiecībā uz vtsdažādākiem dzejas veidiem; gan arī atzīmējot satiras, kā savu darba daļu jaunā virziena dzejā (I 10, 46) līdzās Fundānijam kōmēdijā, Polliōnam traģēdijā, Varijam eposā, Vergilijam idillē; sevi viņš nostāda pretim Varrōna veltīgiem satiras mēģinājumiem. Līdzās šiem paskaidrojumiem vērtīgāki ir II 1, 7 — neiespējams nerakstīt Lūkīlija garā — (nequeo dormire!), temperaments, kas gan vairāk attiecībā uz jambiem (Epod. 6, 3). Savas satiras Horācijs raksturo ļoti īsi un noteikti II 1, 60: quisquis erit vitae scribam color. Bet atgriezīsimies pie ceturtnās satiras.

Horācijam daudz uzbruk un viņš ir piespiests aizstāvēties, ne kā desmitā, jūtot drošus pamatus un aiz-

stāvjus, bet atturīgāki, aizrādot ka pati satira kā tāda nav spiegotāja un dzīvē pat draugs draugam aizmugures intrigas ir kaitīgāks, atsaucās arī uz Lūkīliju un seno kōmēdiju, kā uz paraugiem. Viņš pa daļai taisnojas arī pats, paskaidrojot, ka viņa satirai ir vairāk morālfilosofisku novērojumu raksturs, kā tos mācījis viņam tēvs, ar piemēriem raksturojot to, kas labs un ļauns (I 4, 105); satiras, ko viņš klusībā pie sevis, šādus piemērus no dzīves novērodams (sal. II 1, 60), saliek un, kad vaļas, arī uzraksta (I 4, 137 sek.) ir tā tad organiski viņam tuvas un no tām viņš neatsacīsies, vajadzības gadījumā saukdams palīgā jauno dzejnieku bandu (ibid. 140 sek.). Katrā ziņā šeit uzsvērts ir dzīves attēlojums (II 1, 60) un morālfilosofiskais elements, divi galvenie momenti Horācija satirā.

Jāpiemēta, ka Horācija satiru īstais nosaukums ir Sermones — sarunas, pie kam šāds viņu veids ar bieži ieviestiem dialogiem sarunās un disputos pat ar fiktīvu pretrunātāju, ievērojāmi atdzīvina pašu iztīrājamo jautājumu, kam var būt diezgan abstrakts raksturs, sev. tajās satirās, kur morālfilosofijas jautājumi ir galvenā vietā, kā I 1; II 3, 7. Bet arī šeit Horācijs pieturas pie no tēva mantotā paņēmiena — pēc iespējas jautājumu konkrētizēt, atrast dzīvē tādus cilvēkus kas ilustrētu zināmo jautājumu. Tomēr I, 1 visspilgtāk liecina par citu — tipoloģisko uztvērumu; šeit viņa paraugi ir nenoliedzami jaunā Attikas kōmēdija, kuŗa ar šādiem tīpiem strādā un ir izkopusi veselu tīpu galeriju, kas ir arī kōmēdijas sastingums: skrejošais vērgs, dūsmīgais sirmgalvis, vieglprātīgais jauneklis u. t. t. Tipoloģiskas studijas veicinājusi ir arī filosofija pēc Aristoteļa, sev. Teofrasts ar saviem „Raksturiem“. Citur Horācijs mazāk pieturas pie šī saistošā abstrahējuma un ir bieži personīgs.

Didaktiskais moments tomēr arvien paliek jo ievērojamā vietā viņa satīrās, pie kam šeit Horācijs pieslejas epikūrišu uzskatiem un vietām asi uzbrūk stoiķiem (pp. I 3), sev. pirmā grāmatā. Horācijs arvienu ir intrešējies par filosofiju un pp. ievadā „Vēstulēm“ (Epist. I 1, 10 sek; 25; 106) viņš to sevišķi pastrīpo. Protams, ka viņa ieskati ir mainījušies ar laiku un satiras šajā ziņā atšķīras no vēstulēm.

Tēva iespaids (I 4, 115 sek.), studijas Atēnās (Epist. II 2, 41 sek.) ir pamats, lai gan, vismaz satīru rakstīšanas laikā, Horācijs nekur neuzstājas kā noteiktas filosofiskas skolas priekšstāvis un arī ne kā sistēmātiķis, apstājoties tikai pie atsevišķiem konkrētiem gadījumiem un sevišķi izvairoties no metafisiskiem jautājumiem. I 2 pret netiklību viņš neuzstājas ar filosofijas loģiskiem argumentiem, bet gan vairāk ar sadzīves utilitāro morāli, pamatojoties gan uz Aristoteļa mācības par vidus ceļu (sal. I 1), gan uz Epikūra mācību par (corrupta dolore voluptas 39) baudu, ko nedrīkst sarūgtināt ciešanas, jo pretējā gadījumā lielākā bauda ir no šīs baudas atsacīties (Cic. de fin. I 14, 48). Dabai ir noteiktas prasības, viegli piepildāmas un to piepildīšana dod laimi (73 sek., 111 sek.) — tā tad iziet no Epikūra etikas pamatiem. Bet arī stoiķu sistēmas zināšana ir šeit redzama (viņu insanus, neprātīgs — pretstats sapiens — prātnieks, gudrais — arī stultus muļķis sal. II 3).

I 3 ir par draudzību no epikūriešu viedokļa, kas to daudz vairāk izceļ un uzsver, kā stoiķi. Arī šeit filosofija ir tikai pamatā, un draudzības piemēri no ikdienišķiem, vienkāršiem cilvēkiem ar visām viņu kļūdām un trūkumiem (33 sek.; 68 sek.). Pamatojoties uz epikūriešu mācības, viņš apgāž stoiķus, novedot līdz absurdam viņu paradoksus. Bet pats domāšanas veids ir tāds, ka Horācijs noteikti nepastrīpo ne vienu, ne otru mācību (fere 96, prope 98)

un ar vienu hipotesi apgāž pretējo (99 sek.). Horācijs šeit varbūt viskrasāki uzstājas pret stoiķiem, kā visur citur, esot vēl pretējā, epikūriešu pusē; pie tam arī attēlotais nezināmais stoiķis ir īsti sakot piederīgs jau pie kiniķiem un ir visā viņu atbaidošā riebigumā (133), lai gan uzbrukumi ir arī mērķēti uz Krispīnu, kas nav pēdējam līdzīgs (139 sal. I 120 un citi). Epikūra filosofijas atstāstījumā tieši nomanāms Lukrētija poēmas *De rerum natura* iespaids.

Tā pat šis iespaids ir I 5 iespraustājās domās par dievu neiejaukšanos pasaules gaitā (100 sek.).

Filosofisks raksturs ir arī II 2, kur uzskati par *vivere parvo* (1) ir ielikti zemnieka Ofella mutē; Horācijs savas domas ietērpj Ofella dzīves gudribās, ko Horācijam, šķiet mācījis arī tēvs (I 4, 117). Tomēr arī šeit ir epikūriešu mācības atskaņas (pp. 19 sek.; 70 sek. pilnīgi), pie kam Horācijs tajās iejauc arī dažus stoisma jēdzienus (dvēsele 77—79); Horācijs nenonāk pie kiniķu pretējā ekstrēma, kas noliedz katru komfortu, kā Āvidiēns (55) ar pievārdu suns (κύων), uzturot Aristoteļa vidus mēru (I 1, 106) un izmantojot to, ko var dot kā epikūrieši, tā arī stoiķi. Horācijs tuvojas eklektismam, kā Cicerōns, kuŗa domām visp. bieži tuvu pienāk Horācijs.

II 3 ir pret stoiķu paradoksu, ka katrs, kas nav prātnieks, ir neprātīgs (πᾶς ἀφρων μάλυεται), bet aso uzbrukumu un izsmiekla vietā ir jau smalka ironija par šīs gudrības sludinātāju, bankrotējušo Damasippu, kuŗa mācību Horācijs liek viņam pašam izklāstīt. Ari šeit Horācijs nekritizē pašu sistēmu, bet viņas populāro filosofiju, kas gan, kā redzams pie Damasippa, dod cilvēkiem glābiņu grūtos brīžos (36 sek.). Redzams ir, ka Horācijs iedziļinājies stoiķu sistēmā, pat viņas formālos paņēmienos (pp. 27 sek.), pie kam dažā ziņā šeit izteiktās domas par

neprātu arī saskan ar to, ko Horācijs atzīmē attiecībā uz pārmērībām, kā pretstatu vidus ceļam (II 2).

Uzbūve ir tāda, ka attīstīta Stertīnija runa ar diskusijām, varbūt fiktīvām. Katrā ziņā II 3 liecina, ka Horācijs vismaz iedziļinājies un iepazīnies ar stoīķu mācībām tuvāk un atmetis tos paņēmienu, kādi viņiem uzbrūkot, ir pirmā grāmatā. Vēlāk, vēstulēs šī interese ir jau daudz noteiktāka.

II 4 ir zalonu, jau hēdonismam tuvam epikūrējismam veltīta, kas baudu saprot gandrīz kā izpriecu, starp citu arī kā to, ko var dot izmeklēta gaume ēdienu ziņā (bez pārmērībām, kā II 8). Ar irōniju Horācijs noraida šī virziena pretenzijas būt par nopietnu filosofiju (sākumā un beigās. Sal. arī II 6, 93 sek. un bieži Carm., kā vieglu ikdienas morāli). II 6 arī iepazīstina ar Horācija filosofiskām interesēm (72 sek.), ar viņa nopietnām studijām, jo, kā jau domājams, tās nebūt neizteicas viņa satīru ikdienības morāles saturā (sal. arī Epist. I 1, 10 sek. un citi).

II 7 ir veltīta stoīķu paradoksam, ka vienīgi prātnieks ir brīvs. (ὅτι μόνος ὁ σοφὸς ἐλευθερός); līdzās II 3 šī satīra ir viena no visnopietnākām un rakstīta ar lielāko uzmanību pret tematū, lietojot pašu stoīķu izteicienu (5; 27 sek.; 70; 95 un citi).

Horācija satīras ir tā laika sabiedrības spogulis; tāpat kā Lūkilijs viņš bieži sauc atsevišķu cilvēkus viņu īstā vārdā (sal. I 4, 1 sek.), tos pieved, kā konkrētus piemērus savai domai (sal. I 4, 105 sek.).

Liela nozīme, kā redzējam, Horācija satīrās ir moral-filosofiskiem motīviem, kuŗus viņš apgaismo ar piemēriem no ikdienas dzīves. Viens no visbiežāki sastopamiem trūkumiem, ko piemin Horācijs, ir mantrausība un skopulība (I 2, 4; I 3, 86; I 1, 41; I 1, 69; II 2, 55; II 3, 108; II 3, 142 un citi), izšķērdība (I 2, sek.; I 2, 48; II 3, 226, 239; II 2 — pārmērīga izšķērdība dzīrēs; II 3, 243;

II 7, 102 sek.; II un citi); arī netikumībai bieži Horācijs uzbrūk (sev. I 2; II 7, 46 sek.; II 3, 247 sek.; II 7, 89) diezgan frivolā un brutālā tonī; tāpat godkāribai un iedomībai (I 6, 5 sek.), sev. II 3, 179, 187; arī māpticībai (II 3, 281 sek.; I 9, 70 sek.; I 5, 100) u. t. l.

Šo trūkumu konkrētais uztvērums dod iespēju Horācijam uzvest veselu sava laika sabiedrības ainu. Tā ir plaša, pie kam Horācijs zīmē arī schematiskus tipus pēc jaunās kōmēdijas un citiem paraugiem (I 1), vai arī konkrētizē, ievēzdam atsevišķus cilvēkus un faktus. Dažas gleznas īsi atzīmēšu, vismaz raksturīgākās. I 1 ir uzbūvēta uz pretstatiem, tipu pretstatiem un tikai atdzīvināta ar piemēriem (14, 95 sek., 101, 105, 120). I 2 ir plaša glezna (1 sek., 11 sek., 25—27; tālāk vesela skandalu kronika), kas atsedz Rōmas sabiedrības tikumības līmeni visā viņa kailumā. Tāpat kā II 5, Horācijs lieto šeit vairs ne polemiku, bet stiprāko satiras ieroci, maskētu nicinošu apsmieklu. I 3 ir par draudzību ar daudzām iepītām gleznām (1 sek. — Tigellijs ievadam; 21 sek., Mēcēnāta pulciņš 29 sek., mīlošie un vecāki, 86 sek., 90 sek., 120 sek., 130 sek., 133 sek.), I 4 rāda dažus dzejniekus (13 sek., 21 sek.), publiku (25 sek.) u. t. t. (52 sek., 65 sek., 85 sek., 93 sek., 109 sek.). Tieši no dzīves ir I 5, kā arī I 9, I 6, 5—44, 72 sek., 100 sek. līdz beigām, I 7, I 8 (izņemot pašu ietērpju). Arī II 1 līdzās sarunai par dzeju un sevišķi satīru ir bagāta ar šādiem epizodiem (24 sek., 47 sek., 53 sek.); II 2 izvestas zemnieka Ofella domas un apzīmēta viņa dzīve (112 sek.); tāpat kā II 4 un II 8 šeit ir plaši dzīru apraksti ar raksturīgiem epizodiem un piemēriem. II 3 raksturo stoiķu filosofu Damasippu (1—43); Stertinija runā piemēru no dzīves ir ļoti daudz (pp. 60 sek., 63 sek., 84 sek., 108 sek., 142 sek., 168 sek., 224 sek., 239 sek., 243 sek., 281 sek., 287 sek.). Par savu dzīvi Horācijs raksta II 6

(sal. I 4 beigās). II 7 atļauj redzēt vergu brīvību Sātarnālijās (ietērps Horācija paša domām). Kā citur tā arī šeit ir ilustrējošie piemēri bagātīgi pievesti.

Šāda bagātība padara Horācija satiru par Rōmas dzīves attēlu un nav jābrīnās, ka ienaidnieku un pārmetumu viņam ir bijis ļoti daudz. Protams, mums šīs gleznainās satiras ar dzīvām sarunām un reljefām ainām atveļ priekš gadu tūkstošiem aizgājušās tautas kultūras spilgtu lapas pusi un atļauj tuvoties šai pasaulei, saprast viņu viņas ikdienībā. Horācija satiras ir fons, bez kuŗa nevar saprast viņa citus darbus, ko radījusi viņa liriskā iedvesme, griezīgos jambus un domu bagātās vēstules.

Atsevišķi vēl pakavēsimies pie II 5 viņas formas dēļ. Mēs atsīmējām Lūkīlija nozīmi satirā, viņa iespaidu uz Horāciju un avotiem, kuŗi ir grieķu literatūrā, lai gan šeit, satirā, rōmieši ir vismazāk atkarīgi no grieķiem (satura ² tota nostra est — Quintilian.) un minēto avotu iespāids ir vairāk netiešs, jo tiešām, kā formas, tā arī satura ziņā rōmieši šo veidu ir pilnīgi no jauna radījuši. Tomēr satiras pasākumi pie grieķiem ir, lai gan savādā formā, ko rōmieši maz izkopuši. Bions no Flijas (ap 200. g.) raksta heksametros 3 grāmatās *σῶλοι*, kas ir dažādu filosofu un viņu sistēmu izsmieklā likšana (tā tad literārisks „disputa“, kā pp. Aristofans izceļ Eurīpidu „Vardēs“) ar parodijām, līdz absurdam novestiem slēdzieniem un travestiju. Pēc viņa Mēnipps no Gadaras, kuniķis, šo veidu izkopj tālāk (II g. s. pr. Kr.). Viņš raksta prozā, tajā iejaucot iekšā dzeju, un arī viņš griež visu žulti pret filosofiem un viņu strīdiem; ar viņa rakstīšanas papēmieniem varam iepazīties Lūkiana darbos, kas cieši šim paraugam pieslienās, tāpat kā Cicerōna laikā M. Terentijs Varrōns no Reātes (116.—27. g.) savās Mēnippa satirās (saturae Menippeae).

Ir grūti spriest par Varrōna iespaidiem uz Horāciju jo no Varrōna ir pat fragmentu maz, tomēr vismaz līdzīgi tēmati ir konstatējami. Ar II 4 var salīdzināt Varrōna *περ ἑδεσμάτων* par ēdieniem, lai gan par šo tematu ir rakstījis jau Ennijs (*Hedyphagetica*), II 2 izsacītās domas par atkāpšanos no senās vienkāršības ir Varrōna *Sexagessis*, *Endymiones fragmentos*; ir arī atsevišķas remiscences.

Vairāk paraleles ir Mēnipa pēcteča Lūkiana un Horācija satīrās, kas liecina par kopējiem grieķu avotiem; ka Horācijam grieķu studijas ir goda lieta, ir jau zināms. II 5 ir visspilgtākais piemērs. Odisseja saruna ar Teiresiju pieslejas tieši *Odyss. XI 140*. Odissejs ir izzinājies par savu nākotni un nu vēl liek priekšā pēdējo jautājumu, kā iegūt mantu (2); Teiresijs ieteic mantojumus zvejojot un beidzot aiziet, *Proserpina*s saukts, atpakaļ ēnu valstī. Lūkians tāpat liek sarunāties Mēnipam ar Teiresiju (Mēnipps) par labāko dzīves veidu, kādu izvēlēties un Teiresijs tam ieteic mest pie malas filosofiju ar viņas muļķīgiem spriedumiem un dzīvot, kā dzīvo vienkārši cilvēki ikdienas dzīvi, un tāpat aiziet ēnu valstī. Kopēja ir saruna ar Teiresiju; Horācija uztvērums ir konkrētāks — par mantu un mantojumiem. No kāda no minētiem grieķu paraugiem (*Bions*, Mēnipps) Horācijs ir aizņēmis paņēmienu pārnest darbību senatnē, modernizējot šeit Odisseju un Teiresiju, un ņemt viņiem nost seno godības oreolu, padarot tos, kā Odisseju, par ikdienišķiem, viltīgiem cilvēkiem arniecīgām tieksmēm, kā to dara pp. vēl vairāk mīmi (*Testamentum Jovis*, *Juppitera testaments*, *Diana flagellata* — izpertā D.). Odissejs bez tam ir no stoiķiem sevišķi izcelts, kā dzīves gudrības pratējs, tā kā šeit ir arī kinīķu satīrai līdzīga filosofijas niecināšana.

Nosodot to, kas var ierobēžot cilvēka absolūto brīvību, kuniķi viegli atron iespēju redzēt un ar ironiju, izsmieklu un nicināšanu nosodītniecīgās tieksmes, kas verdzina sabiedrību. Forma šeit dialogs; paņēmiens — nopietnu lietu un vārdu pārvēršana par smieklīgiem. Sevišķi teiksmainie varoņi top novesti ikdienībā: Mēdeja nav vairs burve, bet tikai ārste, kas prot uzturēt jaunības krāšņumu, Odissejs — veikls un viltīgs zalonu varonis. Ka visi ļaudis ir muļķi un aprobežoti, ir kinisma izejas punkts (sal. Varrōna insania triumfa gājienā).

Šie raksturīgie paņēmiens ir arī II 5, kuŗa ir vienīgā satira ar mitoloģisku ietēŗpu, kurpretim atsevišķi (sev. uzbrukumi filosofiem) ir šur tur sastopami. Horācijs, kā jau aizrādīts, tomēr arī šeit paliek ļoti konkrēts, arī šo formu piemērojot savam virzienam.

Pakavējoties pie Horācija literāriskās polemikas un pie filosofijas viņa satirās, kā arī atzīmējot to kā morālistu un dzīves attēlotāju, varam nākt pie dažiem slēdzieniem par satiru literārisko vērtību. Galvenās pazīmes šeit ir konkrētais uztvērumš un savaldīšanās; pēdējais dod viņam iespēju, paceļoties vērotāja lomā, būt arvien galantam (urbanitas), atzīmēt lielus trūkumus ar smalku ironiju, neaizraujoties un nepārvēršoties par aktīvu abstraktas morāles paudēju un sludinātāju. Pirmais, dzīves patiesības uztvērumš, dod iespēju uzburt veselās ainas un spilgtus raksturus un radīt portrejas bieži tikai ar dažiem īsiem vārdiem.

Satiru Horācijs apzīmē kā tuvu sarunai (I 4, 42), un tas ir attiecināms kā uz viņas uzbūvi, tā arī valodu un pat ritmu. Viņas ir dabīgas, vieglas, familiāras, aptverot kā nopietnās tā arī jautrās dzīves parādības, un dažādotas ar anekdotiem, portrejām un paša dzejnieka sentencēm. Tāpēc formalais elements — ievads un sadalījums nav tā cauri redzami, kā pp. Jūvenāla darbos; jau pats sākums

ieved tieši in medias res; viņš to vai nu saista ar kautko no personīgās dzīves (I 5, I 9, II 1, II 2, II 3, II 4, II 6, II 8) vai arī ar kādu sentenci (I 1, I 3) vai ar kādu notikumu (I 2). Tā satiras iegūst stāstījuma veidu; vēlāk Horācijs vairāk piegriežas viņu dramatisēšanai, piegriežoties sarunu veidam (sal. Carm. III 21, Epist. I 5).

Valoda ir, salīdzinot ar Lūkilija satirām, daudz vairāk izkopta; kādas prasības Horācijs uzstādījis viņai, ir redzams no polemikas par Lūkiliju un attiecīgās kritikas (sev. I 10, 9—14). Arī šeit minētās divas galvenās pazīmes paliek un Horācija valoda ir gandrīz arvien tāda, kāda mēdz būt draudzīgās sarunās, bez patētisma, ar veselīgu humōru, bez rētorikas, un liecina par literārisku ērudīciju un izteiksmes bagātību, kas arvienu mainas un pieslejas bieži kaprizai domas gaitai, ir nopietna, jautra, asa, ironiska, sirsnīga. Viņa ir lokana un noteikta, dzīva — jautājumi un atbildes, runas, sarunas mijās bieži kā kaleidoskopā. Tas ir kā pretstats nopietnām poēmām ar viņu cēlo svinīgumu (sal. I 4, 43—44); arī ritms ir straujāks, bet līdz ar to arī intimāks.

Beidzot pēdējais — chronoloģijas jautājums. Pirmā satiru grāmāta ir sakopota apm. 35. g., otrā 30. g. pr. Kr. I 1 ir kā veltījums Mēcēnātam; viņa ir samērā jaunāka, vismaz viņas ievads (1—27); II 2 pēc visām pazīmēm (daudz personīgo uzbrukumu, pat Oktāviānam tuvām personām 3; 36; tik ass Horācijs ir reti savos vēlākos darbos) ir viena no agrākām; vismaz viņa ir vecāka par I 3, I 4 un I 10 (citāte I 2, 27; I 4, 92). I 3 ir pēc 38. gada (pazišanās ar Mēcēnātu), neilgi pēc I 2 (vēl dzīvas atmiņas par Tigelliju), I 4 ir jaunāka par I 2 un vecāka par I 10 (pievestā citāte no I 2; I 10 ir I 4 izsaukta). I 5 nosaka pieminētais Mēcēnāta diplomātiskais ceļojums. I 6 ir pēc 37. g., kad Horācija draudzība ar Mēcēnātu ir nostiprinājusies. I 7 ir viens no viņa pirma-

jiem darbiem. I 8 un I 9 pēc 37. g. I 10 domājams ap 35. g.; viņa noslēdz pirmo krājumu. Otrā grāmata ir bez veltījuma. II 1 ir kā atskats uz agrāko, uz savu darbu; kad rakstīta II 2, nav noteicams. II 3 ir pēc 33. g. (Agrippa ēdīls 33. g.). II 4 nav noteicams; II 5 — 30. g. pēc Aktijas kaujas (62, 63); II 6 — pēc atgriešanās no Aktijas 31. g. rudenī (55); II 7 un 8 nav noteicamas.

l. grāmata

1951年5月

Horācija satiras bieži veltītas praktiskās morāles jautājumiem; arī vēlāk šis pavediens nomanāms viņa Dziesmās un sev. Vēstulēs. Ir grūti rekonstruēt veselu filosofijas sistēmu no šādām atsevišķām vietām un atsevišķu jautājumu aplūkošanas gadījumiem, bet viņa domāšanas attīstības gaita izceļas diezgan skaidri, nelūkojoties uz to, ka Horācijs, tāpat kā Cicerōns pa lielākai daļai nepieturās stingri pie kaut kādas filosofijas sistēmas un pieslejas eklektismam, kas visp. ir novērojams rōmiešu filosofijā. Šāds eklektisms — dažādu sistēmu kombinēšana, ir lielā mērā arī grieķu filosofijā pēc Aristoteļa, sev. sākot no II. g. s. beigām. Pie tam rōmieši labprāt neiedziļinājas metafisiskos jautājumos, bet gan piegriežas filosofijas praktiskākai daļai, etikai.

Tādu, kas piegriežas sistēmātikai, Rōmā ir maz, kā Lukrētījs, Epikūra mācībai ģeniālais attēlotājs; ir stipri aizspriedumi pret to. Tā p. p. vēl Tacits Agrikolas biografijā raksta par viņu, ka tas jaunībā vairāk nodevies filosofijas studijām kā tas pieklātos rōmietim un sevišķi senātōram (Agr. 4). Tomēr viņas praktisko noderību atzīst, atzīst to par lielu kultūras faktoru, nepieciešamu pat spec. izglītībā (pp. runātājam).

Horācija filosofiskās tieksmes ir viņā modinājis jau tēvs, gan vairāk ar praktiskiem aizrādījumiem, piemēriem (I 4, 106 sek.) un sakarā ar to ir arī, pēc Horācija vārdiem, viņa satiriķa — novērotāja pirmie soļi. Rōmā (I 6, 81, 83) un Atēnās Horācijs filosofijas studijām piegriežas (Epist. II 2, 41). Šeit viņš domājams, ir klausījies Kratippu, labāko tā laika peripatetiķu filosofu ar eklektisma tieksmēm un citus.

Divas lielas sistēmas ir noteicošas Horācija laikā: epikūriešu un stoīķu mācības; pirmajā laikā viņa simpatijas

ir nenoliedzami epikūriešu pusē un Horācija jūtīgā, dzīves priedīgā daba nevar apmierināties ar stoiķu stingro, pasauso mācību. Bez tam pirmā ir tikko vēl Lukrētija poēmā *De rerum natura* dabūjusi jaunu greznu dzejisku ietērpu, un Lukrētija iespaids ir noteikti redzams kā Horācija tā ari Vergilija darbos (sat. I 1, 19 — Lukr. II 938; I 8, 46 — Lukr. VI 30; II 7, 28, 111 — Lukr. III 1058 un t. l.; cilvēcības evolūcija I 3, 98 sek. — Lukr. V 925 sek. 1020 sek., 1283 sek., I 5, 101 — Lukr. V 83, II 646, III 18, V 146, 1161; II 3, 290 — Lukr. III 81—90, 1165, 1194; II 6, 93 — Lukr. III 417). Viņš ari pats sevi apzīmē par epikūrieti (Epist. I 4, 16) uzskatu un dzīves veida ziņā.

Ir ari tieši uzbrukumi stoiķiem, sev. satirās. Pēdējo *ἀπαθελὰ* — sajūtu nostādīšana dvēseles slimību katēgorijā un apkaņošana ar tīrā prāta līdzekļiem, prāta kults, kas ved pie iekšējas brīvības, bet praktiski pēdējo padara par iepūtību, ir nesimpatiska Horācijam, un dažus stoiķu paradoksus viņš izceļ tieši viņu pretrunā ar dzīvi. Tādi paradoksi ir pp. pilnīgais pretstats starp tikumu (virtus) un netikumu (vitium). Kas nav pirmais, ir viņa pretstats — trūkums, netikums, un visi trūkumi ir vienādi sodāmi un nosodāmi (sal. sat. I 3, 96, 113 sek.). Otrs paradokss ir par prātnieku (sapiens), kuŗš ir brīvs, neatkarīgs no ārējiem labumiem un stāvokļa, ir pati pilnība; vienīgi viņš ir skaists, bagāts, ir ķēniņš, pateicoties virtus un nekādi apstākļi to nevar satriekt (sal. sat. I 3, 133). Vēlāk Horācijs, iedziļinājoties stoiķu sistēmā, samierinājas ar viņu (Epist. I 1, 106 sek.), bet satirās bieži noved līdz absurdam viņu paradoksus, taisot no tiem tālākos slēdzienus.

Tā pirmās satiras beigās jau pievests stoiķu filsofs Plōtījs Krispīns (sal. I 3, 139; 4, 14; II 7, 45). — sk. piezīmi pie 120 rindas. Ir zināma ļaunprātība humōrā,

kas zīmīgs Lūkīlija-Horācija satirai. Horācijs nav atteicies no senās kōmēdijas — *ὄνομαστὶ κωμωδεῖν*, pamfleta elementa polemikā. Šeit ir Krispīns, plāpīgais Fabijs (I 14), Stertinijs (II 3), kuŗš sarakstījis 220 grāmatas par stoiķu filosofiju, bārdainie stoisma sludinātāji skrandainā mētelī, ar nūju rokās (I 3, 133), kas sludina paradoksus, ka vienīgi prātnieks ir pie vesela prāta, un krēpojas katru brīdi (Epist. I 1, 108); saka ka vienīgi viņš ir bagāts, bet nevar pat uz godīgu pirti aiziet (Sat. I 3, 137 sek.) — šie filosofi ir tapuši par tipisku pretrunu sev senā literatūrā un arī Horācija satirās. Viņu skolnieki pārspēj skolotājus: vergs Dāvs sprediķo savam kungam to, ko dzirdējis no minētā Krispīna durvju sarga (II 7); Damasipps no Stertīnija mācības sapratis tikai vienu — visi ir neprātīgi un katram vajaga uzbrukt, pirms kā tas ko varētu iesākt pārnest (II 3). Šie stoiķi, kiniķiem tuvi savu paņēmienu un paviršības ziņā, nevar būt simpātiski Horācijam.

Horācijs, sekojot tēva dotiem aizrādījumiem, domā konkrēti, un abstraktos jautājumus aplūkojot, meklē un atron attiecīgus piemērus dzīvē (Sat. I 4, 106). Satirai tas ir sevišķi izdevīgi. Pirmā satirā izcelts ir Aristotela „zelta vidus“ ceļš („est modus in rebus“ I 1, 103, 106); sakarā ar to aplūkoti ekstrēmi (skopulis). Otrā tāpat (25) — Tigellijs un Fūfidijs; Tigellijs trešajā ir nepastāvīga cilvēka tips (sal. I 4, 25 un t. l.).

Šādām tipoloģiskām studijām ir cienīgi paraugi tādos darbos, kā Teofrasta „Raksturi“ (p. p. Sat. I 3, 30 sek.; II 2 65; I 2, 12 sek.) un visā jaunajā raksturu kōmēdijā, kā grieķu, tā arī pie viņas atspulga Terentija; pēc individuālās, personīgās senās kōmēdijas jaunajā ir nomanāmas tieksmes apkaŗot ekstrēmus, izceļot vidēju cilvēku tipus.

Tomēr Horācijs bieži pieved un sauc vārdā arī atsevišķus cilvēkus, kas ir netikumu un trūkumu raksturīgi paraugi.

- 55 Vai arī kiatu vien, tu sacītu: „Labāk no upes
Lielās gribu es dzert un ne no šī avota mazā.“
Tāpēc, ja vairāk kam prāts ir gūt, kā pēc taisnības
nākas,
Straumē lai aizskalo prom, ar krastu to aizraujot,
Aufids;
Bet kas mazumu grib, cik vajadzīgs viņam, tas
nedzer
- 60 Ūdeni kopā ar duļķi un dzīvību nezaudē viņos.
Laba daļa no cilvēkiem tiem, ko iekāre pieviļ
Aplamā, saka: „Nekad nav gana; cik ir tev, tik
vērts tu.“
Tādam ko darīsi? Viņš lai nelaimīgs paliek tik ilgi,
Pats kamēr labprāt to grib — tā stāsta, reiz Atēnās
bijis
- 65 Skopulis bagātnieks kāds un ļaužu aprunas mēdzis
Šādi nicināt: „Svilpj man pūlis, bet tomēr sev mājās
Aplaudēt varu es pats, kad vēroju naudu, kas šķirstā.“
Udeņa upes grib tvert, no lūpām kas aizejot aizbēg,
Slāpstošais Tants — ko smeļ? Tik vārds šeit
grozāms: par tevi
- 70 Teika tad stāstāma šī: no visām pusēm tu maisus
Sanesis guli uz tiem un glūni pēc mantas; tev sargāt
Nākas kā svētumu tos, kā mākslas darbus tos godāt.
Nauda kur noderēt var, kā lietot, vai nezini, viņu?
Maizi sev nopērc par to un saknes un drusku jel viņa,
- 75 To, ko sevim ja liedz, tad sāpes cieš cilvēka miesa;
Jeb vai patika būt tev nomodā dienām un naktīm,
Baiļu līdz nejēgai māks lai no zagļiem, no uguns,
no vergiem
Trīci, ka aizbēgs tie prom un aplaupīs tevi? Tad
tiešām
Visu nabagāks būt es vēlētos, brīvs no šīs mantas.

Atgriezos tagad, kur sāks: neviens, kā mant-
rausis, mierā

Nava ar sevi nekad, teic tos, kam uz pretējo tieksmes;

- 110 Svešai kazai ja redz viņš tesmeni pilnāku, izdilst
Skaudībā, negrib ar to, kas nabagāks vairāk par
visiem,

Sevi salīdzināt, bet to un to tikai pārspēt

Mantībā. Traucas viņš tā, un arvien tam kāds
bagātāks ceļā:

Tā kā zirgi mēdz raut no aizžoga izlaistos ratus,

- 115 Braucējs zirgus kā triec, lai panāktu tos, kuņģi priekšā,
Nievājšot apskrietos jau un atstātos pēdējās rindās.
Tāpēc tik pareti vien var atrast kādu, kas teiktu,
Laimīgs ka dzīvojis viņš, un, izbeidzis dzīvi, ka ietu
Mierīgi projām no tās kā paēdis viesis no dzīrēm.

- 120 Tomēr, jau pietiek: — ka es jau stulbā Krispīna
skapjus
Izlaupījis, lai nedomā tu — ne vārda nu vairāk.

II.

Otrā satīrā Horācijs arī iziet no jautājuma par mēra ieturēšanu (I 1, 106), un tipu galerija ir papildināta sakarā ar 24. rindā izsacīto pamatdomu — muļķis no ļauna ja bēg, medz pretējā ļaunumā iekrist — ar daudziem piemēriem, pretējo ekstrēmu ļaudīm (25; 27; 28, 30 un t. l.). „Vidējo neredz nekur“. Raksturojumi ir gan īsi, kā I, 1, 4 un cit., gan arī plaši aprakstoši, pie kam Horācijs tad sakopo tās īpašības, kas ir raksturīgas apskatāmam tipam (skopulis Fūfidijs 12).

Šeit tomēr Horācijs mazāk rīkojas ar tipiem, kam tradīcija ir piedevusi jau zināmu šablonu; tādi ir pp. kōmēdijā: tur vergs ir viltīgs, sirmgalvis apmānāms, jauneklis, intriganta verga pamudināts, izšķērdīgi dzīvo; Horācijs ievada ar saviem konkrētiem piemēriem tieši rōmiešu dzīvē. Tā pašā sākumā īsi viņš izceļ foruma, cirkus un teatra padībenes, Tigellija atpūtas brīžu sabiedrību: sīriešu fleitistes, pūšlotājus, ubagus, mīmas un nerrus, un tālāk lielāka daļa veltīta sabiedrības attēlojumam un Rōmas Don-Žuanu gaitām, izceļot to piedzīvojumu meklējumus gan augstākās aprindās, gan arī zemāko, brīvatlaisto (libertinae) vidū, gan pašās padībenēs. Šī satīra ir īsta skandalu kronika; Horācija noraidošā doma ir izredzama īsos slēdzienos (39, 73, sek., 109 sek.), jo viņš uzstājas šeit ne ar morālista, bet ar citiem ieročiem. Nekur nav tik daudz asa, griezīga izsmiekla, ironijas un personīgo uzbrukumu kā šeit, un vēlāk viņam nākas taisnoties par to, tieši citējot kādu rindu (I 2, 27 = I 4, 92), aizrādot, ka viņš nav lividus un mordax (I 4, 93). Netikļus (moechi) viņš apkaņo šeit ar viņu pašu līdzekļiem, frivoli izceļot to izpriecās kā muļķību, kas neat- taisno risku. Horācijs tā tad atstāj pilnīgi pie mala tos

argumentus, kādi ir pret netiklību un izvirtību nopietno morālistu rīcībā. Saredzama tomēr ir Epikūra mācība par to, ka ir vērtējams, vai bauda (ἡδονή) atsver grūtības un ciešanas (ἀλγηδών), ka pretējā gadījumā (ἐπιθυμία) iegribas ierobežojamas, lai netiktu izjaukta dvēseles harmonija. Horācijs reti kur ir tik ass un personīgs; vesela rinda dažādu personu: Tigellijs, Fūfidijs, Maltīns, Rūfills, Gargōnijs, Kupiennijs, Sallustijs, Marsējs, Villijs, Longārēns, Galba, Fabijs, kā arī Rōmas dāmas Fausta, Hīpsēja, Katija saņem savu tiesu bez zēlastības, jo Horācijs nekautrējas savu slideno tēmatu izcelt visos sīkumos, tos raksturojot (25), pieved viņu darbus (12, 64 un cit.), pat izteicienus (35, 46, 54, 57, 72, 105, 120; pat sevi viņš it kā ierindo viņu barā, bet tāds provocējošs paņēmiens, kā pašzemināšana, ir bieži sastopams viņa darbos. Apziņoties, ka viņš nevar zaudēt neko, Horācijs ar to atņem ieročus uzbrucējiem (pp. I 4, 39, piekāpjoties: „es tak neesmu dzejnieks“ — bet salīdz. kaut I 10, 78 sek.). Tāpat arī I 1, 119 sek. ir, līdzīgi pievestajam I, 4, 39 veikli slēpts jauns izsmiekla ierocis. Kā Horācijs pats sevi vērtē morāliskā ziņā sk. I 6, 65 sek.

Par satiras toni un izvirtušās sabiedrības ainu sal. II 5.

Ambūbajiu bars un zāļotājs, pūšļotājs katris,
 Ubags, mīma un nērs — it visa šī cilvēku suga
 Skumja un uztraukta ir; tiem dziedātājs Tigellijs
 miris:

Devīgs arvienu viņš bij. Turpretim šis lūk ir bailēs,

5 Sacīt ka varētu kāds: viņš izšķērdīgs; negrib dot
 draugam

Trūcumā tikdaudz, lai bads tam nebūtu jācieš un
 saltums.

Citam ja vaicāsi tu, kam tēva un vectēva mantu
 Sakrāto plicina viņš kā ļaundaris, bezsāta rīklē

- Sagrūž un gārdumus pērk, pie tam vēl ar aizņemtū
 naudu,
- 10 Atbildēs: „Negribu es, lai domā, ka nabags un
 mazisks
 Esmu un sīksts.“ To dažs gan slavē, bet nosoda
 citi.
- Fūfidijs bīstās, ka var to par plītnieku, palaidni
 nosaukt.
- Bagāts viņš, muižu tam daudz, daudz aizdotas naudas
 uz augļiem,
- 15 Un jo nabagāks kāds, jo vairāk to izsūc un spaida,
 Parādu zīmes viņš ņem no tiem, kas no pastin-
 griem tēviem
 Togu saņemot gan. Kuņš neizsauks: „Juppiter
 augstais!“
- Klausījies nostāstus šos: „Cik daudz gan tad naudas
 priekš sevis
 Bagātnieks neizdod?“ Šis? Tik tikko tam varēsi
 ticēt,
- 20 Sevīm cik maz viņš ir draugs; pat tēvs, ko Terentijs
 izved,
 Dēlu kad aizdzinis prom bij svešumā, trūkumā lielā
 Dzīvojot, mocījies nav tā tomēr sevi, kā šitais.
 Bet ja nu jautā man kāds, uz ko tas ir zīmēts? Uz
 to, lūk:
 Muļķis no ļauna ja bēg, mēdz pretējā ļaunumā
 ieskriet.
- 25 Maltīns ar izlaistu tūniku iet un daži turpretim
 Velk to uz augšu par daudz, līdz sēžamai vietai;
 tur nejēgs
 Rūfills pēc pastīlām ož un Gargōnijs līdzīgi āzim;
 Vidējo neredz nekur. Ir tādi, kas mīlākās meklē
 Tikai stārp tām, kuņām sedz līdz kauliņiem piešūve
 kājas,

- 30 Pretēji cits tikai tās, kas netīrā pagrabā gaida.
 Labi pazīstams kāds, no turienes iznākot: „Jauki!
 Slavens piemērs šis,“ teic ar dievīgiem Katōna
 vārdiem:
 „Tāpēc ka, dzīslās kad svilst jau trakojojot neķītra
 kaisle,
 Šurpu lai jaunekļi nāk un pēc svešām nedzenas
 sievām,
- 35 Viņas pavedot.“ „Man tas neliekas slavējams“ saka
 Kupiennijs, kam prāts pēc tīrākiem jaukumiem tiecas.
 Uzklāsit katram nu būs, kas, vēlēt, lai izdodās, labi
 Netikļiem, negribat jūs, kā visur tiem nelaime lēcas,
 Viņiem cik bieži top prieks ar daudzām nelaimēm
 maitāts,
- 40 Paretas izpriecas tiem ar lielām ir saistītas briesmām.
 Zemē no jumta viens lēc, un otrs ar pātagām asām
 Iekauts līdz nāvei, un cits nāk naktī vazaņķu pūlī
 Negantā, bēgot, ir cits ar naudu izpircis miesu,
 Vergu apgānīts cits, un beidzot ir gadījums zināms,
- 45 Kad ir sakropļots kāds pie miesas arī pavisam.
 Teica: „Pēc taisnības!“ katrs, tik Galba tam runāja
 pretim.
 Daudz gan drošāki būs, ja no otrās kārtas ir prece —
 Brīvlaistās domāju es — kā traks uz viņām ir kritis
 Sallustijs; labāks viņš nav, kā netikļi visi. Bet tomēr,
- 50 Manta cik atļauj un prāts, kaut bijis viņš, ieturot
 mēru,
 Devīgs un labvēlīgs tām, kā pieklājas devis, cik
 nākas,
 Viņš un cik pietiek — kaut sev par postu to nebūtu
 darijs,
 Negodā krītot — bet šis pie viena, vairs iedomās turās,
 Viena vairs runa ir tam: „Es neskaru sievu
 nevienu“ —

55 Tā kā Marsējs kādreiz, šis Orīginas mīlākais, muižu,
Viņam ko atstājis tēvs, un māju dāvājot mīmai,
Teicis: „Nekad man nekas ar citu sievām nav bijis.“
Tomēr ar mīmām tak ir, un ar netiklēm ari, un
tāpēc

Labā slava un gods vēl vairāk kā manta iet bojā.

60 Saki, vai pietiek, ja miesu tu glāb, bet nespēj no cita
Izbēgt, kas kaitīgs. Ja zūd tev godīgā slava, ja tēva
Mantu dubļojis tu: ir ļaunums tas pats. Kas ir citāds,
Tev kad ar matrōnu grēks jeb ar brīvlaistu verdzeni
togā?

Villijs caur Faustu kā znots top Sullam, no vārda
ši pievilks,

65 Atmaksu saņem par to, kā nākas un pārāk par mēru,
Viņu ar dūrēm kad sit, ar ieroča asmeni apdraud,
Durvis kad noslēgtas tam un Longārēns gadījies
iekšā.

Tādam ja gribētu teikt, šīs ciešanas redzot tik lielās,
Paša netiklais prāts: „Ko gribi? Vai prasu no tevis,

70 Lielā konsula meitas miesu lai eji un meklē,
Stolā apslēpto, es ja dūsmās kaisējis tevi?“
Ko viņš lai atbildēt var? „Ši tēva dižena meita.“
Rāda uz labāku mums un pretēju bagātā daba
Krāšņuma sava kam daudz, ja pats tikai gribi tu visu

75 Izmantot, viņa ko dod un nesajaukt to, no kā jābēg,
Kopā ar vēlamo. Teic, vai nav starpība liela, kad
jācieš,

Vainīgs ja esi tu pats, jeb kad apstākļi piespiež?
Lai vēlāk

Nenāktos nožēlot, stāj reiz matrōnas medīt, jo moku
Vairāk jāizdzeļ būs, bet augļu būs mazumiņš plūcams.

80 Tādām kaut sevišķi daudz ir pārļu un smaragdu zaļo
Apkārt — kaut ari tā — par Kerintu mikstāki gurni,
Taisnākas kājas tak nav; ir brīvlaistai labāki dažai.

- Piedomā ari, ka šī bez piekrāsas precī ti tev pasniedz,
 Pērkamo atklāti rāda un neizceļ labāko tikai,
 85 Apskatei izstādot to un neglīto mēģinot apslēpt.
 Ķēniņiem paradums ir, kad zirgus tie tirgo: tos
 skata
 Tikai apsegtus tie: ja izskats ir tīkams, bet kājas
 Vājas pavisam, lai nav tad pircējam sajūsma lieka,
 Īsa ja galva un krusts ir skaists un kaklis ir izliekts.
 90 Viņiem tur taisnība: nav tev jāredz ar Linkēja acīm
 Tas, kas ķermenī labs, ja, aklāks par Hipsēju, skatīt
 Nevari trūkumus tur: „Lūk kājas, lūk rokas!“ Bet
 tomēr
 Gurni ir šauri, liels deguns, īss sāns un pēdas par
 gaļu.
 Izņemot seju neko tu matrōnai nevari redzēt;
 95 Viss, ja nav Katija tā, ir izlaistās tūnikas aizsegts,
 Un, ja tev aizliegtais tīk, kāds valnis tai priekšā
 (tas pievelk,
 Kairinot), traucēkļu daudz ir jāpārvār, tevi kas kavē:
 Sargi un nestuves, lūk, un matu vijēji, viešņas,
 Stola, līdz pēdām kas krīt, un palla vēl pāri pār visu.
 100 Daudz tev ceļā, kas liedz, un skatīt tu nevari
 skaidri.
 Otrai, tur traucēkļu nav: caur Koas audiem to redzēt
 Vari kā kailu, vai gūžas tai skaistas un kājas vai
 glītas;
 Acīm mērojams sāns. Jeb vai tīk tev būt pieviltam
 labāk,
 Nauda lai maksāta tiek, vēl iekams redzama prece
 105 Pati rādīta nav? „Kā mednieks, kas seko pa sniegu
 Dziļajo zaķim, kuŗš bēg, bet guļošo nevēlās aiztikt“
 Dzied šis un pieliek vēl klāt: „tā mīla ir mana, jo
 lido
 Pāri guļošam tā un tikai bēgošo dzenā.“

- Dziesmiņas šādas vai spēj, kā domā, no krūtīm tev
izņemt
- 110 Sāpes un kaislību, prom dzīt mocoši spiedošās
rūpes?
- Labāk gan izzināt būs, kur mēru likusi daba
Kaislibām, atņemtu tā ko vieglāki varētu pieciest,
Un kas sāpīgāks tai, un iedomas dalīt no lietas.
Slāpēs ja rikle tev kaist, vai zelta biķeri meklēt
- 115 Iesi; vai izsalcis tu no visiem ēdieniem baudīt
Atteiksies, pāvi tik vien un āti izņemot? Kūšot
Kaislēs ja iegriba sāk, vai jautāsi, kalpone tuvāk
Tevim vai zēns, kas lai spēj būt šajā brīdī tev biedros?
Es nu gan nē, jo man tīk, kad kaisle ir viegla un ātra.
- 120 Tādas, kas saka; „Ja, drīz,“ un: „pa maz“ un „ja
vīrs nebūs mājā“,
Filodēms Kibelas priesteriem dod, bet sev, kas nav
dārga,
Tādu, kas nekavē nākt, kad pavēlēts viņai, ik brīdī.
Tikai lai tīra ir tā un slaida, un skaistumu kopjot
Neizskatās par daudz jau jauna, balta un gaļa;
- 125 Viņa ja līdzās ir man pa kreisi, ja skāvusi mani,
Ēģerija tad tā un Ilīja — vārdus tai dodu
Kādus vien patīk, un baiļu man nav, lai mājā no
lauka
Nepārskrien vīrs vēl pa tam, lai nelaužas vārtos, lai suņi
Nerej, un troksnis lai liels nav mājā, un bāla kā nāve
- 130 Sieva lai nelēc no gultas, lai līdzzine negaud par
sevi,
Bailēs par kauliem, un es par sevi, un sieva par pūru;
Vaļējā kreklā lai prom man nav jābēg un neautām
kājām, —
Manta lai neciestu man un sēžamais, beidzot pat
slava:
Labi nav pieķertam būt, tur piekritis man arī Fabijs.

III.

Trešā satira sarakstīta neilgi pēc iepazīšanās ar Mēcēnātu; Horācijs vēl nepazīst Mēcēnāta parašas un arī īsti nav vēl piemērojis viņa mājas parastai kārtībai, par ko tam ir jādzird dažreiz pārmetumi no draugu puses (63). Ari 29. rindā horum hominum — „mūsējiem“ attiecināms uz Mēcēnāta pulciņu un 33. rindā redz vai nu Vergilija jeb paša Horācija raksturojumu. Pats tēmat par draudzību ir elegantā formā ietērpts, kā Horācijam parasts, ne ar filosofiskiem argumentiem izcelts, un tomēr Horācijs prot viņu netieši pamatot ar epikūriešu mācību un apgāzt pretējos, stoiķus, pa starpām viņu paradoksus izsmejot.

Pirmais šāds paradokss ir, ka visi noziegumi ir vienādi un vienādi sodāmi (Diog. Laert. VII 1, 120, Cicer. Parad. 3). Stoiķi šeit iziet no ideālā tikuma (virtus), ko sasniedz tikai prātnieks (sapiens); visi citi, kas to nespēj, ir stulti (75) — muļķi; tāpat visi netikumi, noziegumi, trūkumi ir pretstats prātnieka sasniegtai pilnībai, ir visi vienādi kvalificējami un sodāmi (120). Epikūrieši turpretim nekur neredz absolūti labo un ļauno (68) un novērtē labu, cik tas ir derīgs, ļaunu, cik kaitīgs (sal. 111 sek). Noziegumi ir nevienādi un sodot vispārīgi jāuzmanās un jābūt mīkstam pat pret vergiem. Vēl vairāk tas attiecināms uz draugiem, pret kuņiem nedrīkst pārsteigties, jo citādi draudzība pastāvēt nevar.

Ļaunums nav pilnīgi izravējams (76), sevišķi pie tiem, kas nav prātnieki, un paši stoiķi nāk grūtā stāvoklī, lai gan spriež, ka visi noziegumi vienādi (96 sek.). Lielākais epikūriešu pretarguments ir viņu mācība par kultūras evolūciju (99 sek.) un tiesību vēsture, jo pēdējās ir cilvēku praktiskā prāta atrastas, bet ne no dabas dotas.

Tāpat arī taisnā jēdziens (iustum) nav no dabas iedzimts, bet tāpat viņu noteic derīgums (113). Tāpēc Horācija' slēdziens, ka sods jāpiemēro noziegumam (118).

Cieši kopā ar pirmo stoiķu paradoksu ir saistīti divi citi: 1) vienīgi prātnieks ir gudrs, brīvs, taisnīgs, drošs, ķēniņš un t. t., citi turpretim neprātīgi (stulti) un otrs, ka šis prātnieks (sapiens), kas sasniedzis šādu pilnību, visu arī spēj (ὅτι πάντα εὖ ποιήσει ὁ σοφός — Athen IV 158a), viņš var apzinīgi arī katru, pat praktisku darbu veikt (127 sek.).

Pie pirmā sal. Epist. I. 1, 106; Horācijs vēlāk padara smieklīgu šo paradoksu, ka prātnieks ir ķēniņš, aprakstot kiniķi-stoiķi, klejojošo ubagotāju-filosofu, ar netīru bārdu, ko puikas rausta un ar šo „ķēniņa“ tēlu pastrīpo jau agrāk novērotās pretrunas starp doktrīnu un dzīvi (96). Fiktīvā sarunā H. pretnieks, stoiķis, mēģinā pievest pierādījumus vienīgi pie otrā paradoksa, jo pirmais ir tam skaidrs tāpat. Piemēri par Hermogenu un Alfēnu tomēr nepārlicina par latentām, apslēptām spējām, un arī stoiķis Seneka protestē pret tādu šo spēju attiecināšanu uz praktisko amatniecību — sapiens ir tikai opifex vitae — dzīves veidotājs.

Šie paradoksi, kuŗu nesakaņas ar dzīvi dod iespēju Horācijam padarīt tos par absurdu, vājina arī iepriekšējo — par to, ka visi noziegumi vienādi sodāmi.

Pamats šai satirai ir doma par draudzību, pret tieksmēm draugu un pasīstamo vārdos un darbos, ja ir iespējams atrast tajos ko divdomīgu, izcelt tikai ļauno, bet ne labo, viņu kļūdišanās pastrīpot, noklusējot nopelnus. Tā, protams, ir sabiedriskās dzīves pamatu laušana. Tā līdzās I 2 un II 5, satira ir tieši pret sabiedrības ļaunām pusēm; pievestie piemēri arī šeit padara to uzskatāmu un konkrētu.

Draudzības itkā nemaz nebūtu senā Rōmā; republikas pēdējā laikmeta drudžainā politiskā dzīve saista pie sevis visas intereses; intrigas, kas ir šajā dzīvē, posta arī draudzību, zem kuņas saprot politisko intrešu kopību, cik tālu tāda vajadzīga, un kas izjūk, ja intereses top pretējas. Bet arī kamēr tas tā nav, intrigas slepeni top attiecinātas pat uz draugiem, un pat takta (urbanitas) trūkums ir novērojams.

Horācijs uzstājas pret to. Uz draudzību jāattiecina griba neredzēt draugu trūkumus, ja pats negrib, lai arī viņa vēl lielākos trūkumus redzētu; ir vajadzīgs tos atvainot, vai pat atrast tajos ko pievilcīgu, kā to dara vecāki un tie, kas iemīlējušies (38—54), bet ne otrādi. Ne viss ir vienādi sodāms, arī trūkumi ir dažādi un pati morāle mainās dažādos laikos (99—119); stoiķu paradoksi par prātnieku pacelšanos pāri visiem citiem, ka visi citi ir muļķi, nevēlami un neprātīgi, ved pie iedomības un nezēligas augstprātības, kas iznīcina draudzību, pamatotu uz savstarpēju saprašanos un mazu trūkumu atšķiršanu no lieliem noziegumiem.

Dziedojiem visiem ir viens tāds trūkums, ka paziņu
starpā,

Viņus ja lūdz, it nekad tie nevar saņemties dziedāt;
Nelūgti nevar tie stāt. Tāds zināmais sardietis bija
Tigellijs arī, un tur lai pats Cēzars, kas varētu piespiest,
5 Sācis pie savas to lūgt un tēva draudzības, panākt
Nebūtu spējis neko: bet varēja dzīrēs, ja patik,
Sācis, līdz beigām viņš vilkt bez apstājas tad iobak-
chus

Balsī gan augstā, gan tā, kā zemākā stīga no četrām.
Nebija nosvērts nekad, drīz skrejojot, kā naidnieku
vajāts,

10 Drīzi turpretim jau tā, kā Jūnōnas svētumu nesot;
Bieži tam vergu bij daudz, pie divi simti, un bieži

Tikai desmiti vien ; drīz ķēniņiem, tetrarchiem līdzīgs,
Runāt par augstām tik mēdz viņš lietām, drīz :

„Trijkāju galdiņš

Manim lai būtu un sāls mazs trauciņš un toga, no
sala

15 Paglābties, parupja pat — man pietiek.“ Kaut
desmitreiz devis

Pieticīgajam šim, kam maz vien vajagot, simtu
Tūkstošus, nebij nekas pēc piecām dienām vairs pāri ;
Naktis līdz rītam bez miega, bet krāc visu dienu :
neviens tik

Nevienāds nebija. Teiks nu man kāds : „Lai būtu ;
bet pašam

20 Tevim gan trūkumu nav?“ Ir, tiešām, bet mazāki
citi :

Mēnijs kad Noviju sāk aiz muguras zākāt : „Ej,
klausies!“

Saciņa kāds : „Vai tu svešs sev esi jeb iestāstīt gribi,
Itkā tu nezināms mums?“ „Par sevi es kļu“, teic
Mēnijs.

Patmila paņēmiens tāds ir muļķīgs un negodīgs,
sodāms.

25 Savus ja trūkumus mēdz tu neredzēt, isredzīgs
būdams,

Kāpēc uz draugiem tev ir kā epidauriešu čūskai
Vai arī ērglim tik ass tad skatiens? Tak otrādi atkal
Iznāk: tie meklē tāpat pie tevīm trūkumus arī.

Lai ir padusmīgs kāds, lai osme tik laba tam nava,

30 Kā pie mūsējiem parasts; lai smiet to varētu arī,
Noskūts kā laucnieks ja viņš un pagaŗā togā, ja kājā
Tupele vaļīgi šļūc : tak cilvēks viņš labs, un par viņu
Reti kāds labāks; tak draugs tev, tak slēpjas šai
miesā

Talants nekoptā liels. Un beidzot tak — piegriezies
sevim :

- Viņu par baņokli. Cits no viltības atturās katras,
Sargās no visa, kas ļauns, bet neatļauj pievārēt sevi,
60 Tāpēc ka jādzīvo mums starp tādiem, kas skaudības
pilni,
Noziedzīgs daudziem kur prāts — tak par prātīgu
nesaucam viņu,
Ari par manīgu nē, bet par viltīgu, noslēgtu sevi.
Drusku ja vientiesīgs kāds, kā, Mēcēnāt, esmu es bijis
Ari pret tevi dažreiz, un pārtrauc vai lasot jeb klusās
65 Pārdomās kādu ar runu, tad sakam: „Lūk, uzbāzīgs,
tiesām,
Goda jūtu tam nav un saprāta.“ Tiesām, cik viegli
Pašiem pret sevi mums celt ir likumus, netaisni tiesāt!
Nedzimst bez kļūdām neviens; tik tas ir labāks
no visiem,
Kuņam tās mazākas ir. Labs draugs, kā pienākās
viņam,
70 Pārliedot, labais vai ļauns pie drauga pārsvarā, labam,
Ja tikai vairāk tam tā, lai piegriežas; būs viņš tad
mīlams,
Ari, pašu kad svērs, tas pats tam būs piemērots
likums;
Gribot, lai nepārmet kāds, ka trumiem tas apaudzis,
draugam
Pūtes lai nesaredz pats viņš tāpēc ka taisnība prasa:
75 Grēkus piedot kas lūdz, tam darīt būs arī to pašu.
Beidzot, ja iespējams nav pavisam dusmību izraut,
Muļķos ja paliekas tā, pie stiprām turoties saknēm,
Kāpēc gan nenāk tad prāts ar svariem un mērauklām
savām,
Nosodot nedarbus tā, kā pelnīts par viņiem ikreizes?
80 Tiesām, ja gribējis kāds, kad ēdiena atliekas projām
Aiznesot laizījis vergs ir asakas zivīm un mērci,
Naglot pie krusta to likt, par Labeōnu vai trakāks

Netiktu uzskatīts viņš no prātīgiem? Noziegums,
stulbums

Tomēr vēl lielāks ir šeit: tik drusku vien misījies
draugam —

85 Piedot ja nespēj pat to, tad ļauns tiks saukts —
un jau viņu

Nīsti, no viņa tā bēdz, kā no Rūsōna parādnieks
projām,

Ja tam paspējis nav, kad kalendas skumīgās atnāk,
Procentus sadzīt kaut kur ko maksāt jeb aizņemto
naudu:

Jāklausās, nolaistu galvu, kā šis tad pasakas lasa.

90 Dzērumā slapējis draugs tev guļvietu dzīrēs, jeb trauku,
Evandrs, ko lietojis pats, no galda nosvedis zemē,
Vai arī paķēris sev kā badā no cāļa, kas nolikts
Priekšā bij man: vai draugs viņš tāpēc lai nebūtu
manim?

Ko lai nu iesāktu es, ja zaglis viņš bijis jeb arī

95 To, kas uzticēts tam, ja stāstījis, zvērestu liedzot?

Tādi, kam vienādi ir it visi ziegi, nāk spailēs,

Tiešām ja noticis kāds: tad lietu atsakās saprast
Sajēga, ieradums pat un derīgums, taisnības māte.

Ļaudis kā dzīvnieki vēl no zemes kad līduši tikko,

100 Mēmi un neglīti, bij, kā lopi, par zilēm un guļu
Plēsās ar nagiem un dūrēm un tad ar bozēm un citiem
Ieročiem, kādus jau tiem tad piemērošanās deva —
Kāmēr vēl nebija vārds, kas izsaka skaņas un jūtas
Atrasts un nosaukums lietām; tad sāka no kaŗa tie
atstāt,

105 Pilsētas apcietināt un likumu kārtībā noteikt,
Zaglis lai nava neviens un laupītājs, netiklis arī
(Tāpēc ka agrāki jau, vēl priekš Helenas, palaidnes
miesa

- Kaŗa iemesls bij; tak mira piepeŗā nāvē,
 Dzīvniekiem līdzīgi tie, ko, kaislības mierinot, nācās
- 110 Stiprākam pārsteigt, un tos ņie plēsa, kā galnpulkā
 vērņi).
 Jāatzīst tomēr, ka likums ir rasts aiz bailēm no ļauna,
 Laikmetiem sekot ja tīk tev un vēsturei pasaules gaitā.
 Pilnīgi atdalīt nost no taisnā netaisno daba
 Nevar, kā labu no ļauna, un, ko izbēgt, no tā, pēc
 kā censties;
- 115 Nespēs pierādīt prāts, ka noziegums vienāds un līdzīgs,
 Kaimiņa dārzā ja kāds būs kāļu stādiņus lauzis,
 Jeb vai viņš svētnīcā ies, to aplaupīt, naktī. Ir jābūt
 Mērogam; piemērots sods lai nāk par grēku ikkuŗu,
 Siksnas kas pelnījis, to lai nesit ar pātagām asām;
- 120 Tiešām ka varējis tu ar rikstēm likt izpert, kas cienīgs
 Krietnāka soda, nebūt es nebistos, tāpēc ka tevīm
 Vienāds ir laupītājs, zaglis, un lielu un mazu ar cirpi
 Draudi tu vienādi pļaut, ja ķēniņa varu tev dotu
 Ļaudis. Bet tomēr, ja ir jau prātnieks bagāts, ja
 kurpnieks,
- 125 Tikumā pilnīgs, ja skaists viņš vienīgs, un ķēniņš
 jau ari,
 Kamdēļ tev dzīties pēc tā, kas tev ir? „Tu nezini,
 Chrisipps
 Tēvs ko sacījs: lai nav sev kurpes taisījis prātnieks
 Nedz ari zābakus, tak ir prātnieks jau kurpnieks.“
 Bet kā gan?
 „Tā kā Hermogens, kuŗš var klusēt, bet dziedātājs
 palīks,
- 130 Labākais muzīķis ir; kā Alfēns veiklais, kaut visus
 Darba rikus jau atstājis bij un veikalu slēdzis,
 Kurpnieks tak palicis; tā, lūk, prātnieks visur ir
 meistars

Labākais; ķēniņš viņš viens ir ari." Bet bārdu pa
tam jau

135 Puikas tev izplūc, un prom ja tos nedzīsi drīzāk ar bozi,
Saspiedīs tevi to pulks, kas tik liels ir visapkārt,
un sāpēs

Sāksi tu klaigāt un kaut, no ķēniņiem lieliem vislielais.

Īsāki sacīšu vēl: kad par kvadrantu lētākā pirtī

Iesi tu, ķēniņ, neviens kad līdzī tev nesekos, ākstu

Krispīnu izņemot vienīgo, man ja tīkamie draugi

140 Piedos un aizmirsīs to, ko noziedzies būšu pret viņiem,

Savukārt es ari tiem ja piedošu līdzīgi visu, —

Laimīgāks dzīvošu es tad privāts par tevi, kas ķēniņš.

IV.

Ceturtaī un desmitaī satirai ir galv. kārtā literatūras vēstures nozīme, jo šeit Horācijs plašāki pats izsaka savas domas par satiru un sev. par Lūkiliju, aizstāvot šo žanru pret tiem, kas jūtas viņas aizķerti un noskaidrojot savu stāvokli pret Lūkiliju. Protams, vajadzība visu to darīt ir radusies pēc tam, kad dažas Horācija satiras tapušas publikai pietiekoši pazīstamas. Horācija satiras ir galv. kārtā raiba dzīves skatu serija, kuŗas uzdevums ir, rādot trūkumus, izsaukt vismaz smīnu klausītāja sejā, kad izvestie tipi apgaismoti tā, ka viņu muļķība, iedomība un citi trūkumi var izpelnīties nievu. Ar to satira panāk savu mērķi — netieši iespaidot dzīvi, izvedot it kā pie kauna staba viņas negatīvās puses. Līdzās labvēļiem Horācijs ar to ir ieguvis arī ienaīdniekus, no kuŗiem daļa jūtas apvainota, daļa, baidoties, ka arī viņus var ķert satiras pātaga, mēģina noliegt viņam morālisko tiesību kritizēt, citi tāpat mēģina noliegt viņa talantu, nostādot to par vienkāršu Lūkilija imitātōru (sal. II 1, 1 sek.).

Tāpēc, atbildot uz visu to, Horācijs ir spiests noraidīt minētos pārmetumus, noskaidrot savas attiecības pret Lūkiliju, izsacīt savas domas par viņa nopelniem un trūkumiem, norādīt skaidri un gaiši uz savas satiras mērķiem un raksturot viņu pēc būtības. Iesāk Horācijs savu ceturto satiru ar pašas satiras apoloģiju, aizrādot uz seno Attikas kōmēdiju, kas ar lielu brīvību ir atzīmējusi tos cilvēkus, kuŗi ir noziedzīgi, saucot viņus vārdā. No viņas ir pilnīgi atkarīgs Lūkilijs; viņš tai seko, starpība ir tikai metriskā ziņā. Bet viņa rakstīšanas papēmienos galvenais trūkums ir pārāka steiga un sakarā ar to, viņa rindas nav pietiekoši gludas, neskaidras. Pret šo daudzrakstīšanu ir Horācijs, pie kam viņš šo domu

ietērpj veikli dramatizētā episodā — Krispīna priekšlikums sacensties šādā improvizacijā (sal. tomēr II 1, 30); salīdzinot sevi ar Fanniju viņš tāpat aizrāda uz otru savu īpašību: godkāribas trūkumu, jo savas dzejas viņš neizplata un arī nerecītē atklāti; daudz ir tādu, kam tās nepatīk un kuņiem iemesls būties no dzejnieka un dzejas un kas bēg no tā, kā no izsmējēja.

Pret to Horācijs aizstāvas: vispirms viņš aizstāv dzeju un dzejnieku, uz kuņa vārdu viņš nepretendē (definīcija 43—44; sal. I 10, 59) un tāpat ļoti piekāpīgi pats izslēdz satiru kā tādu, kā pie Lūkīlija tā arī savu, no dzejas, un arī kōmēdiju. Tad par pašu satiru, vai pelnīti to tura aizdomās. Vispirms, satira nav spiegotāja, un Horācijs arī viņas npublicē, bet lasa tikai draugiem. Otrs pārmetums ir, ka Horācijam ir sevišķa patika nometnot visus. Bet ļauni cilvēki dara visu aiz muguras: draugu aprunā, to neaizstāv, izsmej, apmelo, noslēpumus atklāj citiem. Asprātīgas piezīmes par Rūfillu un t. l. nav tik ļaunas. Novērojumus Horācijs ir mācījis no tēva, kuņš arvien aizrādījis uz raksturīgiem piemēriem, lai Horācijam ieaudzinātu riebumu pret netikumiem. Šo mazo netikumu — rakstīt piezīmes par dzīvē redzēto, Horācijs noteikti grib paturēt sev. Šī aizstāvēšanās savukārt ir asa satira par pretiniekiem, kuņiem Horācijs netieši un ironiski dod jaunus sitienus.

Jau šeit, satīrās, viņš piegriežas literāriskai kritikai, tāpat kā vēlāk, izteicot uzskatus un domas par sava laikmeta dzejas principiem. Viņš ir jaunās skolas literāriskais aizstāvis (sal. Ep. II 1, 20 sek., Ars poet. 53 sek. — Variju un Vergiliju); un no polemikas vēlāk pāriet pie dzejas teōrijas.

Viņa prasības no dzejas ir citādas kā Lūkīlija laikā. Viņš raksta izmeklētai publikai (sal. I 10, X 81 sek, I 4, 73); nosodot savus pretiniekus, viņš to darbus apzīmē

ar „dure“, „ignave“, „nimis antique“, „crasse“, „illepide“ (I 4, 9, Ep. II 1, 66 sek.), jo izteiksmes gludums un ritma plūdums nav panākams bez darba (operosa carmina — Carm. IV 2, 31), paškritikas; Horācijs ir pret dzejniekiem no Dieva žēlastības, (limae labor Ars poet. 290, Sat. I 10, 72), bez tehnikas (Ars poet. 292). Tāpēc uzbrukumi nevien dažādiem vājiem dzejniekiem (14, 21, un citur), bet arī Lūkīlijam (8—13), kuŗš nav pielicis pietiekoši daudz pūles, lai nogludinātu savas rindas un rakstījis arvien pavirši un steigā.

Lūkīlija satīru atvasinot no senās Attikas kōmēdijas, kas gan nav īsti pareizi, Horācijs uzsveŗ invektives, personīgos uzbrukumus un to aso uztvērumu, kas ir šajā kōmēdijā. Tomēr arī jaunās kōmēdijas iespaids ir ne mazāks Lūkīlija darbos, jo šeit ir sevišķi sīki izstrādāti tipu raksturojumi, pat jau schēmatiski: 38—62 viŗš itkā pielaiŗ, ka kōmēdija un satīra nav dzeja, atsaucoties uz to, ka viŗas lieto sarunas valodu, bet nepieturas pie „augsta stila“, kāds ir pp. Ennija poemās. Tas, protams, ir pareizi tikai pa daļai, un Horācijs tam runā pretim I 10, 81. Autobiografiskās atmiņas 105 sek. ir svarīgas paŗas par sevi, bez tam viŗas arī att. uz satīras būtibu ir ļoti vērtīgas, jo šeit ir zināms izskaidrojums tam, ka Horācijs satīrās var noteikti pacelties pār jaunās komēdijas tipiēm (sal. I sat.) un tikdaudz vēribas piegriezt konkrētiem raksturiem un dzīviem cilvēkiem, jo tēvs konkrēti saprast filosofijas, sev. etiskos jautājumus to ir mācījis, un šāds domāšanas veids Horācijam ir pārgājis asinīs. I 5, I 7 un citi t. līdz. liecina par to, ka Horācijs dzīvē visur prot uztvert raksturīgi kōmisko arī bez didaktiskām tendencēm.

Satīra ir pret Horācija ienaidniekiem un skauģiem; viŗu salīdzina ar Lūkīliju; tas rakstījis daudz un ātri, kurpretim Horācijs ar dažām savām rindām grib jau sla-

vens būt; bez tam pārmet Horācijam arī ļaunprātību, kurpretim Lūkilijs arvien esot bijis goda vīrs. Pret šiem pārmetumiem uzstājas, kā redzam, Horācijs.

- Eupolids, Kratīns un Aristofans, — šie dzejnieki lielie,
Kōmēdiju kas līdz ar citiem izcēla seno,
Tādu, kas apraksta vērts, ikkatru, lai nelietis, zaglis,
Vai arī netiklis viņš un slepkava, vai arī visiem
5 Citādi pazīstams bij, jo brīvi mēdza saukt vārdā.
Visur pieslienās šiem arī Lūkilijs, viņiem tas seko,
Ritmu un pantmēru vien tik mainot pret citu, ir
vienmēr
Asprātīgs, osme arvien tam laba, tik pasausas rindas;
Šeitān grēkoja viņš un stundā pa divisimts rindas,
10 Itkā tas nopelns tam kāds, uz kājas nostājies vienas,
Diktēja, duļķaini izplūstot; daudz kas tur atmetams
būtu;
Pļāpīgs viņš bija, un slinks, lai pūlētos rakstīt kā nākās,
Rakstīt, lai iznāktu labi; ka daudz, tur nestrīdos.
Palūk,
Krispīns uz derībām mazām jau sauc: „Nāc, paņem,
ja gribi
15 Dēlīšus, ņemšu es arī; lai dod mums vietu un laiku,
Uzraugus, redzēsīm tad, no abiem kuņš vairāk var
rakstīt!“
Dieviem gan labs bijis prāts, ka devuši manīm tie
domu
Nabadzīgu, un klāt vēl runu tik īsu un retu:
Esi, ja gribi, kā vējš, kas, ieslēgts kazādu plēsās,
20 Pūlās, līdz beidzot jau dzelzs top mīksta no uguņu
liesmām, —
Vari līdzīgs tam būt. Lūk svētlaimīgs Fannijs, kuņš tirgū
Izlicis tēlu un dzejas, kurpret tak manējos rakstus
Nelasa itin neviens; es baidos pat recitēt viņus,

Tāpēc ka nepatīk tie tik daudziem, pa lielākai daļai
25 Smejamiem visiem. Cik tīk, no pūļa šī izvēlies sevīm:
Skopulības vai godkāres dažs kā slimības apņemts,
Kaisle pēc precētām tam, un citam pēc puisēniem
liela;

Sudraba mirdzums viņš un apmulst Albiji no bronsas;
Preces apmaina šis starp saullēkta zemēm un tajām,
30 Silta kur vakaru valsts, pa kaklu, pa galvu, kā smiltis
Viesuļa sagrābtās, steidz un virpuļo, bailēs, ka bojā
Daļa no visuma ies, jeb ari, lai vairotu mantu.
Visiem no dzejām tiem bail un visi šie dzejniekus
ienīst:

„Palūk ap ragiem tam siens, bēdz projām; ja vaļā
vien smieklus

Savus palaidis viņš, vai taupīs vairs draugus un sevi,
35 Un ja ko smērējis būs par kādu, tad gribēs, lai vergi
Visi un vecenes dzird to, no maiznīcas, ūdeņa smeltnes
Atpakaļ nākot.“ Bet tu jel uzklausies, pretim ko
teikšu.

Pirmkārt, es sevi no tiem, ko varu par dzejniekiem
atzīt,

Izslēdzu pats, un ja spēj kāds ar saprašu gludināt
rindas,

40 Atzīsi, nepietiek vēl un to, kas raksta, kā mēdzu,
Sarunas valodai tuvu, vai saukt par dzejnieku gribi?
Iedvesme dota un prāts kam no dievības apgarots, cēli
Valodai skanēt kas liek, to vari ar vārdu šo cildīt.
Jautājis ari dažs labs, vai kōmēdiju par dzeju

45 Uzskatīt varam jel maz, jo uztveņošs spars tur un
straujums

Redzams nedz darbībā nav, nedz vārdos; ar ritmu
tik viņa

Šķiņas no sarunas vien, ir saruna tīrā. „Bet tēvs tur
Aizsvilies, negrib kad dēls tam, ar draudzeni —
netikli pinies,

- 50 Tāpēc vairs sievu sev ņemt, kaut pūrs tai jo bagatīgs
solīts;
Redzams piedzēries viņš, un kauns, pa naktīm ar lāpām
Blandās." Bet Pompōnijs, teic, vai dzirdējis citu ko
būtu,
Dzīvs ja vēl bijis tam tēvs? Lūk, tāpēc tad
nepietiek, tiešām,
Rindas ja uzraksta kāds ar pavisam vienkāršiem
vārdiem,
- 55 Kuņiem ja ritmu ņem nost, ikkatrs tos dusmās var sacīt
Līdzīgi tēlotam tēvam. Ja tam, ko rakstījis esmu
Tagad, un Lūkilijs agrāk kā es, tu atņemtu arī
Pantmēru noteikto prom, ja vārdus, kas kārtībā seko,
Pārliktu citādi, tā, lai priekš pirmajiem pēdējie būtu,
- 60 Atrast vai spēsi, kā šeit: „Kad nesaticība kļūmā
Kaŗa dzelzotos vārtus un aizšaujusi satrieca drupās,
Dzejnieka locekļus vairs, kaut izsvaidītu jeb kādus?
Diezgan par to; vai dzeja tā ir, es teikšu kur citur.
Vienu tik jautāšu vēl, vai taisnīgas aizdomas tevīm
- 65 Ir pret šo rakstības veidu. Lūk, Sulkijis griezīgi asais
Staigā un Kaprijs, jau sen aizsmākuši, sūdzībām rokā,
Bailes lielas no tiem ir bandītiem; godīgs kas dzīvo,
Rokas ja tīras kam ir, var nicināt tāds viņus abus.
Birrijam, Kēlijam tu, šiem bandītiem, līdzīgs ja esi
- 70 Kaprijam, Sulkijam es tak nē: ko baidies no manis?
Tabernās nebūs nekad neviena no grāmatam manām,
Viņas lai apsviedrot var tur Hermogens Tigellijs,
pūlis;
Nelasu priekšā nekam, tik draugiem, un tad arī
piespiests,
Bet ne visur un visiem. Ir daudz, kas foruma vidū
- 75 Lasa, kas sarakstīts tiem, un daŗs pat, kad mazgājas,
pirti:
Labi tak atbalso tur, kur slēgtas ir telpas. Tas patīk

Neprašām ; nejaūtā tie, vainava tas piedauzīgs citiem,
Istais vai izmeklēts laiks. „Tev patīk, ja kaitēt tu vari,“
Saka man, „tikai tāpēc tu ļaunprātīgi to dari.“

80 Kur to ņēmi man pārņem? To teica no tiem kāds,
ar kuļiem

Kopā dzīvojis es? Kas aiz muguras kož un kas draugu,
Viņu ja apvaino kāds, tad neaizstāv, iegūt kas cenšas
Balmutes slavu tik sev un visu izsmieklu, stāstot
Izdomas, redzējs ko nav un par to, kas tam uzticēts,
klusēt

85 Nespēj, — lūk netīrs ir šis tev, no tāda tu piesargies,
rōmiet.

Bieži dzīrēs tak redz pa četriem guļvietās trijās;
Viens no viņiem arvien tur visādi nomelnot visus,
Saimnieku izņemot, mēdz, un pat to ari, piezīmēs,
vēlāk,

Lībers kad gaismā liek celt to īsto, kas krūtīs top
apslēpts;

90 Tāds, tu saki, ir jautrs un patīkams, brīvi viņš runā,
Lai gan no netīriem bīsties; bet es, par nejēgu smējies:
„Rūfīlls pēc pastīlām ož, bet Gargōnijs līdzīgi āzim,“
Liekos tev žultīgs un ļauns? ja pieminu klātbūtnē tavā
Petilla Kapitōlina zaglīgos darbus, tu steidzies

95 Aiztāvēt viņu, kā to jau paradīs darīt, un saki:
„Kapitōlīns no bērņības draugs man un pazīstams bijis,
Ir ari darījis daudz, kad palūdzu, manējās lietās;
Man arvienu ir prieks, ka bez soda viņš pilsētā dzīvo,
Kaut ari brīnos pie tam, kā varējs no tiesas tas
izdēgt.“

100 Sēpijas sula tā ir jau netīrā, tiešām, un rūsa.
Tālu izpaliks nost no maniem rakstiem, no manas
Dvēseles netīkums šāds: ja varu ko patiesi solīt,
Tiešām apsolos to, un kādreiz ja pārāki brīvi
Teicis ko būšu, ja joks mans asāks, to varēsi atļaut,

- 105 Piedodot manīm, jo tēvs tā mācīja, labais un mīlais,
Kļūdām lai izbēgu es, ar piemēriem pieminot viņas.
Viņš kad gribēja, es lai mācos taupīgi dzīvot,
Iztiēkot tikai ar to, cik spējis man iedot, tad teica:
„Paskaties, Albija dēls cik nelāgi dzīvo un postā
- 110 Kādā ir Baijs! Tā mācība tev, kā atstāto mantu
Nodzīvot vajadzīgs nav.“ No riebīgas netikles mīlas
Atbaidot sacīja viņš: „Tu Skētānam netopi līdzīgs.“
Mīlākās prātā lai nenāk man atļauto sakaru vietā,
Teica: „Nav patīkams gods, kā Trebōnijs pieķerts
lai esi.“
- 115 „Prātnieks izstāstīs tev, pēc kā vajag dzīties, ko atmest,
Pasacīs, kāpēc tas tā. Man pietiek, ja varu tev līdzēt
Glabāt, kas atstāts ir mums no tēvu tēviem kā tikums,
Kamēr tev vajadzīgs sargs, būt modram, lai dzīve,
un slava
Godīga paliktu tev, jo tiklīdz tu nobriedis būsi
- 120 Garā un miesā, jau pats bez kūlīšiem varēs peldēt.“
Zēnu tā veidoja viņš ar runām: ja darāms kas bija
Manīm: „Paraugš tev šis, tam sekot tu cienīgi vari,
Sacīja, aizrādot man uz kādu no tiesnešiem labiem;
Vai arī, aizliedzot ko: „Vēl šaubies, vai derīgs un
godīgs
- 125 Būtu, vai nebūtu tas, ja negodam pazīstams visiem
Šitais un šis?“ Kā negaušiem bail, kad, slimi, par
bērēm
Kaimiņos izdzird kaut kur, un bailēs sāk domāt
par sevi,
Jaunas dvēseles mēdz tā citu trūkumi biedēt
- 130 Bieži no ļaunuma prom. Tā vesels es tagad no visa,
Līdzī sev postu kas nes; ir vidēji trūkumi mani,
Piedot ko varēsi; vēl no tiem varbūt arī dažus
Dziedēs dzīve un draugs kāds mīlots, vai arī paša
Vērojums. Tagad arvien, kaut gultā, kaut portikā bijis,
Domās es sekoju sev: Tā labāki iznāks; tā darot

- 135 Dzīvošu apmierināts, tā mīļajiem draugiem es tuvāks
Būšu un tikamāks.“ „Tas nav glīti; vai varētu darīt,
Neprasa, līdzīgi es?“ Pie sevis to klusībā šādi
Pārlietu, saspiedis lūpas, bet laiks ja pagadās brīvāks,
Rakstam tad uzticos es. Šis viens no vidējiem maniem
- 140 Trūkumiem: piekāpties šeit ja negribi, šurpu tad atnākt
Dzejnieku pūlis lai steidz un manīm palīgā dodas:
Zini — pārspēks mums liels un piespiest mēs spējīgi
esam,
Tā kā žīdi to mēdz, lai pieslejies mūsējo pulkam.

V.

Ceļojums no Rōmas līdz Brundisijai (Brindisi). Līdzīgs ceļojuma apraksts ir jau Lūkīlijam un salīdzinot pēdējā fragmentus ar Horācija rindām, var redzēt stila atšķirību, par kuŗu viņš runā I 4 (komiskais spēks un īsums I 10, 7 sek.). Pats ceļojums ir sakarā ar 38. un 37. g. notikumiem. Oktāviāna attiecības ar otru triumviru Antōniju ir saspīlētas jau no agrākiem laikiem; 40. g. Mēcēnāts ar Kokkēju no Augusta un Asinjs Polliōns no Antōnija puses noslēdz līgumu Brundisijā, kas novērš atklātu sadursmi. 39. g. abi viņi noslēdz Mīsēnā līgumu arī ar kopējo ienaidnieku Sekstu Pompēju, kuŗš ir faktiskais jūras valdnieks un kuŗam atdod vairākas provinces. Tomēr cīņa ar pēdējo drīzi sākas no jauna un 38. g. Oktāviāns zaudē kauju ar to un griežās pie Antōnija pēc palīdzības; Mēcēnāts atkal uzmeklē Antōniju Atēnās un nākošā, 37. g. pavasarī Antōnijs ar floti nonāk Brundisijā. Bet Oktāviāna neuzticība pret viņu ir liela un, cerēdams ar paša spēkiem Italiju aizsargāt, tas izvairas no sarunām. Tikai Tarentā Oktāvijai, Oktāviāna māsai, Antōnija sievai, izdodas panākt zināmu saprašanos starp vīru un brāli. Mēcēnāts un Kokkējs (28) kopā ar Antōnija sūtni Fontēju Kapitōnu dodas ceļā uz Brundisiju, kur ieradies Antōnijs; sakarā ar nenoteikto politisko stāvokli, šis ceļojums velkas ļoti ilgi (2 nedēļas), tā ka Mēcēnāts Antōniju Brundisijā vairs nesastop. Mēcēnātu pavada, kā nākas, liela pavadonība, kuŗā ir arī dzejnieki Horācijs, Vergilijs un Varijs; pēdējie pievienojas sūtniecībai ceļā.

Gājs Kiitnijs Mēcēnāts ir cēlies no seniem etrusku ķēniņiem (lukumōniem), no slavenas cilts (I 6, 3—4) Arretijā, tag. Arezzo; dzimis 74. jeb 64. g. pr. Kr. un

kā jau tas domājams, baudījis labu izglītību (Epist. I 19; Carm. III 8, 5). Maz mēs zinām par to, kā Mēcēnāts nācis tuvās attiecībās ar Augustu, bet katrā ziņā oriģināla draudzība saista viņus abus līdz pat Mēcēnāta pēdējam brīdim. Augusta galvenais atspaidis ir kaņavadonis Agrippa; Mēcēnāts kaņa pulku priekšgalā nav bijis, lai gan sekojis Augustam visās briesmās (sal. Ep. 1, 3—4), bet visos diplomatisko sarežģījumu gadījumos viņš ir Augusta uzticības vīrs, kuŗš tiešām tos laimīgi atrisina. Tāds diplomatisks ceļojums pie Antōnija ir šeit; tāpat agrāk Brundisijas, Mīsēnas līgumi, Antōnija un Oktāvijas, Oktāviāna un Skribōnijas kāzas ir viņa diplomātiskie panākumi. Kaņa laikā pret Antōniju, aizturēts austrumos, Augusts uzdod Mēcēnātam pārvaldīt Rōmu, un arī Itāliju, sākumā vienam, vēlāk kopā ar Agrippu, pie kam Mēcēnāts arvien paliek tikai vienkāršs jātnieks, nedzenoties pēc goda amatiem; uzdevumu Mēcēnāts veic, iegūstot pat tautas piekrišanu (Carm. II 17, 25—26). Vellejs Paterkuls par Mēcēnātu saka, ka tas varējis, ja apstākļi to prasījuši, strādāt bez atpūtās, bijis tālredzīgs un saprātīgs, un pretēji, ja vien ko varējis nedarīt, izlaidies. Seneka asi pārmet viņam izlaidību kā runas, tā arī uzvešanās paņēmienu (discinctus), Horācijs varbūt to arī piemin I 2, 25. Pat tad, kad Cēzara prombūtnē viņš ir tā vietā, Mēcēnāts, saka Seneka, ir discinctus (sk. piez. I 2, 25). Atklātībā viņš parādas, kā vergs mīmā, apsedzis galvu ar palliju; pat tad, kad pilsoņu juku laikā nav nekādas drošības Rōmā, viņš staigā apkārt tikai divu vergu pavadīts (Seneka Epist. 114). Mēcēnāts paliek pie Augusta arvienu; Diōns Kassijs gandrīz veselu grāmatu veltī viņa un Agrippas darbībai. Viņš ir Augusta padomdevējs un līdzstrādnieks un arī kā persona to iespaido, izlīdzinājot daudzkārt viņa rakstura nevēlamās puses. (Surge carnifex — celies reiz augšā, bende! — tā kādreiz, kad forumā

Augusts spriež vienu nāves sodu pēc otra, Mēcēnāts, netiekot viņam klāt, uzraksta un liek tam pasniegt. Augusts pieceļas un tiesu atjauno nākošā dienā, jau nomierinājies). Daudz kas Mēcēnāta personā paliek nenoskaidrots un Senekas dusmas par pretrunām viņā var būt dibinātas no rōmiešu viedokļa. Tiešām, Augusta draugs un padomdevējs, pat ar ārkārtējām pilnvarām reizēm — un pilnīga neievēriba, pat nicināšana pret sadzīves tradīcijām: atturēšanās no politiskās karjeras, maz cienības pret paša Augusta moraliskās restaurācijas ideāliem un bieži pret viņu pašu, — tā ir savādas norobežošanās no sava laika. Mēcēnāts, tāpat kā Horācijs sākumā, ir epikūrietis, un šī mācība pa daļai ir arī opozīcija šajā laikā, apolitisma paudēja ar savu mācību par bezrūpju stāvokli, kā ideālu (ataraksija); Mēcēnāts ar nesatrīcināmu mieru noskatas uz apkārtējo dzīvi, dara, kas jādara, bet citādi neuztraucas ne par valsts, ne par ģimenes notikumiem. Uz ārieni paliekot galants, viņš pa laikam slēpjas draugu vidū, gan dzirojot nelielā sabiedrībā (Sat. II 8), vai arī pavadot laiku priekos un jautrībā (I 5 — izpriecas), gan intimā dzejnieku sabiedrībā (I 6). Ēskvilinā senākās nabagu un vergu kapsētas vietā (I 7) viņš ierīko savu grezno māju un parku ar plašu skatu uz Kampāņu un Tiburu (Carm. III 29).

Veltīgi Augusts no šī dzejnieku perēkļa grib aizvilkt pie sevis pp. Horāciju par savu privatsekretāru: „Lai viņš nāk šurpu no šī parasītu galda uz pili un palīdz man vēstules rakstīt“ (Sueton).

Varētu būt domas, ka Mēcēnāta draudzēšanās ar labākiem laika dzejniekiem būtu ar nodomu, pārvilkt tos Augusta pusē un tā nomākt opozīciju. Protams, ka Mēcēnātam ir visas īpašības, kas vajadzīgas tādai misijai: viņš ir bagāts, māk cilvēkus valdzināt ar savu izturēšanos, var piedāvāt savu draudzību, pat izpalīdzēt — Vergilijam Propertijam un Horācijam, kam visiem manta konfiscēta

viņš tā izpalīdz — viņa mājas Rōmā un Tiburā (Tivoli), ar mākslas darbiem, biblioteku to rīcībā, ir greznas dzīres un t. t. Bet pārāk intimas ir attiecības vēlāk Mēcēnātam vismaz ar dažiem no tiem. Mēcēnāta pulciņa sastāvs ir sekošais: Horācijs, Vergilijs, Varijs (eps), Propertijs (elegija); Domitijs Marss — epigrammu autors, Fundānijs (kōmēdija), Valgijs Rūfs (elegija un ziniski darbi), Plōtijs Tukka (Vergilija draugs, Aineidas izdevējs), Meliss un Aristijs Fusks (gramatiķi); Arejs un Hēliodōrs (grieķu zinātnieki), divi Viski (senātōri), Servijs Sulpikijs (lielā juriskonsulta dēls), Pedijs Publikola (runātājs), Gāijs Furnijs (vēsturnieks) un citi.

Mēcēnāts arī pats nav nepratējs rakstniecībā, tāpat kā Augusts.

Tragēdijas, viegla žanra dziesmiņas, kāda dzeja par toaleti, arī vēstures uzmetumi — maz no visa tā ir ziņu uzglabājies. Ari šeit Mēcēnāts ir tāpat rafinēts, kā savās ierašanās, arī šeit nevēlēšanās slēpt to, kas būtu pret vispārīgi pieņemto; viņš ir pat ekstravagants stilā (Seneka Epist. 114). Katrā ziņā Mēcēnāts ir spilgta un gaiša persona I. g. s. beigās; ar Horāciju to vēlāk saista īsta draudzība (Carm. II 17).

Pats ceļojuma apraksts ir kōmiski uztverts. Svarīgos politiskos uzdevumus Horācijs gandrīz nemaz nepiemin, bet gan dažādus piedzīvojumus; ievestais nerru skats atgādina septīto satīru. Horācijs labprāt pakavējas pie dažādiem sīkumiem; kā ikdienišķās un sabiedriskās dzīves atspulgs šī satīra ir sevišķi vērtīga; kā literārisks paraugs viņa noderējusi vēlāk daudziem līdzīgiem humoristu ceļojumu aprakstiem (pp. Voyage de Bachaumont et La Chapelle un citiem).

Uzņēma mani vispirms Arīkija ceļā, pēc Rōmas
Varenās patvērumš mazs; bij biedros no grieķiem
visgudrais

Rētōrs Hēliodōrs man; tālāk tad Appija Forums,
Laivnieku, krodznieku pilns un visādu krāpnieku citu.

- 5 Paslinki, dalījām mēs šo ceļu, kaut dienā tas veicams
Tādiem, kas pasteidzas: ceļš šis lēnākai tīkamāks
gaitai.

Šeitān es ūdeņa dēļ, kas bij nederīgs, vēderam kaņu
Piesaku, biedri kad beigs reiz ceļa maltīti savu
Ne bez īgnuma gaidot, un nakts pār zemi jau ēnas

- 10 Savilkt un zvaigžņņājus vest, tos debesīs izsvaidot;
sāka:

Vergi ar laivniekiem vēl un laivnieki strīdū ar vergiem
„Piebrauc tu šeit,“ „Trīs simtus gan bāzt šeit
gribēsi.“ „Pietiek,
Pietiek!“ Līdz samaksāts viss, līdz piesiets mūlis
pie laivas,

- 15 Vesela stunda jau zūd. Tad negantie odi un purvā
Vardes miegu dzen prom; par mīļo, kas tālumā, viņā
Skābajā mērcējies dzied kā dzinējs, tā laivenieks, abi
Viens tik par otru, līdz snaust jau iesācis noguris
dzinējs;

Virvi, kur mūlis ir siets, jau ganīties palaists, tad
slinkais

Laivnieks ap akmeni met un krāc, pats augšpēdus
gulies.

- 20 Diena patlaban ir klāt, kad jūtam, vairs neiet uz priekšu
Laiva nemaz, līdz beidzot tad lēc viens, noskaities,
augšā,

Mūlim un laivniekam mērc pa galvu, pa kājam ar
kārkla

Vicu. Jau desmiti nāk, kad beidzot izkāpjam malā,
Mazgājam muti un rokas, kur tavs ir Ferōnij, valgums.

- 25 Ēduši, jūdzes tad trīs vel rāpjamies, nonākot beidzot
Anksurs kur augšienē mirdz jo tālu uz baltotām
klingtūm.

Sastopams bija mums šeit mans Mēcēnāts labais un
Kokkējs,

Sūtīti svarīgās lietās kā viens tā otrs par sūtņiem :
Raduši mierināt tie jau draugus, kam saskaņas pamaz.

- 30 Pastulbām acīm es šeit nu uzliku plāksteri melnu.
Mēcēnāts ari pa tam jau atnāk, un Kokkējam līdzī
Kapitōns Fontējs, arvien līdz nagu galiņiem kārtīgs,
Antōnijam tāds draugs, kāds cits vairs atrodams reti.
Fundus, kad Aufidijs Lusks tur bij prētōrs, ar prieku
35 Atstājām, smejojot par rakstvedi šo tik slimīgi lepno
Prētekstā, apšūvē platā, par trauku ar kvēlošām
ogļēm.

Māmurru pilsētā sev tad guruši atpūtu ņēmām,
Mūrēna mājvietu mums tur piedāvā, Kapitōns ķēķi.
Nākošais uzausa rīts jo patīkams: Plōtijs un Varijs

- 40 Sinuessā bij klāt un Vergilijs ari, jau gaidot,
Dvēseles, gaišākas vēl par kuṛām nav nesusi zeme,
Kuṛām nav mīļāks neviens par mani un draudzībā
tuvāks.

Kāds gan bija mums prieks un skāvieni kādi bij
daudzīe!

Negribu citu neko, līdz prāts man vēl, līdzināt
draugam.

- 45 Pajumti māja mums dod šeit tuvākā Kampāņu tiltam,
Pieģādātāji drīz jau pienesa sāli un malku.

Laikā no šejienes mēs tad Kapujā brīvojām mūļus.
Bumbot Mēcēnāts iet, bet es un Vergilijs gulēt :
Acis un vēders kam sāp, tiem naidīgi pretīga spēlle.

- 50 Tālāk mums atpūtu sniedz jau Kokkēja bagātā muiža
Kalnup pār Kaudijas būdām. Bet to nu isākos
vārdos,

Sarments kā cīnījās, nerrs, ar Messiju, pievārds kam
Kikirrs,

Mūza, liec atminēt man, un kādas cilts bij tie abi,

- Ciņā kas stāja, to teic. Bij Kikirrs no slaveniem „oskiem“,
- 55 Sarmentam kundze vēl dzīva: no šādiem senčiem tie divi
Sanāca sacīkstē šeit. Pirms Sarments: „Tu šķieti man esam
Līdzīgs mežzirgam.“ Mēs jau smejam, bet pretim pats Messijs:
„„Labi, es pieņemu to““, un krata tik galvu. „Ja ragu Nebūtu cirtuši nost no pieres“, teic, „kāds tu gan būtu,
- 60 Tagad vēl dolis ja badies?“ Bet Messijam riebīga rēta Sarainā pierē vispār pār kreisājo puši bij šķelta.
Kampāņu slimību šo un izskatu diezgan jau smējis, Lūdza, lai uzdejo mums šis ganiņu Kiklopu ari, Tāpēc ka vajadzīgs nav ne maskas, ne koturnu viņam.
- 65 Kikirrs tam atbild jo daudz; viņš jautā, vai Lariem, kā solīts,
Ķēdes jau dāvājis šis: lai rakstvedis tagad, tak kundzes Tiesības mazākas nav; tad brīnas, kam bēdzis no viņas
Projām šis, mārčiņa vien kam rudzu bij pārpilnam diezgan
Pārtikai; maziņš tak viņš un pēdīgi izkaltis, sīciņš.
- 70 Tikami pagāja laiks mums tā, it nemanot, ēdot. Steidzam no šejienes prom uz Beneventu, kur strazdus Vājos cepjot gandrīz vai sadeg viesniecnieks laipnais, Tāpēc, ka staigāja tur kā Volkāns pa senlaiku ķēķi Liesmas skrējot uz augšu, lai svelmē jau apņemtu juntu.
- 75 Bij ko redzēt, kā tad nu salkušie kungi un vergi Kāri ķēra ko var no ēdiena, palīdzot apdzēst, Izbailēs. Zināmos man tad iesāka kalnus jau rādīt

- Āpūļu zeme, kur sauss pūš Atabūls; ārā no viņiem
 Nebūtu rāpušies mēs nekad, ja pie Trivīka villa
 80 Nedotu patversmi; gan šeit dūmu bij kodīgo gana,
 Kamīns kad kurējās pilns ar zaļiem vēl lapotiem
 zariem.
 Ilgi es gaidīju šeit kā muļķis uz viltnieci meitu,
 Līdz pat pusnaktij; miegs tad pārspēja Veneras
 tieksmes,
 Aiznesot viņas, un tak vēl nešķīstais redzējiens sapn
 85 Naktsveļu apraipijs bij un miesu, uz muguras guļot.
 Jūdzes divdesmit četras tad mēs vēl nobraucām ātri,
 Miestiņā kavējoties, kam vārds nav pantmērā liekams,
 Viegli tak aprakstams ir: šeit lēti, bet pērkams ir
 ūdens,
 Maize vislabākā gan un saprātīgs ceļotājs līdzī
 90 To pat uz muguras nes, lai būtu arvienu tam sava,
 Tāpēc ka Kanusijā kā akmenis tā un mazāk par urnu
 Ūdens, kur Diomeds šo ir senlaikos dibinājis brašais.
 Asarās pametot mūs, no draugiem šķīrās tur Varijs.
 Guruši nonācam mēs uz Rubiem tik tikko, jo ilgi
 95 Ceļā mums jānocās bij, no lietus kas pārāki
 izgrauzts.
 Vēlāk gan labāks bij laiks, bet nelāgāks ceļš līdz
 pat pašai
 Zivīm bagātai Barijai; vēl tad Gnatijā, kuŗu
 Nīmfas cēlušas dūsmās, mums daudz bij ko jokot un
 smieties,
 Dzirdot, kā iestāstīt grib, ka bez uguns uz svētnīcas
 sliegsņa
 100 Virags aizdegties var. Tam žīds var Apella ticēt,
 Tikai ne es, jo es zinu, ka pavada laiku bez rūpēm
 Dievi, un brīnums ja kāds ir saredzams dabā, ne dievi
 Dūsmās to atsūta mums no debesu augstajām mājām.
 Brundisijs izbeidza tad šo gaŗo rakstu un ceļu.

VI.

Sestajai satirai, tāpat kā I 4, 105 sek. ir autobiogrāfiska nozīme. Šeit Horācijs stāsta par savu audzināšanu: par tēvu (45, 71, 95), par sevi (sal. I 4, 104) — 6, 45, 47, 48, 50, 64 sek., 87, 92 sek., 99 sek. līdz beigām, un arī par attiecībām pret Mēcēnātu, raksturojot to (1—6, 50—52, 60, 63, 64.) un atstāstot kā viņš ievests Mēcēnāta pulciņā (54, 56, 61). Horācijs sniedz ziņas arī par savu dzīves veidu. Tas ir vienkāršs (111 sek.): vienkārši ēdieni (115), par kuŗu tirgus maksu viņš apklausās pie gadījuma (112); tomēr 3 vergi, kas gan nav daudz, ir viņa rīcībā pie galda (116); kad Mēcēnāts to uzaicina (II 7, 32 sek.), viņš piedalās tur dzirēs (47) un dzīvo, kā redzams, Rōmā, lai gan var arī ceļot (104 sek.). Viņš arī nedzenas pēc pārāk liela mantas daudzuma un nosoda mantrausību un skopulību (Sat. I 1, 59; II 2, 70; 3, 166 sek.; epod. 1, 32 sek.); tas pats ir arī redzams viņa vēlākos darbos. Par Mēcēnātu sk. ievadā pie piektās satiras. Attiecības ar Mēcēnātu izveidojas pamazām. Ieveduši Mēcēnāta pulciņā viņu Vergilijs un Varijs (55) kā dzejnieku, lai gan Horācijs to motivē citādi (64). Mēcēnātam viņš ir arī biedrs ceļojumos (101; I 5), ar to viņš pārrunā visādus niekus (II 6, 42 sek., Epod. 3, 19); Mēcēnātu Horācijs pavada uz sporta laukumu Marta laukā (II 6, 48; sal. I 5, 48; VI 126). Katrā ziņā Mēcēnāta izturēšanās pret šo zemas šķiras dzejnieku ir izsaukusi pārrunas (I 6), bet Horācijs redz Mēcēnātā cilvēku, kas spējis pacelties pār aizspriedumiem (I 6, 5). Šeit viņš mēģina attaisnot Mēcēnāta izvēli un to pamatot: ne kārta, bet cilvēks ir no svara. Ari sevi viņš nostāda par Mēcēnāta izvēles cienīgu (64 sek.). Daudzi viņa darbi ir sakarā ar Mēcēnātu. Tā I, 8 ir sakarā ar Ēskvilina

izkopšanu par Mēcēnāta parku, I. 5 ceļojuma apraksts Beidzot I. 9 (sal. II 6 beigās), tās dzīves veikls uztvērums, kāda ir tagad ap Horāciju. Šeit ir dažādi tipi un ar zināmu patiku Horācijs pakavējas pie tās lomas, kas viņam ir tajā. Ar tā palīdzību grib jau iekļūt pie Mēcēnāta un Horācijam nākas norādīt, ka tas nav tik viegli panākams (I 9, 43 sek., 48 sek.)

Citādi ir pp. sat. II 6. Attiecības ar Mēcēnātu pēc septiņiem gadiem (II 6, 40) ir kļuvušas daudz sirsnīgākas un arī Horācija stāvoklis drošāks. Vispārīgi otrā grāmatā mazāk ir runa par pašu Mēcēnātu un diezgan elementāra pašglaimošana ir izzudusi. Horācijs, kuŗam tagad ir jau sava villa (II 6; II 3), vairs tikai atminas agrāko nervozo dzīvi, kāda tā bijusi (II 6, 19 sek.), pp. forumā (23 sek.), kur to pavada ar skaudību (28—31, 47—55) pie Mēcēnāta (31 sek.); dažādi lūgumi (34, 36, 38), jautājumi (55 sek.) — viss tas ir pagātnē un Horācijs var nodoties mierīgām studijām (60 sek). Brundisijas ceļojumu (I 5) vēl atgādina II. 8 intīmu dzīru apraksts. Horācija draudzība ar Mēcēnātu ir tapusi dziļāka (sal. Carm. II 17) un arī dzejnieka talants spēcīgāks. Kritiķa un teoretiķa tieksmes, izveidojas vēlāk, vēstulēs (II. grām.); pagaidām (Sat. I 4; I 10, II 1) šī kritika nav vēl pozitīva, bet arī no tās jau izmanamas galvenās prasības, ko uzstāda Horācijs, uzstājoties pret literārisko pārprodukciju, neizkoptu valodu un pārāki stieptām domām, kas ar to zaudē īsuma noteikto sparū un spēku (I 4; I 10). Padziļinājies ir viņa skats uz dzīvi, kuŗas parādības viņš viegli ietērpj formas bagātībā; arī filosofiskais saturs ir dziļāks un otrā grāmatā uzstādītie problēmi tapuši saturīgāki un rūpīgāki apstrādāti. Mēcēnāta pulciņā tas viss ir veidojies: šeit Horācijs ir baudījis labu skolu kā ārejās (I 3, 29 sek., 63 sek., I 6, 57), tā arī iekšējās disciplīnas ziņā.

Satira adresēta tieši Mēcēnātam un ir iemesls domāt, ka viņas nolūks ir noraidīt dažus nelabvēļu pārmetumus; kā I 4 Horācijam pārmet ļaunprātību, tā šeit karjerismu (45 sek.); brīvātlaisā dēls, viņš ticis pie Brūta par legiona pavēlnieku un ir arī tagad pie Mēcēnāta (sal. I 9 un II 6). Horācijs noraida šo pārmetumu, izceļot pašu Mēcēnātu, kā cilvēku pazinēju, kas neskatās uz to, no kāda tēva katrs dzimis (sal. 36 sek.), bet uz pašu cilvēku. Ir grūts uzdevums runāt par sevi un izvairīties no galējībām: pašuzslavas un verdzīgas pašpazemošanās, sev. ja soģis ir tāds kā Mēcēnāts. Horācija smalkjūtība šeit ir skaidri redzama; atturīgs komplimentos (1 sek.), viņš to raksturo ar lielu taktu; lišķības nav, un viņš prot arī uzglabāt cienību pret sevi; uzbūve, kā parasts, ir episōdiska, doma vijas un pāriet no vienas lietas uz otru, aplinkus tuvojo-ties mērķim, raksturojot pašu H. un tēvu un noraidot karje-rismu, lai gan tiešām 22 g. vecs viņš ir pie Brūta, 26 g. vecs pie Mēcēnāta, neskatoties uz to, ka tēvs viņam vēl bijis vergs.

Ne jau nu tāpēc ka nav no līdišiem etrusku zemē
Ienācējs dzīvojs neviens par tevi, Mēcēnāt, dižāks,
Nedz arī tāpēc, ka tev ir vectēvs no tēva un mātes
Tāds, kam legions dažs bij uzticēts vadīt ne reizi,

5 Līdzīgi citiem tu nemēdz, degunu pacēlis liko,
Nicināt, tādus kā es, no brīvlaistiem dzimušos,
zemos.

Neierēķinot tiem, no kāda tēva kuņš dzimis,
Kaut tik pats viņš ir brīvs, tu pareizi paturi prātā,
To, ka priekš Tullija vēl, kas ķēniņš no zemajiem
varens,

10 Cienīgu vīru bij daudz bez seņciem no augstmaņu
kārtas:
Godīgi dzīvoja tie, bij krietni, bij amatos augstos;

Ciltstēvs kaut Valerijs pats, kas Tarkvīnu dzina no
troņa,

Lēvinam, tomēr nekad neviena vienīga assa
Nava bijis viņš vērts; pat tauta tā sprieda par viņu,

15 Kaut ari bieži tā mēdz bez sajēgas parādīt godu
Tādiem, kas cienīgi nav, kaut slavai kā neprašā vergo,
Apstulbst, kad uzrakstus redz un seņču tēlus. Ko darīt
Mums, kas atšķirti nost no pūļa tik tāļu jo tāļu?

Lai nu tā ir, lai Lēvinam dod kaut vairāk vēl goda,
20 Tauta, kā Dekijam, zemas kas cilts; lai izsnīpo
censōrs

Appijs, ja tēvs man nav brīvs, kaut ārā no sara-
kstiēm mani:

Būs pēc nopelna tas, ja sveša āda man mīļa.

Slava tak līdzī sev mēdz, pie ratiem zibšņotiem
saistot,

Zemos un dižajos vilkt. Priekš kam, gan saki, tev,
Tillij,

25 Dzīties pēc zaudētās togas un tapt par tribūnu otrreiz?
Skaugu pieaudzis bars; to privātam būtu tev mazāk.
Tiešām, tik tikko jau kāds ir sējis ar siksnīpām
melnām

Stilbus, neprašā, sev, un licis lai nokaras lejup

Apšūve platā, jau dzird: „Kas šis?“ „Kas tēvs
viņam bijis?“

30 Tā kā parasti tad, ja Barra slimība kādam
Gribēt, lai skaistu to teic, un visur, kur iet viņš,
to redzot,

Meitām iegriba nāk it visu izzināt sīki,

Kāda tam seja un zods un kājas un zobi un mati:—

Tā ari katris, kuŗš teic, ka rūpēs tam pilsoņi, Rōma,

35 Itālija un valsts un dievu svētnīcas, tomēr,
Kāds viņam bijis ir tēvs, vai māte ir pilsonē diža,
Rūpēties cilvēkus spiež un visus iztaujāt citus.

„Sira jeb Dāra tu dēls jeb Dionisija — tev vai
Pilsoņus nosviest no klints jeb nodot tos nobendēt
Kadmam?“

40 „Tomēr Novijs, mans biedrs, sēž rindu tālāk aiz
manis
Tāpēc ka tagad viņš tas, kas bija mans tēvs.“ „Vai
gan tāpēc
Pauls jau un Messāla tu? Tak šis, kaut divisimts ratu
Forumā spiestos un trīs vēl bēru gājieni lieli,
Pārkliegs taures un ragus, un tas, lūk, ļoti mums
patīk!“

45 Piegriezos atkal es sev, kas no brīvē atlaistā dzimis,
Iekost ikkatris kam mēdz, ka, no brīvē atlaistā dzimis,
Tagad, Mēcēnāt, tev es esmu tuvu, un agrāk
Tāpēc, ka bija man dots kā tribūnam leģiōns vadīt.
Tomēr ir starpība šeit: ja bija tiesība kādam]

50 Senāk par godu šo skaust, tak ne tagad par drau-
dzību tavu,
Sevišķi tāpēc ka tu, ar izvēli atturīgs vienmēr,
Sargies no lišķiem; bet to, ka laime man nāca, lai varu
Sacīt ka kļuvis tev draugs, ne aklais gadījums lēma;
Nenāca nejauši tas, ka sastapos tevīm, jo labais

55 Vergilijs, Varijs pēc tam, tev teikuši bija, kāds esmu.
Šurpu kad atnācu es, pa vārdam tik varējis izteikt
(Apjucis, nespēju daudz ko izsacīt kautrībā savā),
Neteicu, dižens ka tēvs man bijis, un ka Sātūra zirgā
Mēdzu apkārt es jāt ap laukiem plašajiem saviem,—

60 Teicu, kas esmu es pats. Kā parasts, tu atbildi īsi,
Projām tad aizeju es. Tik devītā mēnesī atkal
Atsaucot, pavēli būt tev draugam. Tik ļoti to
cienu,

Tevīm ka paticis es, kas labu no ļauna tu proti
Atšķirt, ne skatot pēc cilts, bet dzīves un sirds-
šķīstās domas.

- 65 Tomēr, ja nedaudzi vien un nelieli trūkumi mani,
 Dabai kur vīlies, kaut gan tā citur laba, — kā dažreiz
 Miesai skaistai mēdz būt šur tur pa dzimuma zīmei —
 Ari ja nevar neviens man mantkāri neglīto pārmet,
 Vai ari netikļa dzīvi, ja tīrs un no aprunām brīvs es
- 70 (Sevi ja uzslavēt ļauts), ja dzīvoju mīlams es draugiem,
 Iemesls tam visam ir tēvs: gan nabadzīgs zemītē
 mazā,
 Negrib pie Flāvija viņš lai mācos, kur zēni jau lieli,
 Lieli centuriōni kam tēvi, iet, kreisajā plecā
 Rēķinu kasti kāruši sev un rakstāmo dēli,
- 75 Nesot par mācību tam ik mēnešus astoņus assus;
 Bet uz Rōmu lai zēns iet mācībā, drosme tam bija
 Aizvest, lai mācās viņš to, ko senātōrs māca un
 jātnieks
 Savējiem bērniem. Ja tur kāds drēbes bij redzējis
 manas,
 Vergus, kas sekoja man, tas varēja domāt, ka seņču
- 80 Mantība iekrātā dod šo iespēju greznumā staigāt.
 Bija viņš ari kā sargs visuzticams visur pie visiem
 Skolotājiem arvien. Ko vairāk vēl sacīt? Viņš mani
 Tīru, kas augstākais gods, ir glabājs ne tikai no
 visām
 Lietām, kam negods ir klāt, bet ari no negoda runām,
- 85 Nebijās ari, ka reiz kāds pārmet ko varētu viņam,
 Saucējs ja paliktu es, jeb kā tēvs, ja nodokļu vācējs
 Kļūtu un gūtu sev maz: es nebūtu kurnējis ari;
 Tagad jo lielāks lai gods un cienība viņam no manis.
 Kamēr vien saprātīgs es, man kauns lai nava no tēva;
- 90 Un lai nesaku tā, kā citi, kas runā, ka viņiem
 Dižens ja nebijis tēvs un ari no slavenas dzimtas,
 Neesot vainīgi šie: ar tādiem man nesaskan domas,
 Nesaskan runa nekad. Ja vēlreiz mums atļautu daba

- Pārstaigāt dzīvi, kas bij, un laiku, kas pavadīts, vēl
reiz,
- 95 Atļaujot izmeklēt sev pēc patikus vecākus tādus,
Kādus vien gribējis katrs, es, mierā ar savējiem,
citus,
Kuŗiem kaut liktōri līdz, kaut goda sēdekļi, sevīm
Neņemtu, muļķis varbūt pēc pūļa domām, pēc tavām
Prātīgs, jo negribu ņemt to nastu, ko neesmu nesis.
- 100 Tiešām, man pienāktos tad pēc mantas lielākas
dzīties,
Vairākus apskraidīt, sveikt tad nāktos, un būtu viens
otris
Jāņem biedros sev līdz, lai vienam nav jābrauc uz
laukiem,
Vairākus sulaiņus ņemt un baŗot un vairākus zirģus,
Pajūģus vadāt sev līdz. Bet tagad es varu kā
patīk
- 105 Ceļot līdz Tarentai prom uz pagreiza mūļa, kaut gūžas
Mantas berzušas tam un plecus ari vēl jātnieks.
Skopumu nevar neviens man pārmet, Tillij, kā
tevīm,
Tiburta ceļā ja līdz tev, prētōram, pieci vien sek
Vergi un rokās ja nes tie vīna trauku un podu.
- 110 Dzīvē man labāk kā tev ir, slavenais senātōr, ari,
Labāk kā tūkstošiem vēl: ja tik, es eju, kur gribu
Visur pilnīgi viens; cik maksā kvieši, cik saknes,
Prasu; kur viltīgais cirks, es klejoju, vakaros klistu
Forumā, klausos ko teic tur pareģi; mājās kad nāku,
- 115 Mani jau sagaida galds ar plāceņiem, lokiem un
zirģiem;
Vergi apkalpo trīs; uz balta marmora līdzās
Kausi divi ar kiatu stāv un vienkāršais echīns,
Patera, lejamais — viss ir vietējie kampāņu trauki.
Vēlāk atdusā iet es varu bez rūpēm, ka agri

- 120 Augšā jāceļas būs, pie Marsija steidzot, kam seja
Izteic, ka negrib nemaz viņš no Novijiem jaunāko
redzēt.
- Guļu līdz desmitiem es; tad pastaigāt eju vai lasu,
Rakstu, kas nodabā tīk, tad miesu svaidu ar eļļu,
Tomēr ne tādu, kā zog to no laternām netīrais Natta.
- 125 Pakarstā saule kad sauc, lai noguris peldēties eju;
Vairos no laukuma nost ar bumbu saciksti viņā;
Edis ne pārāki daudz, cik nākas, lai pavadīt varu
Dienu bez salkuma, pēc tad atpūtā brīvs es. Ir tāda
Dzīve manim kas brīvs no godkāres sikās un rūpēm,
- 130 Sevi mierinu es, ka lemts man tīkamāk dzīvot,
Nekā ja kvēstōrs mans tēvs un tēva tēvs, tēv-
brālis bijis.

VII.

Tāpat kā episōds I 5, 51 sek., arī septītā satira ir uzrakstīta vieglā atellānu jeb mīmu garā. Izvesti P. Rupilijs, rōmiets no Prēnestes, kuŗš pēc īpašuma konfiscēšanas no triumviriem, sekojis Brūtam, ar kuŗu kopā arī Horācijs, domājams kā tribūns, ir Azijā (priekš Filippu kaujas). Šis Rupilijs ir rupjš un ļauns (žults un ģifts), bet arī viņa pretinieks, kāds Klazomenu tirgotājs, pusgrieķis un pusrōmielis pēc tautības, ir ne mazāk skarbs, iedomīgs, uzpūtīgs, ar asu mēli, gan tomēr, kā jau grieķis, ne tik rupjš. Viņiem ir lielas nesaskaņas un lieta nāk Brūta tiesas priekšā; pēdējā pavadopi (kohorta) visi nāk noklausīties šajā traģikōmēdijā. Uzvār Persijs ar ļaunu kalamburu; Rupilijam ir pievārds Rēx, kas nozīmē: „ķēniņš“ — sk. 33 sek. Stils, kā arī kompozīcija (pārāk gaŗā reminiscence no Homera īsajā satirā), svaigās atmiņas par Azijā pie Brūta pavadīto laiku (ar pārāk izgreznotās grieķu retoru valodas parōdiju Persija runā: Azijas saule un t. l.) un pats kalamburs ar vārdu rēx, kas grūti domājams vairs vēlākos laikos, liek šeit redzēt vienu no pirmajām Horācija satirām, kas uzrakstīta varbūt vēl priekš atgriešanās uz Italiju un ietilptu pie Brūtas pavadītā laikā tāpat kā episōdiskā I 5 ir piemērota notikumam no ceļojuma kopā ar Mēcēnātu. Tāpat arī viņa uzrakstīta ļoti viegli, kā rotaļājoties atpūtas brīdī.

Tas, kā Rupilijs Rēgs, šis trimdnieks, par žulti un ģifti
Pārmācīts tika un kā tam atriebās bandu bērns
Persijs,

Šķiet man, zināms jau ir kā stulbiem, tā bārdziņiem
visiem.

Persijs šis bagātnieks liels un Klazomenās tam bija

- 5 Lielu veikalu daudz un ar Rēgu naidīgas prāvas;
 Bija viņš neciešams, skarbs un dusmās pat pārāks
 par Rēgu,
 Iedomīgs, uzpūtīgs, lepns un vārdos tik ass un tik
 griezīgs,
 Barrus un Sisennas viņš ka apskrietu pajūgā baltā.
 Tagad pie Rēga. Kad viens ar otru tie saprasties
 nespēj
- 10 (Pretnieki līdzīgi būt mēdz tiesā varoņiem tādiem,
 Kaŗā pretim kas stāj viens otram, un Priama dēlam
 Hektoram bija tāpat ar drošo Achillu arī
 Nesamierināms naidis, ko izšķīra beidzot tik nāve,
 Vienīgi tāpēc, ka tiem bij abiem tikums vislielāks;
- 15 Bet ja saskaņas nav un sadursmē glēvuļi divi
 Sastopas, vai arī kāds ir nevienāds kaujā, kā likiets
 Glauks un Diomeds reiz, lai pazūd — tā skaistāki —
 vājais:
 Dāvanas otram lai dod): pie Brūta, kā prētors kuŗš
 valda
- Bagātā Azijā, nāk kā gladiātōru pāris
- 20 Rupilijs cīņā un Rēgs, par Bitu un Bakchiju skaistāks.
 Tiesā saskrējās šie; ir abi izrādei labi:
 Lietu priekšā sāk celt nu Persijs — smeļ sapulce
 visa;
 Brūtam slavu viņš dzied, teic visai kohortai slavu.
 Azijas saule, lūk, Brūts un zvaigznes, lūk, labvēles
 visi
- 25 Pavadoņi ap to, tik Rēgu izņemot: Suns šis,
 Zemniekiem baigais arvien ir zvaizņņājs; viņš rēc, kā
 Upe, kur cirvis nekad nav saredzēts krastos. Tad
 pretim
 Prēnestiets, atbildot jau uz plūstošo straumi un sāli,
 Tā kā vīnkopis rupjš un nepārspējams no koka,
- 30 Gaŗām kad ceļņieks iet, tam atbild ar spēcīgiem
 vārdiem,

Pilnā balsī kad kliedz šis: „kūkū!“ tad lamāja viņu.
Grieķis tak apliets kaut bij ar itaļu etiķi, beidzot
Persijs šis izsaucās: „Brūt! Pie dieviem visvareniem,
saki:

35 Ķēniņus pieradis veikt, kam kavējies Kēniņam šitam
Tagad pātagas dot? Tas pieder pie tā, kas tev
darāms.“

VIII.

Astotā satira ir dieva Priāpa stāsts par divām burvēm Kānidiju un Saganu. Šis Priāps, lauku auglības dievs, ir tapis par Mēcēnāta dārzu sargu Eskvilinā un tur ticis izlikts, lai to svētītu un arī dzītu projām zagļus un putnus. No vīges pagales amatnieks, izšķīries, vai dievu jeb solu taisīt, viegli izveidojis sarkani krāsoto kropli ar milzīgo fallu. Tāds ir šis dārzu auglības dievs, kuŗam sevišķi Horācija laikā, sakarā ar šo atribūtu, liek runāt pirmā personā visādas epigrammas, satiriskas un obscēnas, uz paša tēla jeb uz svētnīcas sienām uzrakstītas. Šāda priāpiskā literatūra laucenieku groteskā stilā ir ļoti plaša, un pat labākie rakstnieki, kā Vergilijs un citi, to veicinājuši un izkopuši. Pie tās pieder arī šī satira; Priāps stāsta par abām burvēm, kuŗas beidzot aizdzinis ar lielu, negaidītu troksni, saplaisādams.

Horācijs, klejojot pa forumu, ap cirku un pa nomalēm, daudz ko novērojis no sava laika tautas dzīves, ierašām un māņiem. Burvjus, pūšlotājus un t. l. publiku viņš piemin šad tad, bet tieši Kānidija, istā vārdā Grātidija, ir izpelnījusies sevišķu viņa ievērību (Epod. 5; 17 un citur); ar visu žulti un asumu, cik vien to spēj viņa Archilocha garā rakstītie jambi, viņš Kānidiju vajā; kāds ir tam iemesls, nav zināms, lai gan noteikti domājams, ka šeit var būt kādi sakari ar mīlestības lietām un Kānidijas tieksmēm pastiprināt tās ar burvību. Šeit viņš apraksta kādu tās burvības aktu. Burvība ir ļoti izplatīta senos un vidus laikos un bieži pieminēta arī pie citiem dzejniekiem. Piemin raganu un burvju lielo spēku: noraut mēnesi no debesīm (Ep. 5, 45), apturēt zvaigžņu gaitu, sauli, upes, vējus, gada laikus, pilnīgi sagrozot un iejaucoties dabas parādību normālā gaitā.

Burvji var apburt kaimiņu laukus, uzlaist slimības, uzsūtīt postu, pareģot, pat mirušo dvēseles izsaukt, pārvērsties, tapt neredzami, pieņemt dzīva jeb nedzīva priekšmeta izskatu; viņiem ir vara pat par dieviem, sevišķi zemes un apakšzemes, tos piespiest paklausīt, piesaucot viņus ar attiecīgu rituālu un līdzekļiem.

Zem austrumu iespaida veidojas maģijas sistēmas, radot veselu literatūru, kuņas paraugi uzglabājušies. Burvība notiek parasti naktī un visp. slepenībā; labvēlīga burvībai ir Hekate, kas ar mirušo valsti stāv tuvā sakarā. Ir burves, kuņu vārdi sevišķi pazīstami: Mēdeja (Ēpod. 5, 62), Kirke un citas; ir zemes, kuņās burvība pilnos ziedos (Tessalija), Ari Italijā dažus novadus uzlūko par burvību šūpuli. Tādas ir: sabelli (I, 9, 29, Ēpod. 17, 28), pēligni (ibid 60), marsi (ibid 29, Ēpod. 5, 76; arī čūsku didītāji no turienes). Kānidija ir no Neāpoles. Priāps stāsta to, kas tam bijis jānoskatās bijušos kapos Eskvilinā, tur, kur ierīkoti Mēcēnāta dārzi. Kapi un krustceļi ir visp. burvju un burvību vietas un šurp nāk raganas burt, tāpat arī kapos salasīt vajadzīgos miroņu kaulus un zāles, jo ševišķs spēks ir tam, kas bijis sakarā ar mirušiem un nāvi, sevišķi ar pašnāvnieku un nedabīgā nāvē mirušo liķiem; pat mīlestības dzērieniem liek klāt daļiņas no tiem (vēl vairāk Ēpod. 5). Augi ar burvības spēku ir arī atronami šeit, lai gan nav viegli sadabūjami, jo aug parasti tādās vietās, kas grūti pieejamas; tos vajaga mācēt izrakt (ar bronzas nazi, mēneša gaismā un t. t.): ir jāzin arī aizsargu līdzekļi (apotropajiskie), lai ļaunums pašam neuzbrūk; tādi pp. šeit ir vilka bārda un čūsku zobi.

Šeit Kānidija ar Saganu nāk, lai saistītu mīļāko, kas K. atstājis, un bez tam tiek izsauktas arī mirušo dvēseles (nekromantija). Līdzīvi viņām ir aita, minētie apotropaji — vilka bārda un čūskas zobs — un divi tēli — viens

vilnas, otrs vaska, Kānidijas un viņas mīlāka simboli; tos aizdedzina: kā pirmais nesadeg un otrs izkūst, tā Kānidija iegūs virsroku (Teokrit. 2). Bez tam dvēseļu izsaukšana ir pareģošanai (kā Odissejs izsaucis Teiresiju Od. XI, sal. Sat. II 5): aitas asinis tecina bedrē, un jau dzird nākam Hekati ar viņas suņiem un furijas ar čūskām. Izbailēs Priāps ar savu troksni pārbaidē burves pašā svarīgākajā brīdī, un ar lielu kōmismu Horācijs izbeidz šo aprakstu. Burvības apraksts liecina par magiskās literatūras pazišanu. Kānidiju šeit Horācijs izsmej, kurpretim Epod. 5 piemin ar riebumu un sašutumu.

Bez tam vēl šī hetēra (Epod. 17, 20), kas tirgojas ar smaržu vielām un piekopj burvību, ir izvesta Epod. 17; 5; 7; Sat. II 8, 94; II 1, 48. Viņa ir „amata nautis multum et institoribus“ (Epod. 17, 20); irōniski Horācijs solās par to dziedāt: Tu pudica, tu proba (turpat 40). Domājams, ka jaunībā viņa bijusi līdzīga Līdijai, Pirrai, Leukonoei, Glikeraī, Kinarai, Bārīnei, Likimnijai, Likei, Neobūlei, Inachijai, Neairai, bet jau paveca tapusi, Horācijam apņikusi ar savām pretensijām, kuŗām pievienojusi mīlestības burvības līdzekļus. Horācijs ir ar karstu temperamentu, ātrs dusmās (irasci celer Epist. I 20, 25) un, kā rāda Epod. 8, 12 un citas vietas Dziesmās, nežēligi ass un dzēlīgs pret šādām tieksmēm, kā ari atriebīgs par nevēriģu izturēšanos pret viņu. Ari šeit ir cienīgs piemērs; Epod. 17, 56 sek. rāda, ka šī satira Kānidijas dusmas vairojusi.

Senāk biju es stumbrs un pagale nenoderīga;
 Amatnieks, neziņā pats, vai solu jeb Priāpu taisīt,
 Lēma, lai būtu es dievs. Nu dievs es, zagļiem un
 putniem

Lielākais biedēklis šeit, jo zagļus attura roka

- 5 Un no kaunuma falls uz priekšu, sarkanais, izstiepts;
 Pādrošos putnus dzen prom man pakausī iespraustā
 niedre,

- Baida, tiem neatļauj nākt un apmesties jaunajos dārzos.
 Parasts bij agrāki nest no šaurajiem mitekļiem liķus
 Izsviestus šurpu, un šeit tad atstāja līdzvergi viņus:
- 10 Kapsēta līdzīga bij te nabaga ļaudīm un tādiem,
 Kādi ir Pantolabs nerrs un krustdēls Nōmentāns ari;
 Gaņums, kā vēsta to stabs, šai vietai pēdu bij tūkstots,
 Platumā trīssimti, kaps neviens šeit mantojams nebij.
 Tagad turpretim var šeit, kur Eskvilijs veselīgs,
 dzīvot,
- 15 Saulgozī staigāt un iet pa sienu, no kuņienes agrāk
 Skatāms bij drausmīgais lauks, viss apklāts ar
 baltājiem kauliem.
- Paretām zaglis kāds nāk un zvēri, kas raduši klejot
 Šajās vietās, un seit tie rūpes mazas man dara,
 Bet jo vairāk gan tās, ar vārdiem un zālēm kas traucē
- 20 Mirušo dvēseles. Šīs es nevaru izskaust nekādi,
 Nevaru atturēt vairs, kad klaidoņa mēnesis seju
 Gludeno izbāzis jau, lai neņem tās kaulus un zāles.
 Tiešām, es redzēju pats, kā uzspraužot plēteni melno
 Kānidija bij šeit ar vaļējiem matiem un kauca
- 25 Vecākai Saganai līdz, ar basām kājām; tik bālas
 Abas, ka skatīt bij bail. Ar nagiem tās izkasņāt
 zemi
 Sāka un melnu pēc tam ar zobiem saplosīt aitu,
 Bedrē lai asinis plūst, lai no pazemes izsaukt tās
 spētu
- Dvēseles, viņas lai nāk no turienes atbildi nesot.
- 30 Tēli divi tām bij: no vilnas, un otris no vaska;
 Vilnas prāvākais, viņš lai spīdzināt varētu mazo:
 Lūdzoši nostādīts šis, kā tāds, kam mokās kā vergam
 Bojā jāaiziet. Sauc jau Hekati viena, un otra
 Teisifoni, un blenst jau varēja, čūskas un elles
- 35 Suņi kā pasāka klīst, kā mēnesis piesarcis slēpās,
 Liecnieks lai nebūtu šim, aiz lielajiem kapeņu stabiem.

Tiešām, ja melojis es, lai nāk man apgānīt galvu
Vārnas ar baltajiem mēsliem, lai nāk kaut vēderu
vieglot

Vai arī ūdeni laist šurp Pediātija, Jūlijs,

40 Vorāns šis zaglis. Ko vēl šeit sīkāki minēt, kā balsis
Skarbas un skumigas bij ar Saganu runājot ēnām,
Vilka bārdu kā rok un čūskas raibotās zobu
Zemē slepeni šis, no vaska tēla kā uguns

Gaišāki uzsita liesmu un bailēs kā neatribts tomēr
45 Liecinieks nebiju es šiem furiju darbiem un vārdiem?
Tiešām, kā pūslis kad plīst, ar tādu troksni man
sprāga,

Atšķirās vaļā man koks, bet šis uz pilsētu bēdza.

Kānidijai kā zobi izkrita, Saganai bira

Zāles un parūka augstā, un vārdotās saites no rokām,

50 Būtu skatījis tu ar smiekliem un patiku lielu

IX.

Devītā satira ir viena no spilgtākām pirmā grāmatā sevišķi dramatiskās uzskatāmības dēļ, ko Horācijs sasniedz bieži otrā grāmatā. Horācijs šeit atļauj arī ieskatīties savā ikdienībā, un, kaut gan viņš bieži apraksta savu dzīves veidu (I 6 beigās, sev. vēstules), tomēr tādi episōdi, kā Brundisijas ceļojums, sarunas ar Katiju (II, 4), ar Fundāniju (II, 8), ar vergu Dāvu (II, 7), jo spilgtāki uzbūz dažus momentus no Rōmas īstenības.

Domās un fantāzijā nogrimušais dzejnieks, nepatīkamais traucējums, uzmanīgā diplomātija pret negaidīto pavadoni, kas jau pēc apsveicināšanās tūlī liek manīt sarunas mērķi, bet kuŗu Horācijs kā labs cilvēku pazinējs vairākas reizes sajauc ar savām piezīmēm, novadot valodu uz parastām lietām, viņa stūrgalvīgā atgriešanās pie temata un plāni, sastapšanās ar Fusku un Horācija izmisums — viss liecina par labu novērotāju, otra cilvēka pazinēju. Formas ziņā šī satira var būt par paraugu Horācija sasniegumiem atjautīgas, koncentrētas un sulīgas izteiksmes ziņā; krāsas sava ceļa biedra raksturošanai tas neželō.

Par attiecībām ar Mēcēnātu Horācijam vēl arvien nākas paskaidrot norādot uz viņu īsto dabu, jo vēl arvien redz tajās tikai karjerismu un apskauz Horāciju šajā ziņā.

Pats satiras varonis pieder pie tādiem, ko Horācijs uzskaita desmitā satirā kā vājus dzejniekus (sal. 4, 14 sek.). Protams, tie apskauz Vergiliju, Variju, Horāciju, kuŗu stāvokli pie Mēcēnāta saprot kā tādu, kas dod iespēju iegūt visādus labumus (sal. II 7, 36 sek.); ja tas ir izdevies kādam brīvlatīstā dēlam Horācijam un Mantujas zemnieka dēlam Vergilijam, tad tiešām kāpēc tas lai nebūtu iespējams citiem. Par istajām attiecībām Mēcē-

nāta pulciņā viņiem tāpat nav saprašanas (44 sek. sal. I 6). Jāatzīmē tas svaigums, ar kādu Horācijs uz, tvēris sarunu un iespraudumu formā izvesto personu apzīmējumu ar portretista paņēmieniem.

Gāju pa Svēto ielu kādreiz, kā parasti, domās
Pārliekot niekus kaut kādus, pavisam nogrimis viņos:
Piepeži pieskrējis klāt, no vārda vien pazīstams
manīm,
Saķēris roku, kāds teic: „Kā iet tev, sirdsdraudzī, mīļais?“

5 „Labi, kā redzi, un tev,“ es saku, „lai viss ir ko vēlies.“

Līdzī kad sāka viņš nākt: „Vai gribi ko?“ vaicāju.
Šis tad:

„Manis tu nezini“, teic, „es dzejnieks tak.“ „Tāpēc jo vairāk,“

Saku, „cienība man.“ Lai kādi jel spējis tikt vaļā,
Izmisis, sāku gan iet jau ātrāk, gan piestāt, gan ausī

10 Vergam čukstēt kaut ko, un sviedrus līdz kauliņiem lejup

Plūstot jau nomanu. „Tu gan laimīgs ar raksturu savu,

Bolān,“ pie sevis es čukstu, kad šis par vienu par otru

Lietu tik melš, un ielas un pilsētu uzteic. Kad viņam Nesāku atbildēt es, tas saka: „Es jūtu, no manis

15 Aiziet tu gribi: nekas; es palikšu tomēr pie tevis; Varu pastaigāt līdz, ja tevīm ir jāiet.“ „Ko rīņot, Veltīgi? Gribu es iet un apraudzīt kādu, kas svešs tev;

Tālu aiz Tibera guļ viņš, pie pašiem Cēzara dārziem.“

„Darba nekāda man nav un slinks es neesmu: visur
20 Līdzī varu tev iet.“ Kā ēzelēns nolaižu ausis,

Dusmās, kad pasmagāks slogs tam mugurā uzlikt :

Šis iesāk :

„Mani ja pazītu vien, ne Visks tad tev būtu un
Varijs

Labākie draugi: vai kāds gan vairāk un ātrāk var
dzejas

Rakstīt par mani, vai kāds var dejas kustībās maigās

25 Līdzīgs būt? Hermogens pats, ja dzirdētu dziedot,
tak skaustu.“

Bija jāpārtrauc man: „Vai māte tev dzīva jeb radi,
Kuņi lai rūpēs par to, ka vesels tu paliec?“ „Neviena.
Visus apraku es.“ „Ak laimīgie! Tagad es viens
vairs

30 Palicis: mani tu beidz, ir gals man pienācis drūmais,
Sabeļļu vecene reiz kā zēnam ko stāstīja, ņemot
Likteni lemto no urnas: — „ne naidnieka zobens,
ne zāles

Kaitīgās nāvi tev dos, ne dūrējs sānos, ne klepus,
Nedz ari podagra: nāks un beigs tevi plāpa; no
tādiem

Vairies cik vari un bēdz, kad, pieaudzis, būsi tu
gados.“

35 Bijām pie Vestas jau mēs un ceturtā daļa no dienas
Pagājusi jau bij; šeit nācās šim atbildēt tiesā,
Galvots kur tika par to, un ja nē, tad pazaudēt
lietu.

„Draugs ja tu esi,“ viņš teic, „tad pastāvi klāt.“
„Lai es mirstu,

Stāvēt ja varējis es jeb ko saprotu procesu lietās:

40 Jāsteidzās ari, kā zini tu pats.“ „Bet ko lai man
darīt?

Tevi vai atstāt jeb lietu?“ „Nu mani, lūdzams.“
„Nekad nē.“

Saka un soļot jau sāk. Ar varoni cīkstīties grūti;

Sekoju es ari tam. „Kā Mēcēnāts īsti ar tevi?“

Atkārtot šis. „Tik retiem viņš draugs, un galva tam skaidra.“

45 „Reti gan gadījums kāds tev labāks. Tu varētu atrast

Labu palīgu sev, kuŗš otrās derētu lomās,
levest ja gribi lūk šo pie viņa. Lai jods mani saspeŗ:
Visus tu atstumtu nost.“ „Ne tā mēs dzīvot tur mēdzam,

Kā tu iedomā to; nav mājas, kas tīrāka būtu,
50 Vai ari, tālāks kam naidis: es apvainots nejūtos,“
teicu,

„Kāds tur ja bagātāks ir un gudrāks. Ir vieta
ikkatram
Zināma sava.“ Bet ticams tas nav, ko tu stāsti.“

„Un tomēr
Tā tas nu ir.“ „Jo vairāk vēl es to tad gribu, jo
tuvāk

Viņam draudzībā nākt.“ „Ja gribi, pēc nopelniem
vietu

55 Varēsi iekārņot sev: viņš pārvārams, pirmā tik laikā
Grūtāki pieejams būs.“ „Tak visus līdzekļus darbā
Laidīšu: dāvanas dot es vergiem sākšu; ja šodien
Iekšā netikšu vēl, tak nerimšos; meklēšu brīdi
Labu, es gaidīšu to uz ielas un pavadīt iešu.

60 Cilvēkiem nedod neko bez lieliem pūliņiem dzīve.“
Kāmēr šī runa, jau Aristijs Fusks nāk, viņu kas
pazīst

Labi, un manim ir draugs. Mēs stājam. „No
kurienes, kurpu?“

Tā viņš jautā, un atbildi dod. Es sāku to raustīt,
Roku tam spiest, bet tā kā nedzīva, metu ar galvu,

65 Metu ar acīm, lai viņš tak paglābtu mani; bet
smej šis,

Nevietā asprātīgs tā, kā nesaprot: žults man jau
vārās:

„Sacīt man gribēji tu ko paklusām, atminies, kādreiz,
Tikko nesen.“ „Ja, tiesa, bet gan jau to pateikšu
citreiz,

Labākā laikā; tak trešais desmits un sabats ir
šodien:

70 Strupajiem žīdiem vai izsmieklam būt?“ „Bet ticības
māņiem

Nav man nekādas?“ „Man ir; es vājāks; no dau-
dzajiem viens es.

Piedod, — gan citu reiz tev to pateikšu.“ Nebalta
diena

Kāda man aususi šī Jau aizbēg nekrietnais, atstāj
Mani zem naža. Bet lūk, par laimi, kur gadījies,
ceļā

75 Pretinieks nācis un kliež: „Kurp nelieti?“ skaļi jo
skaļi:

„Būsi tu liecinieks man?“ Ar patiku pastiepju ausi
Pretim labprāt; uz tiesu šo velk; kliež abi, cik
jaudas;

Pūlis jau saskrējis liels. Tā Apollons paglāba mani.

X.

Desmitā satira ir cieši sakarā ar ceturto un rakstīta pēc tam, kad šī ceturta, kur Horācijs par Lūkīliju runā vairāk sakarā ar tām prasībām, ko uzstāda dzejai vispārīgi un satirai atsevišķi, ir izsaukusi veselu uzbrukumu vētru sevišķi pie vecās literatūras pazinējiem un cienītājiem. Ir tiešām arī liela pārdrošība no jaunā dzejnieka puses tik noteikti uzstāties ar estetisko kritiku, kā viņš to dara, jo viņš tak ir vēl maz pazīstams, homo ignotus un jau iedrošinājies ne tik vien sevi pielīdzināt Lūkīlijam, bet arī to kritizēt un uzrādīt tā darbos trūkumus

Atbildot uz šiem uzbrukumiem, Horācijs ir samērā mierīgs, izņemot varbūt asos pretuzbrukumus 17 — 19, 78 — 80, 90 — 92. Viņš neatsauc nevienu vārdu no sacītā, bet pastiprina to, ko sacījis par Lūkīlija trūkumiem, to motivējot, un tāpat pastrīpo vēlreiz to, ko teicis par viņa nopelniem, kā arī noraida pārmetumus, ka gribējis Lūkīliju nozāķāt, lai izceltu sevi. Bet arī sevi viņš nenoliedz, jo vairāk tāpēc, ka šeit viss grozās ap cīņu par iepriekšējās paaudzes mākslu, ap sava laika dzejas aizstāvēšanu, ko Horācijs dara arī vēlāk, otrā polemikā par Variju un Vergīliju (Epist. II 1, 20 sek., Ars poet. 53 sek.). Bet līdzās šiem vecās dzejas cienītājiem ir arī otra viņa literārisko pretinieku suga, daudzie neievērojamie dzejnieki (I 10, 35, 80; I 4, 14, 21; II 5, 41), jo dzejas tieksmes ir lielas Horācija laika sabiedrībā. Abi šie tēmati — par un pret Lūkīliju un par un pret Horāciju ir cieši savīti kopā.

Ir liela starpība starp ceturto un desmito satīru arī uztvēruma ziņā. Ceturta Horācijs ir miermīlīgs un piekāpīgs, lai gan ne bez asas ironijas un kodīgām piezīmēm. Lai pieradinātu publiku pie pašas satīras, viņš to

iztēlo kā nevainīgu, no tēva mantotu pārdomu augli, kas pat nav dzejas vārda vērts. Šeit turpretim, atmetis šo aizsegu, Horācijs atspēko pārmetumus, apzinoties savu pārākumu dzejas vērtēšanā un atbalstoties uz ievērojamu dzejnieku un izglītotu cilvēku jauno virzienu, kas izaudzis no grieķu kultūras pamatiem (ars. poet. 268 sek. 323 sek.), un laidis drošas saknes Rōmas nacionalā apziņā, stingri nostājies pret tiem, kas neatzīst neko, izņemot Līvija Androniku, Nēviju, Enniju, Pakūviju un Lūkīliju (Epist. I. 19, 39; II. 1 passim; ars poet. 270 sek., 289 sek., 325 sek.), ieslēdzot šajā skaitā vel arī Katullu un Kalvu (19).

Tas ir bez šaubām sakarā ar to, ka Horācija dzeja, sevišķi viņa lirika, ir grieķu dzejas formas kulta auglis (sal. I. 10, 15, ars poet. 268). Tāpēc Horācijs arī vērtē agrāko latīņu dzeju no šī viedokļa: viņš ir nācis līdz dzejas likumu izprašanai un vēlāk šos uzskatus sistematizē, katrā gadījumā cenšas pacelt latīņu dzeju līdz šo prasību augstumiem un tiem, kas ir pret to jeb līdz tam nepaceļas, uzbrūk ar iznīcinošām piezīmēm. Desmitā satirā viņš tā iespēj pieminēt Laberiju (6), Pitolaju (Pitoleontu 23), Fūriju Bībākulu (Alpīnu 36), Varrōnu no Atakas (47), Pantīliju (78), Kassiju (62), Fanniju (80), Hermogenu un Dēmētriju (18, 80, 90), nostādot tos pretim saviem draugiem (Mēcēnātam, Plōtijam, Varrijam, Vergilijam, Valgijam, Fuskam, Polliōnam u. c.) un domu biedriem.

Tā desmitā satira top tieši par literārisku polemiku. Ka Horācija, Vergilija un citu viņa laika biedru jaunas prasības izsaukušas niknu opozīciju no vecās skolas priekšstāvjiem, par to ir daudz norādījumu attiecībā uz Vergiliju, kuŗa obtrectatores — literārisko pretinieku skaits bijis liels. Kv. Oktāvijs Anīts pārmet viņam plagiātu, astoņās grāmatās sakopojis tās vietas, kuŗas Vergilijs

aizņēmiem jeb pārņēmis no citiem rakstniekiem; Perellijs Fausts tāpat raksta par plagiātu, Herennijs uzskaita viņa kļūdas; ir arī parodijas (Karvilija Piktōra darbs Aeneidomastyx, Mēvija un Bavija parodijas būkolikām), lai gan ir arī viņam aizstāvji (Asconius Pedianus).

Varbūt uz šiem uzbrukumiem Vergilijam aizrāda Horācijs (Epod. 6 un katrā ziņā šajā satīrā); Mēvijam un Bavijam pat pacietīgais Vergilijs veltī kodīgu rindu Bucol. III 90 (sal. Hor. Epod. 10). Horācijs tik pacietīgs nav un ar asu žulti bieži pats uzbrūk pretiniekiem, kuŗu pārmetumu dazādību viņš raksturo II 1, 1 sek., kas viņu pat neatzīst par dzejnieku, kā arī satīru par dzeju (I 4, 39 sek, 56 sek.); viņa prasības no dzejniekiem, kuŗu skaits ir liels (I 4, 140; Epist. II 1, 109, 117), ir redzamas sevišķi I 10, 64 sek., 72 sek. Pēdējā vietā viņš arī uzskaita savu pretinieku daudzumu.

Apstāsimies pie viņiem. Par Pantiliju tuvāk nekas nav zināms, tāpat par Dēmētriju, uz kuŗu scholijas attiecina I 10, 20 lietoto apzīmējumu „mērkaķis“, viņa figuras dēļ; arī I 10, 90 viņš ir raksturots nebūt ne pievilcīgāki, kā aizdomīgu piedzīvojumu meklētājs. Bijis viņš pēc profesijas modulator — recitēšanas skolotājs, domājams mīmām (sal. I 10, 90).

I 4, 21 pieminēts ir Fannijs; Horācijs salīdzina viņa dzejas ar savējām; tās ir vājākas un tomēr Fannijam parāda lielu godu. I 10, 80 viņš ir jau ierindots Horācija obtrectatores vidū, kā Tigellija Hermogena dzīru biedrs.

Šis Tigellijs Hermogens nav sajaucams ar dziedātāju Hermogenu (I 2, 1 sek.; I 3, 1 sek.); pieminēts viņš ir arī I 4, 71 sek., I 10, 18, I 9, 23 sek.

Mēviju un Baviju pazīstam jau no Vergilija rindas būkolikās III 90: Bavijš kam neciešams nav, lai Mēvija dziesmas tas slavē. Mēvijs ir bijis vēl niecīgāks par

Baviju; viņam veltīta Hor. Epod. 10, Bavijam Domitija Marsa gaŗāka epigramma.

— Viss Bavijam ar brāli bij kopīgs, bet kad ari sieva tāda tapa, draudzība izjuka. — Protams, šie uzbrukumi ir pa daļai personīgi, bet izskaidrojami tikai ar polemiku, jo Bavijs un Mēvijs pieder pie lielākiem jaunā virziena noliedzējiem; viņu paņēmienu diktē saŗutums, viņi lieto parōdiju, lai padarītu seviŗķi Vergiliju smieklīgu pieķeroties viņa stilam un atseviŗķiem vārdiem. No šīm parōdijām uzglabājiem otrās un pirmās eklogas sākums un atseviŗķas vietas no Georgiku parodējuma. Šie paņēmieni ir raksturīgi, jo uzbrukums nav bijis tikai vispārigā formā, noliedzot jaunā virziena priekŗstāvjus kā dzejniekus (Sat. II 1, 4.), bet pieķeroties visiem sīkumiem ar hiperkritikas līdzekļiem. Atbilde šiem „Cetēgiem“ ir Ars poet. 54 sek.

Tāpat. Epist. II 2, 115 sek.

Tieŗām, to sacīju es, ka Lūkīlijs rakstījis rindas,
Ritmā kas klibo. Kuŗŗ būs tāds cienītājs viņam,
ka piekrist

Negribēs sacītam? Tak, ka Rōmu ar kodīgo sāli
Bieŗi berzējis viņŗ, turpat par slavu tam sacīts.

5 Tomēr, piekāpies ŗeit, to nevaru citur, jo tādi
Ari Lābērijs man kā mākslenieks atzīstams būtu.
Tā tad: nepietiek vēl, aiz smieklīem ja izmēŗģit
ŗokļus

Klausītājs varējis: ŗeit vēl cits kas ņemams ir vērā;
Isums vajadzīgs būs, lai doma ritētu brīvi,

10 Neklūpot vārdos, un smags lai darbs nava gurdētām
ausīm.

Valodai pienākas būt gan nopietnai, gan ari jautrai,
Viņā lai izredzams top gan runātājs kādreiz un
dzejnieks,

- Gan ari sabiedrīks cilvēks, kas prot kā pietauptīt
spēkus,
Tā ari izsmalcēt to ar ziņu. Ar smieklīgo bieži
- 15 Labāk un vieglāki mēdz, kā ar rupjo grūtības
skaldīt.
Kōmēdiju kas reizi rakstīja seno, šeit lieli
Mācēja būt; tiem sekojams, tos kaut nelasa skaistais
Hermogens itin nekad, nedz tas, kuŗš, pērtikim
līdzīgs,
Gudrībā savā vairs prot tik par Kalvu un Katullu
dziedāt.
- 20 „Viņam tak nopelns ir liels, ka grieķu vārdus tas
jaucis
Latīņu valodai klāt.“ Vai, rāpuļi mācītie, šķiet jums
Esam tas brīnišķs un grūts, kas Rodas Pitoleontam
Sasniegts jau sen? „Ja vārdi no abējām valodām
kopā,
Valodā saskaņa nāk, kā vīnām, kur chijets un
falerns.“
- 25 Tomēr vai dzejā tik vien, es jautāšu, jeb ari runā,
Lieta kad jāaizstāv būs tev tiesā, kur Petillijs vainots?
Aizmirstos tēvija jums un ari ka Latīus ir tēvs jums,
Tiesā ja iesāktu svīst, kā Poplikols, tā ari Korvīns,
Tēvu valodai klāt še piejaucot aizņemtus vārdus
- 30 Tā kā kanusiets mēdz, kam mātes valodas divas;
Dzejolišus kad es, kaut jūrai šaipusē dzimis,
Rakstīju grieķiski reiz, tad Kvirīns šādi to liedza,
Pusnaktī rādījies, man, kad īsti un patiesi sapņi:
„Malku ja gribēsi nest uz mežu, vai neprāts būs
lielāks
- 35 Nekā dzejnieku bars lai grieķiem šādi top vairots?“
Kamēr Memnōmam iet liek Albīns uzpūstais nāvē,
Reinam galvu kad triepj viņš ar glīzdiem, pa jokam
es dziedu

- To, kas ne svētnīcā skan, kur sacīkstei tiesnesis
 Tarpa,
 Nedz ari teatrī būs kad skatāms atkal un atkal.
- 40 Netikle veikli kā viņ un piemulķo kopā ar Dāva
 Chremētu veco, tu viens vairs no dzīvajiem, Fundānij,
 tēlot
 Sarunās, asprātīgs, spēj, un Polliōns ķēniņu darbus
 Trijiem akcentiem dzied; bet droši eposu Varijs
 Svinīgi ved kā neviens uz priekšu; maigi un viegli
- 45 Marōnam mājienu dod jau Kamēnas, lauki kam mīli.
 To ko mēģinājs veikt bij velti Attakas Varrōns,
 Kā ari citi, es pats par viņiem rakstiju labāk,
 Pārāks kaut atradējs pats; tam es vai drikstētu
 nopemt
 Vaiņagu, galvu kas sedz ar slavu jo diženu viņam?
- 50 Tomēr sacīju es, ka duļķaini izplūst viņš bieži,
 Vairāk, kas izmetams, nes, kā to, kas paturāms.
 „Saki,
 Tu kā dzejnieks neko vai neredzi Homērā kļūdu?“
 Atjautīgs Lūkilijs pats vai traģiķa Akkija darbos
 Vājības neredz, un smiet vai viņš nemēdz par Ennija
 rindām
- 55 Vājākām, sevi nemaz kā labāku negribot izcelt?
 Kas gan liedz ari man, kad lasu, ko Lūkilijs rakstijs,
 Jautāt, vai liegusi tam bij paša jeb tēmata daba
 Kļūmīgā, rindas lai plūst jo tīras un vieglākas rakstot,—
 Ja vien nedomā kāds, kaut ko jau sešpēdās slēdzis,
- 60 Laimīgs justies, ja prieks tam, kad izdevies divisimts
 rindas
 Rakstīt priekš pusdienas jau un paēdot atkal; tāds
 etrusks
 Kassijs ar talantu šis, par kalnupi mutuļos straujāks,
 Kuŗš, kā stāsta, pēc tam uz paša ruļļiem un rakstiem
 Sārtā svilināts bij. Lai Lūkilijs, saku es vēlreiz,

- 65 Asprātīgs bijis un smalks, lai gludāks un veiklāks
viņš bijis
Nekā pirmatnējs, rupjš no grieķiem vēl neskārtās
dzejas
Sācējs, un dzejnieku bars, kas senatnē: tomēr tak
viņam,
Liktens ja pārnestu šurp to mūsu laikos, tak nāktos
Atmest projām jo daudz un apgraizīt visu, kas līdzās
70 Lieliskam karajas klāt, un rindas rakstot jo bieži
Pakausi kasītu viņš un nagus līdz ienadžiem kostu.
Biežāki rakstīto dzēs, ja rakstīt, kas otrreiz vēl lasāms,
Gribi, ja centies, lai tev ne pūlis izsaka slavu,
Mierā ja esi, ka maz tevi lasa. Vai, negudrais, labāk
75 Katrā skolā ja sāks saukt priekšā tavējās dzejas?
Negribu: „Pietiek jau man, ļa aplaudē jātnieki,“ teica
Arbuskula, kas bij reiz izsvilpta, nicinot pūli.
Mani lai uztrauktu blakts šī Pantilijs, tāpēc lai mocos,
Ja aiz muguras kož man Dēmetrijs vai ari tukšais
80 Fannijs, kam nešķīrāms draugs ir Hermogens Tigellijs
dzīrēs!
Plōtijs un Mēcēnāts vien un Varijs un Vergilijs ari,
Valgijs un Oktāvjijs man, šis labais, ja piekrīt, tad
pietiek;
Mani lai uzslavē Fūsks un Viski abi jo brīvi,
Draudzību atliekot nost. Es varētu pieminēt tevi,
85 Polliōn, Messāla jūs ar brāli kopā, un ari
Bibulu, Serviju vēl un līdzās tiem godīgo Furnu,
Daudz ari citus, ko šeit, kā dzejniekus, tā ari draugus,
Uzskaitīt negribu es. Šiem izpatikt gribētu tiešām,
Dzejas lai kādas ir man, un sāpīgi cerībās vilties
90 Būtu, ja nepiekrīt šie. Jūs, Dēmetrij, Tigellij, ejiet
Gaudot starp skolniecēm turp, kur solos tās sēdušās
barā.
Drīzāk to uzraksti, zēn, vēl manai grāmatai beigās.

Paskaidrojumi

I.

Pirmā satira, tāpat kā pirmā dziesma, epōda un vēstule, veltīta Mēcēnātam, kas ir sev. draudzības zīme. Par Mēcēnātu sk. I 5.

Domu gājiens šeit sekošais: cilvēki nekad nav mierā ar savu likteni (*μεμφιμοιρα*) un domā, ka taisni tam pretējais ir vislabākais (1—4). Piemēram pievesti pretstati: kaņeivis un tirgotājs (4—8), likumu pratējs un zemnieks (9—12); izvēlēti raksturīgākie momenti, viņu dzīves tie brīži, kad viņi visvairāk ir nemierā ar savu dzīvi (sal. 16 sek.). Šī nemiera iemesli: cilvēki nezina, ko grib (15—22), un nebūtu mierā arī tad, ja viņu iegribu izpildītu. Otrs iemesls: mantkārība un sīkstulība (23—107). Horācijs kritizē šo cilvēku motīvus: gribu nodrošināties vecuma dienām (31), bailes no izputēšanas, (43), patīkamo apziņu (51), stāvokļa nodrošināšanu (61), un rāda mantkārības nelabās sekas mantraušiem pašiem (68) un to, kādas top citu attiecības pret viņiem (80). Slēdziens: vēlams izsargāties no ekstrēmiem, ieturēt mēru (101—107).

Beidzot kopsavilkums, atbilde uz 1. rindā uzstādīto jautājumu: mantkārība un skaudība ir par iemeslu tam, ka reti cilvēki apmierināti ar dzīvi līdz galam un nevar aiziet no viņas kā pieēduši viesi no dzīru galda.

2. Pēc stoiķu uzskatiem dievišķais prāts un iepriekšnoteikšana nosaka cilvēku likteni, pēc epikūriešu — gadījums.

5. Pirmais pāris: kaņeivis un tirgotājs. Kaņa klausas ir 20 g. un vairāk gadus; veterāni kalpo pat 30—40 gadus. Horācijs kaņeivi šeit raksturo, kā parasts, īsi — ilgās kaņa gaitas to ir salauzušas. (Sal. Sat. II 2, 11, Carm. III 4, 37; III 2, 2; II 7, 18; Epist. I 18, 55; II 1, 124.)

6. Šeit tirgotāji, kas paši ar saviem kuģiem brauc pa visām pasaules malām, ir tāpat briesmām padoti tālos jūrās braucienos, (sal. Carm. I 1, 16); viņi ir gan karstās zemēs, gan tur kur ir ledainais aukstums (Carm. III 24, 36), ir Atlantikā (Carm. I 31, 14), brauc līdz Indijai (Epist. I 1, 45) ir Bosporā un Assirijas tuksnešos (Carm. III 4, 30), — sal. Carm. I 31, 10; III 7, 3 sek.; III 29, 60; Epist. I 6, 33. Austrumu un rietumu preces ir viņu rokās (sat. I 4, 29; Carm. I 31, 10); viņu kurnēšana gan nav tik pamatota, jo iedzīves kāres dzīti, nemiera pilni tie atkal steidz labot vētras sadauzīto kuģi (Carm. I 1, 15). Gaviņu un slavas dziesmu cilvēka pārdrošībai dzied Horācijs tam, kas iedrošinājies pirmais mazā laiviņā doties baigā jūrā un iznīcināt dievu likto robežu starp zemēm (I 3, 9 sek.). Austrs — (ari Nots) bieži aukainais dienvidu vējš (Hadrijas valdnieks Carm. III 3, 4; sal. IV 14, 21).

9. Iuris periti (iuris consulti, iuris prudentes) — ne tiesneši un ne aizstāvji (patroni causarum), bet likumu un tiesību pratēji, pie kuŗiem griežas strīdīgo juridisko jautājumu interpretēšanai un izšķiršanai, ko viņi dara bez atlīdzības kā mājās, tā ari forumā. Pievestie četri tipi ir visai parasti populārā filosofijā (sal. tipus Carm. I 1)

11. Prāvās atbildētājam jādod galvinieki, kas iemaksā drošības naudu, ka viņš tiešām ieradīsies pie prētora tiesas priekšā; ja tas nav ieradies, tad nauda un prāva ir pazaudēta (sal. I 9, 36—41, 75)

14. Fabijs — kāds no jātnieku šķiras (eques), mazāk ievērojams stoīķu skolas filozofs. Epikūrietis Horācijs satirās bieži uzbrūk stoīķiem; šeit Fabijam (sal. I 2, 134) sev. viņa plāpības dēļ.

19. sal. II 7, 24.

20. Juppiters, kā parasts mimā, ārēji uzkrītoši tēlots: piepūšanās — dusmu, auss piegriešana — uzmanības zīme, groteski smīdināšanas paņēmieni. Ari lomu mainīšana (18) ir no skatuves, tāpat pats monologs (15 sek.).

24. Sal. ar Lūkīlija (I 10) un Juvenāla satiras nesaudzīgo asumu. Horācija satirām šis izteiciens zīmīgs.

25. Sal. Lukrēt. I 936 (līdzīga glezna).

28. Likumu pratēja vietā, kuŗš ir nesavtīgs, agrākiem tipiēm pievienots blēdīgais viesnieciņš (sal. I 5, 4).

32. Salīdzinājumi, aizrādījumi uz mitiem un fabulām Horācija satirā bieži, pat veselas fabulas (II 6).

36. Ziemā, 16. janv. saule nāk Ūdeņnesēja zvaigznājā (Aquarius).

38. Sal. Epist. I 10, 44; I 15, 45; Carm. IV, 9, 45.

41. Sal. Carm. II 2; tieksmes zemes gabalus palielināt Carm. III 16, 42; Sat. II 6, 8; šeit 49, 92.

43. Ass (as, assis) sākumā svāra mērs — mārciņa libra (77 zolotn.), tad nauda: as libralis. Sākumā vara mārciņa (14,5 kap. zeltā), vēlāk noslīd līdz 3 kap. (I. g. s.) un zemāk

45. Modijs — 8,7 litr.; labību izberž turpat laukā uz priekš tam pagatavota klona (area) ar sev. ecešām (tribula) jeb ragavām (traheae), ko velk vērši pār izklāto labību.

47. Salīdzinājums ar vergu baru, no kuŗiem viens nes līdzī visiem pārtiku.

50. Jūgers = apm. $\frac{1}{4}$ hektara; vidējā saimniecībā ap 100 jūgeru.

53. Lielas noliktavas (granaria) latifundijās (sal. Carm. I 1, 9), un māla jeb pītie trauki mazākās saimniecībās labības uzglabāšanai.

54. Urna = 13 litr.; kiats = $\frac{1}{24}$ litr.

57. Aufids (Ofanto) lielākā upe Āpūlijā, Horācija dzimtenē, strauji tek no kalniem. (Sal. Carm. III 30, 10; IV 14 5; IV 9, 2)

60. Ir att. Ēsōpa fabula par diviem zēniem, no kuŗiem viens dzesējis slāpes mazā dzidrā avotiņā, bet otrs, nievājoj visu, kas mazs, pie lielas duļķainas upes, kur tad dzerot iekritis un tikko izglābies. Sal. citu pasa-ciņu II 6, 79 sek.

69. Tantals, Dzeva un nimfas Pluto dēls; lai kārdinātu dievus un noskaidrotu viņu spējas visu zināt, viņš dieviem ceļ priekšā ēdienam savu dēlu Pelopu. Par to viņu nosoda Tartarā, kur tam jācieš mūžīgas slāpes, stāvot ūdenī, kuŗš aizbēg prom ik reizes, kad Tantals noliecas pie tā. Ar Tantala slāpēm Horācijs salīdzina tās, ko jūt mantrausis pēc mantas (līdzīgi Lukr.).

91. Marta laukums — rōmiešu sporta un izpriecu vieta (starp Tiberu, Kvirinālu un Kapitōliju; tagad īpatnējākais italiešu kvartals) — sal. pp. Carm. I 8, 4; Sat. I 6, 126; II 6, 49.

95. Par sīkstuli Ummidiju nav nekas zināms.

100. Tindareja meita Klitaimnēstra nonāvē ar cirvi savu vīru Agamemnonu. Horācijs Klitaimnēstru ņem vispārīgi vīra slepkaves nozīmē un kā līdzīgu Tindareja meitu pieved arī šeit brīvatlaisto.

101. Konkrēts savā izteiksmē, Horācijs īpašību vietā pieved cilvēkus, kuŗiem šādas īpašības ir (sal. I 4, 106 sek.), pat pēc senās Attikas kōmēdijas parašas saukdams tos vai nu istā vārdā jeb arī tādā, kas to atgādina, (Grātidia — Cānidia I 8). Pieved viņš kā savus laika biedrus, tā arī jau mirušus. I 4, 70 viņš tomēr aizrāda ka viņa satīra nav ļaunprātīga. Personīgus uzbrukumus sk. pp. I 2, 27; I 4, 72, 91; I 8, 95; I 10, 18. Nēvijs mums tuvāk nezināms; Nōmentāns pazīstams uzdzīvotājs (I 8, 11; II 1, 22; II 3, 175, 224), ne II 8 pieminētais.

105. Pirmais kastrēts, otrs ar bruku.

106. Sal. Carm. II 10, 5; II 16, 13; II 18, 10; III 1, 25; sat. II 2, 1 un cit. sk. ievadā pie I 2.

114. Salīdzinājums no cirkus sacīkstēm. No aizzoģojumiem izlaiž reizē pa četriem ratiem, kuŗu braucēji ir 4 dažādu krāsu kostimos.

117. Atskaņas no Lukrētija; epikūriešu mācība, ka no nāves nav jābīstas un no dzīves jāaiziet tā kā pieēdušam viesim no dzīru galda, apliecinot, ka ar to ir bijis mierā, bez skumjām (III 951).

120. Krispīnu šeit Horācijs aizķer reizē kā stoiķi (sal. I 3, 139; II 7, 45) un iedomīgu dzejnieku (sal. I 4, 14). Šim Krispīnam ir dzejā grāmata par stoiķu filosofiju; viņš vispirms var bezgalīgi daudz rakstīt, ir liels pļāpa un sludinātājs (aretalogs), bet dzīvē nolaidīgs un, kā Fabijs (I 14) ar visām vājībām (II 134). Acīs slimas ir arī Horācijam (I 5, 30; I 5, 49; Epist. I 1, 29)

II.

levadam, kā bieži, Horācijs ņem konkrētu gadījumu; šeit Tigellija nāvi. Domu gājiens: muļķi no ļauna bēgot, iekrīt pretējā ļaunumā (1—28); Tigellijs ir bijis nevietā devīgs, kāds cits pat draugiem nekā nenovēl (1—6). Cits, lai tam nepārmestu skopulību, nodzīvo un izšķērdē visu (7—11); pretēji tam, cits, lai to nesauktu par izšķērdētāju, top par augļotāju (12—22); pārmērības ir pat apģērbā un miesas kopšanā (25—28). Vidējo neredz nekur. Tā nemanot Horācijs nonāk pie galvenās daļas: pie moechi, uz kuņiem tas pats attiecinams (28—36). Viņi negrib redzēt, ka ciešanas un risks ir lielāks par baudu (37—46); ari ar brīvātlaistām var zaudēt mantu un godu (46—63). Tad Horācijs kritizē tos motīvus, ko viņi pieved: pie matrōnām pievelk viņu izcilus stāvoklis (64—79), pēc kā daba neprasa; viņa apslēptais skaistums (80—105), kuņš var ari krāpt; beidzot pats risks un draudošās briesmas (105—110), lai gan daba liek vērtēt, vai bauda atsveņ ciešanas (110—126). Noslēdz visu kōmisks skats, kā pārsteidz mājās atgriezies vīrs kādu pāri un tā izbailes.

1. Tigellija aplaimotie. Ambūbaijas — sīriešu fleitistes, kuņu Rōmā Horācija laikā ir liels daudzums (kollēģijas). Viņas uzstājas kā dejojājas cirkū ar kastaņjetēm (crotala), tamburiniem (tympānum), fleitu (*κλυρα*) un viņu reputācija ir šaubīga, tās uzskata par līdzīgām blandonēm, scortum, Venus volgivaga priesterienēm (Sueton. Nero 27) Pharmācopolae — pūšlotāji un dažādu zāļu pārdevēji, „kuņos gan uzklāusās, bet kuņiem neviens slimnieks neuzticas“ (Katōns). Viņi tirgojas ar visādiem līdzekļiem, kā zālēm, ģiftēm, parfimerijām, milestības dzērieniem (sk. I 8, Epod. 5) un burvju līdzekļiem; ap forumu to ir sevišķi daudz (I 6, 113).

2. Mīmas — aktrises Rōmas frivolos mīmos; tragēdijā un kōmēdijā sieviešu lomas izpilda vīrieši un tikai mīmā uzstājas sievietes, kuŗu reputācija ir arī šaubīga. Laktantijs raksta, ka uz publikas vēlēšanos viņas pat reizēm uzstājoties gluži kailas.

Zem ubagiem jāsaprot visādi klejojoši zīlnieki, pareģi, astrologi un pat ķiniķu un stoiķu filosofi (sal. Sat. I 3, 133 sek.). Dažādi nerri un āksti (sal. I 5, 51) papildina šo raibo pūli, kuŗa vidū labprāt pakavējies Tigellijs.

3. Tigellijs, kuŗu tuvāk raksturo Horācijs I 3 sākumā, ir pazīstams un iecienīts dziedātājs ar plašu balsi (I 3, 7—8); viņš ir no Sardinijas, ir bijis Jul. Cēzaram, Kleopatrai, Oktāviānam draugs un arī Cicerōnam, ar kuŗu gan sanīdies, kā tas redzams no pēdējā vēstulēm. Iecienīts viņš bijis kā labs dziedātājs un asprātīgs dzīru dalībnieks. Horācijs viņu raksturo kā iedomīgu, impulsīvu cilvēku, kas klausījis tikai savām iegribām un iedomām, ar raibiem piedzīvojumiem. I 10, 8 un citur pieminētais Tigellijs Hermogens ir viņa adoptēts.

7—12. Otrs pāris līdzīgs pirmajam (4); augļotājs, šeit kāds Fūfidijs, bagāts zemes īpašnieks, kuŗš ņem 60% gadā, izpostot tos, kas viņa rokās krituši.

16. Parādu zīmes var izsniegt tikai 25 g. veci, bet ne 14—15 g. veci zēni, kas tikko saņēmuši toga virilis.

20. Kōmēdijā Heautontimorumenos „Pats sevi sodošais“ vecā Menedēma skopums piespiež viņa dēlu aiziet projām no mājas, un tēvs pats pēc tam ļoti cieš un sevi soda par to, atteicoties no visiem dzīves priekiem.

25. Maltinā daži redz Mēcēnātu, ar kuŗu Horācijs tajā laikā vēl nav tuvāki pazīstams. Tunika ar jostu izlaižama zemāk jeb uzjožama augstāk; zemu to nesā sievietes, sev. matrōnas (sal. 29, 95) un arī izlutinātie franti, kas iet arī pavisam bez jostas, kā mājās (discinctus). Rōmieši tomēr to uzskata par nolaidību. Par Mēcēnātu

Seneka saka vairākās vietās, ka viņš staigājis *discinctus* (sk. 6 sat.).

27. Kāds elegants Rūfills, kas lieto smaržojošās pastīļas un netirīgais Gargōnijs ar sviedru smaku atkal pretstats.

29. Rōmiešu mātrōnām (aristokrātēm) tunikas ir līdz zemei un aizsedz kājas; lejas galā tunikai ir ar zeltu, purpuru un pērlēm izgreznota piešūve (*instita*).

31. Katōna vārdi ir vēsturiski, bet Horācija varonis neatkārtot tos nosodošos vārdus, ko Katōns sacījis, minēto jaunekli otrreiz redzot no tās pašas vietas iznākot.

36. Kūpiennijs — aristokrāts, galma Don-Žuans, Augusta radnieks.

37. Tālāko stāstījumu par netikļu priekiem un bēdām ievada kāda rinda no Ennija, kuņas svinīgums un patoss šajā vietā dod kōmisku efektu, tāpat kā 31. Katōna vārdi.

41—45. Pēc Rōmas likumiem pieķertais laulības pārkāpējs ir pilnīgi vīra varā un rīcībā, un tas ar to var darīt visu, ko vien grib, pat arī nonāvēt. Raksturīgi ir šeit un pie Valerija Maksima VI 1, 13 pievestie gadījumi: pēršana (vēsturnieks Sallustijs, ko pieķēris Milōns, arī naudas sods), atdošana vergiem piesmiešanai (Kn. Furijs), pat kastrēšana (Kernijs Pontiju), sal. 45 rind. Katrā ziņā draud negods un naudas sods (sal. II 7, 61 sek.) un vislabākā gadījumā bēgšana ar dzīvības briesmām (sal. 128 rind.) ceļā (41), kā arī iespēja krist kādas laupītāju bandas rokās, kas Rōmā nav retums.

46. Galba — no Rōmā ievērojamas jūristu ģimenes.

48. Sallustijs — ne minētais vēsturnieks, bet varbūt viņa brāļa dēls.

55. Vēl vairāk kā Sallustijs ar brīvlatīstām kompromitēties ir Marsējs, kuņa miļākā ir mīma (sk. 2. rind.) Orīgina. Trīs kurtizanes ir sev. Rōmā pazīstamas šajā laikā: Likōrida, kam bijusi veltīta dzejnieka Galla elegiju

4. grāmata, un mīmas Orīgina un Arbuskula (I 10, 77). Marsējs pazaudējis visas savas muižas un namus.

64. Viena no Rōmas izlaistākām dāmām, līdzās Klōdijai (Lesbijai), ir Fausta, diktātōra Sullas meita, Tita Annija Milōna sieva, kuŗas dēļ tas piekāvis vēsturnieku Sallustiju. Šeit viņas dēļ cieš arī Seksts Villijs, Cicerōna draugs; tas atron priekšā jau otru mīļāko Longārēnu un pēdējā sargi — vergi to piekauj uz ielas Faustas mājas priekšā. Horācijs dzelīgi to nosauc par Sullas znotu Faustas dēļ.

71. Stola — mātrōnas apģērbs.

77. Sk. 63.

80. Rōmas bagātnieces krāšņās tualetes (sal. 29). Afrikas, Lakonijas, Tarenta, Tiras un Sidonas purpurs, zīda drēbes, sev. no Koas salas, kā arī Assirijas un īstais Ķīnas zīds (Serica vestis) top daudzreiz pieminēti. Bez tam dārgakmeņi, dimanti (adamas), pērles (sal. II 3, 239 par Ēsōpu), smaragdi (Plinijs uzskaita 12 viņu sugas), berili, opali u. t. t. Zelta un dārgakmeņu rotas ir auskariem, kakla rotām, roku sprādzēm u. t. l. (Plin. N. H. 33, 12).

86. Linkejs, Afareja dēls ir sevišķi redzīgs; kā pretstats šim mitiskajam varonim rōmiete Plautija Hipsēja, kas izmeklējusi sev tik neglītu mīļāko, ka Horācijs to var izskaidrot tikai ar viņas aklumu jeb vismaz tuvredzību.

95. Katija — matrōna, kas staigā kā brīvlaistā īsā tunikā, lai redzamas būtu viņas skaistās kājas; par viņas izlaisto dzīvi ir daudz anekdotu.

96. Citāte no 121. rindā pieminētā Filodēma.

99. Palla — mētelis pār stolu.

101. Koas — caurspīdīgais audums.

102. Citāte no Filodēma.

107. Līdzīga epigramma ir Kallimacham (Anth. Pal. XII 102).

120. Galli — kastrētie Kibelas priesteri. Filodēms no Gadaras kopā ar Vergilija skolotāju Sironu ievērojamākais epikūriešu skolas priekšstāvis Rōmā un arī dzejnieks, no kuŗa uzglabājušās 24 erotiskas epigrammas, starp citu arī Horācija pieminētā, kur viņš no divām mīlākām vienu novēl galliem, otru izvēlās sev.

126. Ilija — Rōmula māte, ķēniņa meita; Egerija — ķēniņa Numas sieva.

134. Fabijs sk. I 1, 14. Stoicisms māca, ka prātnieks neuzņem nekādu apvainojumu un netaisnību. Varbūt šajā negaidītā īsajā beigu piezīmē Horācijs aizrāda gaŗām ejot uz paŗa Fabija piedzīvojumiem, kas nesaskan ar viņa mācību, kam jāatkāpjas šajā gadījumā no sacītā. Līdzīgi īsi uzbrukumi stoiķiem H. satirās ļoti parasti.

III.

Domu gājiens: Ievads ir apzinīgi ļaunprātīgs, lai izsauktu iebildumus. Kā parasts konkrēti, Horācijs tēlo jau otrā satīrā pieminēto ekstravaganto dziedātāju Tigelliju kā cilvēku ar visai mainīgu, nenoteiktu raksturu un iegribām, ievadā to attiecinot vispārīgi uz māksliniekiem (1—19). Šis apraksts izsauc iebildumus, ka pats viņš tak arī nav bez trūkumiem; Hor. to nenoliedz, bet tomēr aizrāda, ka pats viņš nepārmet ļaunu draugiem un tos neaprunā tiem aiz muguras, kā Mēnijs (20—24), un tā pārīet tieši pie temata par draudzību.

Nevajaga redzēt drauga trūkumus un savus neredzēt (25—28), jāredz ir kas labs viņā slēpjas (29—37). Labi būtu, ja draugi neieraudzītu viens otra kļūdas, kā to dara tie, kas mīl viens otru (38—40) un arī vecāki pie bērniem. Tas draudzību stiprinātu (41—54). Sabiedrībā ir pretēji papēmieni: izceļ tikai trūkumus, neredzot labās īpašības (55—67).

Pret to uzstājas Horācijs: visiem ir savas vājības, dažiem tās ir tomēr mazākas; vajaga šo to neredzēt, tad arī draugs to darīs (68—75). Jāšķir mazāki trūkumi no lieliem, sodāmiem (76—95), jo stoiķu doma, ka visi noziegumi ir vienādi un vienādi sodāmi, runā pretim dabai un prātam un tās sekas ir nežēlība (96—124) Šī doma ir tikpat nepamatota, kā arī tā, ka prātnieks ir pati pilnība un visu ko spēj; ar to stoiķis top par pretrunu sev un redzāmu izsmieklu pat bērniem un neviens, izņemot viņam līdzīgo Krispīnu, tam neseko (124—139). Saprototies ar draugiem, tiem piedodot kļūdas un to pašu redzot arī no viņu puses, dzīvot var daudz jaukāki (139—142). Tā ir galvenā doma šajā satīrā.

1. Tigellijs — I 2, 3.

4. Cēzars — šeit Oktāviāns, Jūl. Cēzara adoptēts.

7. Dzīru dziesma, ditirambs Bakcham par godu.

10. Lēni, svinīgi kā procesijā kuņā nes Jūnōnas svētumu kurvjos uz galvas kanēforas — jaunavas baltos apģērbos (sev. Falerijās) sal. II 8, 13.

12. Tetrarchi — valdnieki zemēs, kuņas tikai pa daļai vēl neatkarīgas (austrumos: Judejā, Galatijā un cit.), zemāki par ķēniņiem.

15. Miljons sesterciju apm. 50.000 rbļ. zeltā.

21. Mēniju piemin jau Lūkilijs, kā izšķērdīgu, bet atjautīgu cilvēku. Kādreiz tas lūdzis Juppiteram jaunā gadā, lai gada beigās tam būtu 400.000 parādu; kaimiņam par to brīnoties, viņš atbildējis, ka arī tad vēl 100% būtu pelnījis, jo parādu tam divreiz tik daudz.

27. Asklēpija, ārstniecības dieva, svētnīcā Epidaurā ir viņa čūskas. Varbūt šeit aizrādījums uz paša dziedinātāja aso skatu diagnozi uzstādot.

29—34. Šeit redz Horācija draugu Vergiliju, kuņš bijis kautrīgs un atturīgs sabiedrībā.

40. Balbīns mums nezināms; Hagne biežāki sastopams brīvatlaistās vārds.

44. Līdzīgi Lukrētījs liek pārkrīstīt mīlotās trūkumus (De rer. rat. IV 1160 sek.).

47. Sīsifs — M. Antōnija punduris; par dāmu punduriem Martial. IV 42.

77. Nesaprātīgs, muļķis (stultus) pretstats prātniekam, jo vienīgi pēdējais ir brīvs no visiem trūkumiem.

82. Scholiasti aizrāda uz M. Antistiju Labeōnu, ievērojamu jūristu, republikaniskās brīvības piekritēju un Augusta idejisko pretinieku, piemētot, kā Horācijs to apzīmējis par insanus Augustam lišķējot. Pēdējais nav domājams, jo vismaz šajā laikmetā Horācijs no Augusta izvairas un to gandrīz nepiemin (I 3, 4; II 1, 18 sek.; II 6, 55); bez tam nav ticams, ka viņa neatkarīgo uzskatu

dēļ Horācijs būtu aptraipījis šī ievērojamā jūrista, ko pat Augusts ciena, vārdu. Varbūt tomēr še iet runa par viņa jaunības laiku.

Pret vergiem Horācijs ir samērā hūmāns, bet ari neko neintresējas par viņiem tuvāki, paliekot kā sava laika bērns pie tradicionāliem uzskatiem par verdzību.

87. Rūsōns ir augļotājs un mākslas cienītājs, kuŗš spīdzina maksāt nespējīgos parādniekus, piespriežot tos noklausīties viņa rakstītās historiae (stāstos?). Deklamācijas indeve ir apņēmusi visu Rōmu Horācija laikā. Pro-tams, piespiešana šeit mazāk domājama, bet gan parādnieki izmanto Rūsōna vājo pusi, tam lišķējot. Kalendas — mēneša pirmā diena, aizņemtās naudas jeb procentu maksāšanas termiņš.

90. Fanatisks kolekcionārs, kuŗš sevišķi vērtē vecas lietas. Evandrs — mitisks arkadiešu ķēniņš Palātinā; kolekcijā trauks, no kuŗa viņš esot mielojies. Sal. Epist. I, VI, 17; II 2, 180; Sat. II 3, 21 — Damasipps maksā milzu naudu par bronzas trauku, kuŗā kājas mazgājis Korintes Sīsifs; Petrōnija Trimalchiōnam ir Promēteja un Patrokla mantas!

96. Pret stoiķu paradoksu — visi labie darbi ir vienādi un visi noziegumi līdzīgi (Cicer. de fin. IV, 55) sal. II 3, 225. Horācijs uzstājas, kā pret tādu, kam runā pretim sajēga (sensus communis), ieradumu trādicija (mores), vispārības intereses (utilitas — noderīgums), taisnības sajūta likumos (iustum) un morālē (aequum). To pierāda agrākie piemēri un turpmāk pievestā cilvēces evolūcijas gaita no pirmatnējās savstarpējās dzīvnieciskās cīņas līdz bailēm no netaisnības (111) un likumiem, kas noliedz to, kas cilvēku var apdraudēt. Ja daba nevar izskaust netaisnību un ari pilnīgi atdalīt labu no ļauna, veselais prāts tomēr var atšķirt pp. vienkāršu zādzību no svētuma apgānīšanas (116). Tikai stoiķi, kas to neatšķir,

tiesām nekad nelietotu mīkstāku sodu, ja viņiem būtu noteikšana (120), pļaujot visu ar vienādu cirpi.

Taisnā un netaisnā jēdzieni ir tā tad kultūras attīstības sekas, bet ne iedzimti, pretēji stoiķu domām, tāpat kā valoda, sabiedrība, valsts un viss cits, kas atšķir kultūras cilvēku no dzīvniekiem (epikūriešu mācība).

99—112. Epikūriešu mācība par kultūras evolūciju no zemākām pakāpēm (tuvāk Lukret. De rerum natura V 780 līdz beigām). No tikko radušās zemes izlien dzīvnieki; arī cilvēki ir tādi pat, viņi vēl mēmi, bez valodas; cīņa par uzturu ir galvenā viņu dzīve (ēdamas zīles dienvidu ozoliem *Quercus Ilex*, *Suber*, *Cerris*, *Aegilops*; sal. Tibull. II 1, 38). Dažādie ieroči raksturo kultūras attīstības posmus: nagi un dūres, bozes; (Lukrēt. — vēl zobī, akmeņi, zari) vēlāk īstie ieroči (arma). Valoda (sal. Carm. I 1, 10) ir lielākais kultūras faktors: vārds izsaka skaņās afektus un jūtas, pēc tam arī lietas iegūst nosaukumu, rodas jēdzieni (divas galvenās valodas faktū kategorijas verbum — darbības un nomina — lietu un jēdzienu vārdi). Tikai tad sākās kultūra, atturēšanās no kaŗa, apcietinātu pilsētu būve un likumu došana. Pirmie likumi ir vienkārši, galv. kārtā negatīvi („tev nebūs“...) un viņu pamats — novērst netaisnību (metu iniusti 111) griba, lai viens otram pāri nedara. 107—110 iespraustais epizōds par adulterium raksturo starpība starp pirmatnējo laikmetu un vēlāko, jo agrāk, sen priekš Trōjas kaŗa (Helenas 107) cīņa sievietes dēļ bijusi dzīvnieciska. Beigās (112) Lukrētījam raksturīgs plašs skats pasaules evolūcijas gaitā.

Šī evolūcijas sistēma ir diametrāli pretēja otram uzskatam. (Hēsioda 5 laikmeti, no kuŗiem pirmais ir zelta, ideālais laikmets un tālākie — pasaules pagrimšana ļaunumā; sal. pazīstamos Ovidija 4 laikmetus un Hor. Epod. 16 un cit.).

124. Hor. uzstājas pret stoiķu argumentu, ka prātnieks ir pati pilnība un visi citi nesaprātīgiem dzīvniekiem līdzīgi; šādi uzbrukumi ir jau Lūkīlija un Varrōna satirā: nondum etiam hic haec omnia habebit, formosus dives liber rex solus ut extet (Lucil. 1225); solus rex, solus rhetor, solus formosus, fortis aequus... stoiķu ideālais prātīgais visu labi izdarīs; viņam būs viss, lai tas varētu būt skaists, bagāts, brīvs, ķēniņš; vienīgi viņš ķēniņš, vienīgi viņš rētors, vienīgi viņš skaists, drošsirdīgs, taisnīgs. Sal. ari Epist. I 1, 106.

126. Chrisipps no Solām, Kleanta skolnieks (mir. 207. g. pr. Kr.), stoiķu skolas ievērojāmākais priekšstāvis un viens no viņas veidotājiem. Viņa priekšnesumi un raksti (705) veltīti šīs mācības izkopšanai. Tāpēc viņš ir stoisma tēvs (sal. II 3, 44). Pievestais paradokss saprotams tā, ka prātnieks, visu pārzinādams, apzinīgāki var arī katru praktisku darbu veikt.

129. Hermogens (M. Tigellius Hermogenes), Tigelija audžu dēls, arī labs dziedātājs un muziķis (sal. I 9, 25); viņš ir elegants (pulcher I 10, 18), vēlāk piegriežas kritikai un ir Hor. naidīgs, pārmetot tam metriskās kompozīcijas trūkumus; tāpēc Horācijs ierindo viņu savu literārisko pretinieku rindās un uzbrūk viņam, tāpat kā Fannijam, Dēmētrijam, Pantilijam (I 10, 78), sal. I 4, 72.

130. Par Alfēnu scholiasts apzīmē pazīstamo juristu P. Alfēnu Vāru no Kremōnas, kurš bijis kurpnieks un tad Rōmā Servija Sulpikija Rūfa vadībā ticis par sava laika ievērojamāko juristu, un bijis pat konsuls 39. gadā. Pielaižot, ka viņa un tēva vergi taisījuši apavus (Dēmōstena tēvam Atēnās ieroču darbnīca), var pielaist šo Horācija paaso uzbrukumu gaŗām ejot šim sava laika biedrim augstmanim, kas gan ir diezgan reta parādība.

133. Kōmiskis pretstats: netīrais ielas stūru filozofs — ķēniņš. (II 3, 35). Bārda, nonēsāts grieķu mē-

telis un gaŗa nūja ir šāda kuniķu un stoiķu pravietotāja ārējās pazīmes, un šis pretstats starp ārējo izskatu un pretensijām padara to par izsmieklu tautai.

Isti sakot, šeit gan ir domāti ne visi stoiķi, kā Chrisipps un Kleants, bet nolaidīgie kultūras nicinātāji, kas ir jau tuvu kuniķiem (sal. II 3, 16, 35, 77).

136. Kvadrants = $\frac{1}{4}$ assa, ieejas maksa vislētākajās pirtīs.

139. Liekas, pie tādiem pieder jeb ar tiem ir lielā draudzībā Krispīns (sk. I 1, 120), kuŗu Horācijs necieš (sal. I 4, 14).

IV.

Domu gājiens: Senās kōmēdijas (1—5) un sakarā ar to Lūkilija raksturojums (6—13). Krispīna epīsods — priekšlikums sacensties improvizēšanā —, kuŗš pastrīpo Lūcīlija darbu sasteigtību un, pretēji, Horācija paša paņēmienu (14—21); tāpat otrs epīsods par Fanniju apgaismo viņa paša godkāribas trūkumu un ievada tematu par satiras būtību. Satiru nepareizi saprot un tāpēc bīstās no visiem dzejniekiem (21—38). Dzejas un dzejnieka aizstāvēšana; Horācijs pat pielaiž ka satira nav dzeja un viņš nav dzejnieks (38—62). Satira nav spiegotāja un Horācijs nevienu slepeni neaprunā (63—85); viņš nav arī ļaunprātīgs (85—103). Novērot viņu mācījis tēvs, lai atbaidītu no netikumiem (104—137) un no šī — „trūkuma“ Horācijs negrib atsacīties (137—143).

1. Kratīns, Eupolids un Aristofans — senās kōmēdijās galvenie priekšstāvji Atēnās; pārējie mazāk pazīstami. Sal. I 10, 16. Senā kōmēdija asi uzbrūk atsevišķām personām, nelūkojoties uz viņu politisko stāvokli. Senā Rōmā tas tā nav bijis (Epist. I 1, 152 sek.).

5. Ka dzejnieks (kōmēdiju autors) ir soģis un kritiķis, vairāk reiz pastrīpo Aristofans (Vardes 1008, Jātnieki 509).

7. Lūkilijs satirā ievēd daktiļu heksamētru. Lūkilija raksturojumu sk. priekšvārdā. Sal. Epist. I 19, 24.

14. Krispīns. — Sk. I 1, 120, I 3, 139.; sal. arī I 9 23 sek.; šeit salīdzinājums ar kalēja plēšām (19).

15. Rōmieši parasti raksta uz apvaskotiem dēlišiem ar metala irbulu (stilus), kam viens gals ir ass, otrs plats uzrakstītā izdzēšanai (stilum vertere — apgriezt stilu otrādi — izdzēšanai).

20. Fannijs — dzejnieks, Horācija literarisks pretinieks (I 10, 80). Vieta neskaidra. Scholiasti paskaidro, ka plāpīgais, nejēdzīgais Fannijs ir bijis bez bērniem un

mantojuma zvejotāji viņa rakstus un portreju nesuši dāvāt bibliotekām. Katrā ziņā Fannijs rūpējies, lai būtu populārs.

24. Horācijs nelasa savus darbus visiem (I 4. 72; I 10, 73). Šajā laikā sāk nolasīt jaunākos darbus ielūgtai publikai (ievedis to Asinijs Polliōns), bet daži to dara atklāti, pat vai uz katra ielas stūra (forumā, pirtis I. 4, 75, sal. irōnisko 76, ka tur labāki atskan).

25. Strauja pāreja no piekāpības uzbrukumā, raksturojot tos, kam ir iemesls baidīties no satiras (33) un visp. no dzejas (sal. II 1, 23). Tādi ir godkāriģie, netikļi un mantrauši.

28. Fanatiskie kolekcionari sk. I 3, 91, II 3, 20.

Sevišķi vērtīga skaitās senākā Korintes bronza, kuŗas izstrādāšanas noslēpums vairs nav pazīstams, un sudraba izstrādājumi.

29. Sk. I 1, 6.

33. Sal. Teokrita XVI id.

34. Badīgiem vēršiem piesien pie rāģiem sienu, lai zinātu uzmanīties no tiem.

39. Jautājums, vai satira un arī kōmēdija ir dzeja jeb nav, ir cieši saistīts ar 34. rindā izsacītām visp. aizdomām pret viņu rakstītājiem, jo Rōmas tradīcija nepieļauj paskviļus dzejā (sal. Epist. II. 1, 145). Jau 12 galdiņu likumi tos apkaŗo; dzejnieku Nēvijū iesloga cietumā un tad izsūta no Rōmas par epigrammu pret varenājiem Metelliem. Prozā, sev. tiesu runās, līdzīgas lietas tomēr bieži sastopamas; tikai Augusta laikā ir pirmais gadījums, kad aizliedz kādu liber famosus. Lai gan epigrammas, arī politiskās, Rōmā vairs nav retums, tomēr savu dzeju dēļ, vismaz oficiāli, tiek Augusta laikā izsūtīts Ovidijs. Protams, pievestie argumenti ir no pretinieku noņemnes un Horācijs ar smalku irōniju sevi labprāt pazemina (39 sek.). Ari episōdā par Enniju ir drusku irōnijas, jo

Horācija domas par seno dzeju mēdz būt citādas. Motīvi ir pa daļai pieņemtās domas, ka tikai tas ir labs, kas vecs, pret ko uzstājas Horācijs. (Epist. II 1, 35. sek.). Bez tam Horācijs, lai gan mazāk uzbrūk Ennijam, atzīmē viņa traģedijās nevis svinīgumu (gravitas), bet smagumu (pondus—ars poet. 259 sek.) un tāpat kā pie Lūkīlija, steigu un tehnikas trūkumus (ars ignorata).!

Citā vietā (Epist. II 1., 50) Horācijs atzīmē, ka kritiķi, kuŗu novērtējums ir Epist. II, 1, 35 sek., Enniju sauc par gudru, drošu, par otru Homēru; aizrādījums uz kritiķiem liek redzēt šeit pa daļai irōniju. Viņš atzīst Ennija svinīgumu (gravitas) I. 10, 54), bet ir vietas, kur tās ir pamaz, kā to atzīmējis jau Lūkīlijs. Ennijs un Katōns ir ievēduši jaunus vārdus, to atzīst Horācijs, bet pie tā, ko viņi devuši latīņu valodai, nevar palikt — „kāpēc tas nebūtu atļauts arī mums?“ (Ars poet. 56). Ep., I 19, 6 un Carm IV. 8, 20 stāv atsevišķi; Sat. I 2. 37. patetiskā Ennija rinda ir izmantota kōmisma izcelšanai. Beidzot šajā satīrā (I 4, 60) Horācijs salīdzina Enniju un sevi. Ennijam katrā vārdā ir svinīgums un pat izjaucot ritumu, dzeja paliek; citādi ir Horācija sarunas valoda, kur ritumu izjaucot, nekas nepaliek. Šeit ir apslēpta cīņa starp diviem virzieniem: pirmais nepielaiž nekādus pavieglākus momentus dzejā, kuŗai jābūt svinīgai un ko iedvēsmot var tikai grandiozi svinīgi vēsturiski notikumi; otrais cīņa par izteiksmes vieglumu un eleganci, par subjektīvo pārdzīvojumu izsacīšanu dzejā, kaut tiem būtu arī gadījuma un niecīgs raksturs. Ja nostājas uz pirmā viedokļa, tad ir jānoliedz arī Katullis, ko tomēr vēl atzīst kritiķi Horācija laikā (I 10, 19).

52. Iepriekšējā par kōmēdiju izsacītā apstiprināšanai, Horācijs atkal pieved konkrētu piemēru, kādu jauno palaidnīgo Pompōniju.

65. Satira nenodarbojas ar denunciāciju; Sulkijs un Kaprijs profesionāli apvainotāji (delatores).

71. Grāmatu pārdevēji galvenā kārtā foruma rajonā; pie ieejas izlikts jaunāko izdevumu saraksts ieskatam. Savas dzejas Horācijs neizdod.

72. Hermogens Tigellijs sk. I 3, 129.

86. Par rōmiešu dzīrām sk. II 8. Ap galdu trīs trijvieta guļvietas. Deviņu dzirotāju vietā šeit saspiedušies divpadsmit. Sal. II 2, 69.

92. = I 2, 27; Horācijam pārmet šo izteicienu.

94. Petillijs restaurējis Cēzara uzdevumā Kapitōliju un pēc tam apvainots par valsts mantas piesavināšanos (I 10, 26).

100. Sēpija (lolligo) slēpjas, izlaizdama ap sevi melnu sulu un tā ūdeni saduļķojot.

107. Tēva pieradināts pie mērenības, H. pie tās pieturās visu mūžu. Sal. II 2; II 6, 99 sek.

109. Tēva pievestie piemēri. Personas nezināmas. Kāds Albijs (ne Tibulls) I 4, 29.; Barrs I 6, 30 un kāds cits I 7, 8.

112 Skētāns nezināms; Trebōniju dzimtā Rōmā pazīstama.

141. Horācijs draud, ka viņam palīgā var nākt dzejnieku banda, ja tam neatļaus novērojumus atzīmēt (137). Šīs bandas spēku viņš salīdzina ar žīdiem, kas, acīmredzot, daudzus spēj piegriezt savai ticībai, padarīt par prozelītiem. Žīdi nāk atkarīgi no Rōmas Pompēja laikā un dodas uz turieni lielā skaitā. Tā jau Cicerōns saka (pro Flacco 28): „Tu zini, kādas ir žīdu bandas, kāda vienprātība un kāds spēks tiem mītiņos (in contionibus). Paklusām es to saku, lai tikai tiesneši vien to dzird, jo ir tādi, kas tos kūdina pret mani un ikvienu no optimātiem.“ Jul Cēzars atļauj tiem Rōmā kulta brīvību un drīzi viņu svētki top plaši pazīstami

(sal. Sat. l 9, 69) un daudzi pāriet viņu ticībā, tā ka Tiberijs ierobežo viņu kulta brīvību un 6000 žīdus izraida uz Sardiniju. Ķeizars Klaudijs, pēc kādām ziņām, to izraida no Rōmas pavisam. Ambrosijs IV g. s. pēc Krist. viņus raksturo sekoši: „Viņi cilvēkiem prot pielīst, lien iekšā mājās, nāk tiesas telpās (praetoria), neļauj mieru tiesnešu un publikas ausīm; un jo tie ir uzbāzīgāki, jo lielāks top viņu spēks.“

V.

Ceļojuma apraksts. Domu gājiens. No Rōmas kopā ar Hēliodōru Horācijs pirmā dienā nonāk līdz Arīkijai — 24 km (1—2), otrā līdz Appija Forumam — 40 km (3—9). No šejienes pa kanalu cauri Ponta purviem laivā līdz Fērōnijas svētnīcai — 24 km un tālāk pa zemes ceļu līdz Anksuram (Terrakīnai) — 4,5 km, kur sastopas ar Mēcēnātu, Kokkēju un Fontēju (9—33). Tālāk nākošā dienā caur Fundiem līdz Formijām — 39 km (34—38); piektā dienā līdz Sinuessai — 27 km, kur pievienojas Plōtijs, Varijs un Vergilijs, tad tālāk līdz Kampānijas tiltam — 13 km (39—46); sestā līdz Kapujai — 30 km, kur atpūšas (47—49); septītā viņi piestājas Kaudijā (nerru sacīkste) — 32 km (50—70); astotā — līdz Beneventai — 15 km (71—76). Devītā dienā caur Āpūliju līdz Trivika villai (77—85); desmitā 36 km līdz kādai pilsētiņai (86—90), vienpadsmitā līdz Kanusijai (šķīras Varijs) 91—93; divpadsmitā līdz Rubiem — 35 km (94—95), trīspadsmitā līdz Barijam — 35 km (96—97), četrpadsmitā 56 km līdz Gnātijai (97—103) un piecpadsmitā — 59 km līdz Brun-disijai. Parasti šo ceļu (ap. 530 km) veic 9 dienās vai pat ātrāk. Ceļa aprakstu atdzīvina dažādu piedzīvojumu atstāstījums. —

1. Arīkija (tag. Ariccia) Albāņu kalnos starp Albano un Nemi ezeriem.

2. Hēliodōrs — citādi nepazīstams; grieķu rētōri parasti pie rōmiešu augstmaņiem.

3. No mazās Forum Appi sākas kanals cauri liela-jiem purviem (tag. Canal delle Botte), pa kuŗu ceļinieki parasti braukuši nakts vēsumā. Pilsētiņā daudz laivenieku un viesnicnieku (sal. I 1, 29), kas pārtiek no caurbraucējiem. Ceļojums pa kanalu spilgti un dzīvi aprakstīts ar iekāpšanas steigu, slinko dzinēju, vardēm un odiem.

Ari sikumus par sevi Horācijs neaizmirst (7); tāpat 25, 29, 49, 88 — ceļa mielastus un citus piedzīvojumus.

24. Dieves Fērōnijas svētnīca, netālu no Terrakīnas, iecienīta arī Rōmā. Šeit pielūdz arī viņas vīru Juppiter Anxur.

24. Anksurs — sena volsku pilsēta, vēlāka Terrakīna (tag. Terracina).

27. Sk. ievadā.

34. Fundi (tag. Fondi), pazīstami ar savu Kēkubas vīnu; šeit prētōrs Aufidijs Lusks, agrāk vienkāršs rakstvedis (scriba) Rōmā, tagad iedomīgs un uzpūtīgs. Sagaidot augstos viesus, viņš ir ar visām amata goda pazīmēm, kas gan vietā būtu Rōmā, ne šeit, platu purpura apšūvi (clavus) uz togas (praetexta) un tunikas (latus clavus); viņam ir tiesības likt nest sev pa priekšu degošas lāpas un laikam pēdējo aizdedzināšanai ir ogļu trauks. Kōmismu Horācijs pastrīpo, apzīmēdams gadu viņa prētūras vārdā, kā to dara ar konsuliem.

37. Formijas, tāpat kā Terrakīna, jūrmalā (tag. Formia pie Gaetas), ar daudzām rōmiešu vasarnīcām (Lēlija, Cicerōna, Pompēja, Mēcēnāta svaiņa Mūrēnas — Carm. II 10, un Fontēja). No šejienes ir Māmurra, Cēzara prēfekts (viņam uzbrūk Katulls 29, 41, 57), kas Gallijā ieguvis milzu bagātības; tāpēc Māmurru pilsēta, domājams, irōniski.

40. Sinuessa izpostīta X. g. s.

Par Variju un Vergiliju sk. I 6; arī Plōtijs Tukka pieder pie Mēcēnāta pulciņa.

49. Par sevi un Vergiliju.

50. Pie Kaudijas aizs, kur rōmieši kādreiz sakauti (Tit. Liv IX 2) ir viesnīca un arī Kokkēja villa, labi iekārtota un bagāta (sal. Ep. II 2, 160). Šeit tikpat dzīvi kā citi skati no dzīves (braukšana pa kanalu 9 sek., prētōrs Fundos 34 sek., strazdu cepšana Beneventā 71 sek.,

mīlestības sapnis Trivikā 80 ses. un Gnātijas brīnumi 97 sek.) aprakstīta divu nerru sacīkste. Šie divi nerri nem dalību dzīrēs; viens no tiem, Sarments, ir Mēcēnātam līdz, otrs laikam vietējais. Vārds *scurra*, ar kādu Horācijs to apzīmē, nāk diezgan bieži priekšā, gan vairāk kā etisks vērtējums (Sat. II 7, 17; Ep. I 15, 25; Sat. I 8, 11 un II 1, 22; Ep. I 18, 4; Sat. II 7, 36; kā profesija Sat. II 3, 229; Ep. I 17, 19; I 18, 2).

Sarments ir bijis notiesātā Filippu kaujas dalībnieka M. Favōnija vergs, brīvlatlaists, un vēlāk Rōmā mācējis iegūt zināmu stāvokli, uzdodamies par jātnieku. Viņš ir arī Augusta parazītu starpā, bet mirst lielā nabadzībā. Messijs, saukts Kikirrs (gailis — īsti sacīkstes gailis) no vietējiem oskiem, Horācija laikā jau gandrīz izzudūšiem agrākiem Kampānijas iedzīvotājiem. Oski ir pazīstāmi ar saviem groteskiem un rupjiem jokiem; no viņiem atvasina arī dramatisku žanru — atellānas ar 4 pastāvīgām personām (*Maccus*, *Pappus*, *Bucco* un *Dosennus*), kas drusku atgādina uzbūves ziņā italiešu *Commedia dell' arte*, bet ir daudz rupjākas. Šis nerru skats tomēr var dot zināmu ieskatu par šo atellānu ar saviem paņēmieniem, Sikais Sarments pirmais iesāk, milzīgā auguma Messiju aizskārot un izaicinot (sal. Kvintil. VI 3, 58), to salīdzinot ar meža zirgu (57), sev. Kikirra sarainas pieres dēļ. Kikirrs piekrīt un draudoši purina galvu. Šo žestu izmanto Sarments un smeļ par viņa kampāņu slimību (uzaug trumi, ragiem līdzīgi; viņus izgriežot paliek lielas rētas) — 60 sek.

63. Neglītais vienacis Kiklops iemīlējies nimfā Galatejā (Teokrit. XI); šo motīvu izmanto mīmos un bieži obscēnos baletos Augusta laikā. Lai Kiklopu attēlotu, lielajam Kikirram nevajaga ne koturnu (augsto apāvu traģēdijā), ne briesmīgas maskas. Par baletu — attēlojumu sal. Epist. II 2, 125.

65. Kikirrs nepaliek atbildi parādā. Viņš atgādina Sarmentam, ka tas neilgi atpakaļ vēl bijis vergs (brīvē atlaistais vergs mēdz savas ķēdes, kas ir gan tikai durvju sargiem un bēgušiem vergiem, dāvāt dieviem, kā vispār, pārējot citā kārtā, to dara ar zīmīgiem atribūtiem: jaunas dāvā lelles un t. l.) ka vēl ir dzīva viņa kundze, Favōnija sieva, kam ir zināmas tiesības uz to; viņš smeļ arī par viņa mazo augumu: nav bijis vērts bēgt tādām, kam pietiek ar ceturto daļu no vergu dienas porcijas.

Šie nerru paņēmieni, kā redzam, ir elementāri, personīgi, bet stipri.

71. Pie Beneventas ceļotāji nogriežas no Appija ceļa kalnos pa via Minucia.

73. Volkāns (Vulkāns) — grieķu Hēfaists, kalēju un uguns dievs; šeit uguns.

78. Horācijs dzimis Āpūlijā, Venusijā. Atābuls — karstais Āpūlijas dienvidrītu vējš.

79. Trivīks — tag. Treviso.

91. Kanusiju (tag. Canosa) dibinājis mitiskais varonis Diomeds; šeit ir ūdeņa trūkums.

94. Rūbi — tag. Ruvo.

97. Gnātiju, Egnātiju (tag. Anazzo), dibinājušas nimfas dusmās; arī šeit tāpēc ūdeņa trūkums.

100. Apella — žīdu vārds; šeit runa par visiem žīdiem (sk. I 4, 143) un viņu māptību.

101. Dievi, kā to māca epikūrieši (Lukret. V 82), neiejaucas pasaules gaitā un pavada laiku brīvi no rūpēm un ciešanām (ataraksia) svētlaimībā; arī brīnumus tie nesūta cilvēkiem: Izslēdzot dievus kā pasaules gaitu noteicošo spēku, Epikūrs grib atņemt cilvēkiem bailes no tiem un tāpat ar savu atomistiku bailes no nāves, kas liedz cilvēkam būt pilnīgi laimīgam.

104. Brundisijs — tag. Brindisi.

VI.

Domu gaita: Mēcēnāts nav kā citi; lai gan no senas cilts un augstas kārtas, viņš nenicina tādus, kas ir zemāka dzimuma (1—6), kaut tik tie bijuši brīvi, būdams pareizās domās, ka arī senatnē daudzi ievērojami cilvēki bijuši no zemas kārtas, un ka pat tauta, kas bieži vergo šajā ziņā, ir spējusi nicināt tādus kā Lēvīns (7—17). Tiešām, godkāriba aizrauj daudzus, pat no zemas kārtas, bet arī skaudība liek pārnest katram, kas nāk izcilus vietā no zemākiem, to, ka viņa vecāki bijuši tādi (17—44). Skauž arī tas, ka Horācijs divreiz ir ieguvis ievērojamu stāvokli: kā tribūns un kā Mēcēnāta draugs. Tomēr pēdējie pārmetumi ir nevietā, jo tam nav gadījuma raksturs (45—52). Horācijs ieteikts Mēcēnātam; viņa pirmreizējā apmeklēšana un uzaicināšana pēc deviņiem mēnešiem (52—64). Tēva nopelni audzināšanā (65—89). Horācijs par to tēvam var tikai pateikties un nekad citu tēvu negrībētu (90—109), ir apmierināts ar savu nabadzību, kas tam dod brīvību un iespēju iekārtot dzīvi, kā pašam patīk (110—131).

1. Pēc nostāstiem, kā to apgalvo arī Hērodots, etruski ienākuši Itālijā no Maz-Azijas, Līdijas; līdiešu koloniju šeit nodibinājis ķēniņa dēls Tirenajs. Šo legendu apstrīd jau Diodōrs, bet Horācijs izmanto Mēcēnāta slavināšanai, lai gan vēsturisku pamatu viņai nav.

4. Par Mēcēnāta senčiem nekas nav tuvāk zināms, lai gan dažus atzīmē Tits Līvijs (10, 3), Cicerōns (Gājs Mēcēnāts, kurš uzstājies pret Drūsu) un dzejnieks Silijs. Kilniju ģimenes par saviem senčiem uzskata kādu no 12 etrusku ķēniņiem (lukumōniem) un Horācijs bieži uzsver, ka Mēcēnāts ir senu ķēniņu pēcnācējs (Carm. I 1, 1; III 29). Ka šiem senčiem būtu kāda ievērojama loma Rōmā bijusi, par to nav nekādu aizrādījumu, bet gan savā Aretium (Arezzo). Legiōns tā tad šeit vispārējā nozīmē — kaŗa pulki (etrusku).

8. Tā kā Horācijs šeit rīkojas ar terminiem, kas apzīmē pie piederību dažādām šķirām, kas savu kārt noteic sabiedrisko stāvokli, tad jāpiezīmē, ka pēc pilsoņu kaņiem seno patrīciju dzimtu ir palicis diezgan maz: senātōru vidū ir daudz homines novi, kas tikuši senātā no zemākiem, mazāk pazīstamiem, kā bijuši magistrāti un citādi. Jātņieki (equites) ir pieauguši skaita ziņā un arī ieguvuši, lielāku nozīmi; arī viņu sastāvam ir gadījuma raksturs (sal. Epod. 4, 15). Viņiem tuvu ir ingenui, brīvie, kam vecāki brīvi; vēlāk arī libertīni, brīvatlaisto bērni kas sākumā nav ingenui, top par tādiem; libertus (brīvatlaists) un libertīnus top par sinonīmiem, (jau Cicerōna laikā). Tāpēc arī šeit Horācija tēvs ir brīvatlaists, kaut gan saucas libertīnus, un pats Horācijs ingenuus (brīvs). No otras puses Horācijs šo vārdu ingenuus lieto arī ētiskā nozīmē = 64 un pielaiž zināmu vārdu spēli.

9. Ķēņiņa Servija māte bijusi verdzene Okrisija, kaut gan no augstas kārtas.

12. Pūblijs Valerijs Poplikola viens no Brūta palīgiem pie pēdējā Rōmas ķēņiņa Tarkvinija izdzīšanas un kopā ar Brūtu pirmais konsuls. Valeriju cilts ir ļoti plaša: Lēvini, Kornēliji, Flakki, Messālas un t. t. ir no viņas, Pūblijs Valerijs Lēvīns, tā konsula dēls, kas cīņijies pret Pirru, pilnīgi neievērojams un pat tālak par kvēstōru, pirmo amata pakāpi, nav ticis palaidnīgās dzīves dēļ.

18. Imagines — senču portreju maskas aristokratu ģimenēs, tituli — uzraksti pie viņām ar īsu dzīves un darbu aprakstu.

20. Dēkijs, Lēvīna laika biedrs, ar pievārdu Mūs no plēbējiem — pazīstamais konsuls, kas kaujā ar latīņiem (Liv. VIII, 8—12) pie Vezuvija labprātīgi devies nāvē tēvijās glābšanai. Viņu izceļ traģiķis Akkijs savā prētekstā Decius un sev. caur to viņš top par vienu no senatnes populārākiem varoņiem.

21. Appijs Klaudijs Pulchrs, pazīstamā Klōdija brālis, 50. g. kā censors izstrīpo no senātōru sarakstiem visus, kam tēvi bijuši brīvatlaistie, atstājot tikai tos, kam tie ir ingenui (sk. 8). Tomēr bez tam viņš izslēdz no šiem sarakstiem arī daudzus citus, sev. Cēzara piekritējus (pp. vēsturnieku Sallustiju); bez tam pats Appijs Klaudijs morāliskā ziņā arī pats nav tāds, uz kuŗu nekristu ēna, jo tikai Pompējs to paglābis no divām apsūdzībām. Tāpēc šeit Horācija vārdi nav bez irōnijas.

22. Sakamvārds no tam, ka senie rōmieši gulējuši uz zemē izklātām ādam. Tomēr sal. arī Ēsōpa fabulu par ēzeli lauvas ādā.

24. Tillijs, izslēgts no senāta, sāk karjeru no sākuma.

26. Senātōru pazīmes: sev. kurpes (mulleus) un tunika ar platu purpura apšūvi.

27. Barrs, kam pat ar Vestas svētām jaunavām bijuši mīlestības sakari.

34—35. Amata vīra (magistrāta) zvērasts ar solījumu rūpēties par pilsoņiem, Rōmu, Itāliju, tautas varu un reliģiju.

38. Dāms, Sirs (siriets), Dionīsijs — parastie vergu vārdi. Ievēlētais ir brīvatlaistā, kādreizēja verga dēls; viņam ir tiesība likt Rōmas pilsoņus sodīt ar nāvi, tos nosviežot no Tarpējas klints Kapitōlijā; nodot bendes rokās (Kadms — bendes vārds) tos var tikai augstākie magistrāti, bet tribūns gan to pieprasīt, protams ne Augusta laikā.

40. Pirmējā kolēģis Nōvijs ir vēl zemāks par to, ir pats tikai brīvatlaistais. Izteiciens „rindu tālāk“ ņemts no teatra, kur priekšā orchestrā sēž magistrāti un senātōri, tad pirmās 14 rindās jātnieki un nākošās tauta.

41—42. Pauli un Mēssālas — divas no vecākām Rōmas aristokrātu ģimenēm.

42—44. Forumā Augusta laikā ceļ daudz jaunas būves un vecās pārtaisa; tāpēc šī darba ratu sadrūzmēšanās šeit. Bez tam arī bērū gājieni iet caur forumu, apstājoties pie tribīnes (rostra), un taures skaņas uzaicina uz klausīties aizgājēja sumināšanā (laudatio). Nōvijs imponē ar savu uztāšanos.

45. Par Horācija tēvu sk. priekšvārdā.

46. Horāciju apskauž daudzi par to, ka viņš ir bijis pie Brūta kā tribūns legiona priekšgalā: un tagad varenā Mēcēnāta draugs. Att. ar Mēcēnātu sal. Epist. I 1, 103; Carm. I 1, 2; II 17, 3; Epist. I 7, 37; Sat. II 6, 42, 48.

58. Āpūlijas zirgs, ar kuŗu bagātie latifundiju īpašnieki var jāt ap saviem laukiem. Satureja — pilsētiņa pie Tarentas.

65. Sal. I 4, 105 sek. Horācijs, īsi sevi raksturojot, uzsver tās īpašības, ko viņš izceļ sat. I 1 un 2 — atturēšanos no pārmēribām.

72. Vienkāršā skola, kur māca rakstīt un rēķināt, Venusijā, Horācija dzimtenē; vietējie augstmaņi ir centuriōni, centuriju (apm. rota) komandieri, provinces aristokratija.

86. Praeco — izsaucējs aukcionos, coactor — naudas piedzinējs.

97. Magistrātu goda pazīmes.

98. Sal. 17 — nicinoša izturēšanās pret pūli (sal. pp. Carm. III, 1), kas pa daļai ir viņas raksturojuma (15—19, 29 sek.) sekas, pa daļai arī filosofijas iespaids (Sapiens paceļas pār citiem).

99. Horācijs arvien cienījis savu neatkarību no citiem (sal. 129, arī viņa att. pret Augustu un Epist. I 7, 35 un passim;) un mainīguma dēļ (I 6, 17; Carm. I 1, 7; II 16, 40; III 2, 20; Epist. I 1, 76).

107. Tillijs sk. 24. rind.

110. Horācija dzīves veids (sal. II 6, 23 sek.) — viņa līdzekļi nav nekādi plašie.

111., 113. Horācijs var novērot apkārtējo dzīvi (sal. I 9 un daudzus tipus no tās pp. I 2, un citūr).

114. Horācija māja, domājams, ir Ēskvilinā, netālu no Mēcēnāta pils (I 9, 1).

116. Trīs vergi apkalpotāji: pavārs, ēdiena devējs (structor) un dzēriena pasniedzējs (pocillator). Priekš Rōmas tas ir ļoti maz. Vienkārša ir arī Horācija saimniecība: balta marmora galds un nepieciešamākie vietējie, Kampanijā izgatavotie trauki. Bagātās mājās galdi ir no dārgiem kokiem pagatavoti (II 8, 9). Divi kausi ir viens vīnam, otrs ūdenim, jo neatšķaidītu vīnu rōmieši arī vēl tagad parasti nedzē — tikai žūpas. Kiats — vienosains trauks — mēriņš ($\frac{1}{12}$ daļa no sekstārija sk. I 1, 55); kā mūsu laikos skaita glāzītes, tā pie rōmiešiem kiatus; raksturīga ir Martiāla epigrama:

Na evia sex cyathis, septem Iustina bibatur,

Quinque Lycas, Lyde quattuor, Ida tribus (I 72),

kur uzskaitītas meičas, uz kuŗu veselību jāizdzē tikdaudz kiātu, cik burtu viņu vārdos (Nēvijai seši, Justīnai 7 un t. t.). Ar kiātu smeļ no kratera, trauka, kur vīnu samaisa ar ūdeni (šeit liekas, tāda nozīmē ir echīnam). Patera — mazāka bļodiņa ziedu liešanai dieviem; tajā vīnu iepilina no kratera ar mazo guttus (šaurkakliti)

120. Satīrs Marsijs ar savu fleiti gribējis sacensties ar Apollona līru; pēdējais, to pārspējis, tam novelk ādu. Marsija statuja ir forumā naudas mījēju rajonā. Izstieptā roka it kā draud augļotājam, jaunākajam Nōvijam, kuŗa seja nepatīk Marsijam un, protams, arī Rōmas jaunekļiem.

124. Natta — kāds nezināms sīkstulis, kuŗš ieberzēties ar lētāku dedzināmo olīvu eļļu.

126. Sal. I 5, 48, 49.

128. Sek. — sevišķas mantkāribas Horācijam nav (sal. II 6, 8 sek. un cit.)

VII.

Domu gaita: Ievads ar īsu personu raksturojumu, lietas būtību un iespaidu (1—3); Persija plašāks raksturojums (4—8). Viņu uzstāšanās nāvīgā cīņā; Horācijs tos salīdzina ar Homēra varoņiem (plašs iespraudums 10—18) ar gladiātoriem (9—20). Tiesas skats, tiem parādoties, Persija veiclā un skanīgā runa (20—28); Rupilija rupjā atbilde (29—31) un Persija kalamburs (32—35).

1. Par Rupiliju un Persiju sk. ievadā. Kāpēc Horācijs uzbrūk Rupilijam, kuņam tāpat kā viņam pašam īpašums konfiscēts, nav noskaidrojams.

3. Bārdziņu un ārstu telpas arvienu ir publikas pilnas; šeit top apspriestas un pārrunātas visas jaunākas tenkas un baumas; stubie (lippi) visp. slimnieku vietā.

4. Persija raksturojums: viņš ir iepūtīgs, ātrs, bet ar grieķu „sāli“ — ar elegantu asprātību un asu mēli, kam nespēj pretim stāvēt italiešu „etiķis“ (32) — rupjie personīgi uzbrukumi (lamāšanās); viņš ir cienīgs pretinieks gŗūti pārvāramam (6) Rupilijam.

8. Sisenna, Barrs — Rōmā slaveni izsmējēji un balamutes. Barrs — sk. I 6, 30. Balti zirgi skaitas par labākiem skrējējiem; viņi ir arī triumfātora aizjūgā.

10. Kā bieži, tā arī šeit kōmisma pastiprināšanai svinīgums nevietā un salīdzinājumi ar Hektora un Achilla cīņu uz dzīvību un nāvi.

16. Sk. Iliade VI 119—236, kur sastopas spēcīgais Tideja dēls Diomeds ar vājāko liķieti Glauku uz kaujas lauka; viņi sarunā noskaidro, ka viņu tēvi bijuši ar viesmīlības un draudzības saitēm saistīti, un draudzīgi izšķīras, apmainījuši ieročus. Horācijs šo vietu ievērojami sagroza, jo Homēra Glauks nebēg no Diomeda, un arī neizdod tam savus ieročus.

19. Turpmākais salīdzinājums ar gladiātōru pāri, Bitu un Bakchiju, labākiem tā laika cīkstopiem; visus uzvārējuši, tie salaisti kopā un abi krīt, viens pret otru cīnoties.

23. Persija runa ar rētoriskām hiperbolām un austrumnieciskiem salīdzinājumiem.

25. Gleznainajā debesu panorāmā, kur Persijs ietilpina Brūtu (Azijas saule) un viņa pavadoņus, labos zvaigžņņājus (no zvaigžņņājiem un no saules stāvokļa atkarīga zemkopība), viņš ievēd arī ienīsto Rupiliju kā kaitīgo Seiriju — Canis, suņa zvaigžņņāju (sal. canicula „suņu dienas“, kad saule viskarstākā) tā netieši to nolamānot. Šim zvaigžņņājam uzlēcot (26. jul.) sākās lieli karstumi.

26. Persija runas straumi Horācijs salīdzina ar nevaldamu kalnu upi mežainos krastos. Rupilija atbilde ir rupja lamāšanās, kā to dara vīnkopji, kas, novēlojušies, sēž šur tur gōbu zaros, vinogājus apgriežot, un ar lāstiem atbild gaņamgāņējiem, kas tos izsmej, kūkodami skaļi jo skaļi. Plinijs (N H 13, 9) raksta, ka šī apgriešana izdarāma agri, un ka liels kauns ir, ja tas nav izdarīts līdz dzeguzes atnākšanai.

33. Grieķis pēc šī „etiķa“ tomēr uzvār ar izveicīgu vārdu spēli. Šeit arī politisks kalamburs: Brūts un Kassijs ir, tāpat kā Harmodijs un Aristogeitons Atēnās, tirannu nāvētāji: tā viņus vismaz sauc grieķi Atēnās. Ari Cēzaram, kuņu tie nonāvējuši, pārmet, ka viņš gribējis pieņemt pēc austrumnieku parašas ķēniņa (rex) vārdu. Ari Rōmas pēdējo ķēniņu Tarkviniju ir gāzis viens no Brūtiem. Persija to izmanto savam kalamburam, jo arī Rupilijam ir pievārds Rex.

VIII.

Domu gājiens: Priāpa statujas tapšanas vēsture (1—3) un tā uzdevumi dārzā (3—7); kapsētas apraksts (8—13) un pārgrozības parku ierīkojot (14—16). Vienīgi pret burvēm ir nespēcīgs Priāps (17—22). Tālāk Priāps stāsta par Kānidiju un Saganu, (23—45), nekromantiju (26—29, 40—42) un mīlestības piesiešanu (30—39, 43—44). Beidzot Priāps, nevarēdams izbailēs vairs valdīties un būt par mēmu liecinieku visām negantībām, taisa troksni, kas aizbiedē abas burves, un izbailēs tām izkrīt pa ceļam kā burvības piederumi, tā ari liekie mati un zobi, Priāpam par lielu prieku un gandarījumu. Pret Kānidiju, protams, ir domāta satira.

1. Priāps, dārzu dievs un sargs, kā visi baidekļi, ir neglīts: viņš ir kroplis, ar milzīgu fallu, auglības simbolu, parasti sarkani krāsots. Sakarā ar šo viņa atribūtu ir vesela priāpiska literātūra, pie kuņas pieder ari šī satira, parasti paviegla ar mūsu laikos nepierastu vaļsirdību izteicienos, kas iet pāri par pikanto.

8. Vergus no viņu mazajām tumšajām cellēm aizved uz kapiem viņu līdzvergi vai parastie kaprači (vespillones, sandapilarii kopējā šķirstā, no kuņa līķi izņem un ieliek zemē bez šķirsta).

11. Kapsēta bijusi vergiem un nabaga ļaudīm; pie šīm šķirām Horācijs ar asu izsmieklu pievieno klāt ari augstdzimušos Pantolabu un Nōmentānu. Pirmais, Mallijs Verna, iesaukts par Pantolabu tāpēc ka no visiem aizņēmiem naudu un ieguvis ari nerra slavu. Nōmentāns (Kassijs) sk. I 1, 102. Abi ir Horācija laika biedri un II 1, 22 šo rindu pieved kā „kodīgu“ jau tāpēc vien, ka tā augstāko aprindu cilvēkus apzīmē kā tādus, kas cienīgi būt Eskvilīna kapu iemītnieku starpā.

13. Akmeņa stabs (cippus) uzrāda kapsētas lielumu un lietošanas noteikumus. Kapu vietas šeit nevar pāriet mantojumā, t. i. palikt apraktā dzimtai par īpašumu.

14. Tagad šeit ir Mēcēnāta pils un dārzi; Servija mūris, no kuŗa agrāk bij bēdīgs skats, ir saulaina staigāšanas vieta.

19. Mazāk zagļi vairs dara rūpes un zvēri (lapsas), bet raganas, kas vēl arvien mēneša naktis apciemo vecos kapus un samaitā cilvēku dvēseles ar vārdiem un dažādiem līdzekļiem. Vārdi ir viens no maģijas galv. līdzekļiem (sk. I. M. Mēn. 1922, 2, 3; 1923, 7 sek.) sal. „vārdošana“, kā maģisku formulu lietošana. Daudz viņu ir pēdējā laikā atrastos grieķu maģiskos papirusos.

Venenum — zāles, dzēriens, ģifts — ir arī maģijā lietojamas, sevišķi atriebībai un kā mīlestības dzēriens. Kā vienā tā otrā gadījumā vārdi un dzēriens sajauc cilvēka prātu; sev. pēdējais ir stipri kaitīgs pat bez kādiem vārdiem, jo lietotas tiek stipras apdullinošas zāles, nerunājot jau par tādiem līdzekļiem, kādi ir Epod. 5.

21. Mēnesnica sevišķi noderīga burvībām. Kauli un augi ir dažādo zāļu gatavošanai.

24. Kānidija, kā jau aizrādīts, ir kāda Grātīdija (epod. 5; 17); vaļēji mati, basas kājas, melnas drēbes, uzspraustas, lai būtu brīvas kustības — parasti pie maģiskiem aktiem; kaucot burves izsauc tumsības varu. Visi šie paņēmiņi daudzkārt pieminēti pie citiem rakstniekiem.

26. Mirušo izsaukšana (nekromantija) zilēšanai. Pirmais nekromantijas apraksts ir Odissejā XI 25 sek.: izraktā bedrē ietecina melna dzīvnieka asinis, pie kuŗām šurpu steidzas mirušo dvēseles, un, ieguvušas asinis dzerot atmiņas un runas spēju, pravieto. Šeit raganas saplosa jēru un pilina asinis kapā (dzelzs naži

maģijā nav atļauti). Gaŗākie nekromantijas apraksti Lukāna Farsalijā VI un Senekas Oidipā, pie kam tur izsauc atpakaļ arī tikko mirušā dvēseli, to atgriežot miesās.

30. Seko cits maģisks akts — lāsti (defixio) ar simpatiskās (mimetiskās) maģijas paņēmienu. Izgatavo tēlus, ar kuŗiem izdara to, ko grib izdarīt ar cilvēku; vai šeit ir mīlestības jeb atriebšanās burvība, nav skaidrs. Par pirmo sk. Teokrita II id.; pēdējā gadījumā figuru sadursta jeb sadedzina, un tas atsaucas uz apburamo tikpat ļauni.

Šeit 2 figuras: viena, lielākā, vilnas un mazākā vaska. Pirmā varbūt pašas Kānidijas (vilna ir aizsargu līdzeklis maģijā), otra viņas pretinieka jeb mīļāka tēls, kuŗu kropļo un iemet ugunī (43).

33. Hekate ir burvju aizsargs un palīgs, Teisifone viena no pekles furijām (erinnijām); pirmā nāk ar saviem suņiem, otra ar čūskām (sal. Teokrita II id.).

37. Priāps savā īpatnējā stilā iesprauž šos lāstus, pārtraucot stāstījumu, kuŗu pēc tam savelk īsāki.

39. Jūliju cilts piederīgā pieminēšana liekas būt šeit nevietā un domājams kāds cits līdzīgs vārds. Pediātijs kāds rōmiešu jātnieks, izvirtulis, un Horācijs tāpēc tā vārdu pieved šeit sieviešu kārtā. Vorāns kāds Kvīnta Lutātija brīvatlaistais, tiešām sevišķi veicīgs zaglis.

40. Priāps turpina par nekromantiju, par sarunām ar izsuktām mirušo dvēselēm.

42. Apotropajiskie līdzekļi, lai novērstu briesmas.

43. Sk. 30.

46. Sakarsušam vīgu kokam nakts vēsumā ar lielu troksni saplaisājot, jau tā izbailu pilnās raganas pār-biedētas aizbēg prom, pametot ceļā zāles, kaulus, liekos matus un zobus. Šis epilogs ir lielāka atriebība, ko var izdomāt Horācijs: fiktīvas fabulas negaidītās beigas noliek izsmieklā Kānidiju un viņas pavadoni, un arī viņu skaistuma defekti ir atklāti (sal. Epod. 17; 56 sek.).

IX.

Domu gaita: Agri no rīta Horācijs iet pa Svēto ielu pie drauga, kas dzīvo aiz Tibera, pie Cēzara dārziem, domās nogrimis un kādu dzejas motīvu pārlietot. Pa ceļam piesitas kāds gandrīz nepazīstams un nelūgts, tam seko līdz, ievadot sarunas par dzeju un savu talantu. Kā no viņa tikt vaļā, Horācijs nesaprot (1—19). Šo pašu sarunu tas sāk atkal, aizrādot uz savu talantu dzejā, dejā un dziedāšanā. Horācijs to pārtrauc, jo šī pašuzslava iznāk bēdīga, ievada sarunas par viņa tuviniekiem, kas miruši, un nopūšas pie sevis, ka arī to šīs nobeigs ar savu mēļošanu (20—34). Pavadonim ir jābūt tiesā, bet arī prāvai viņš atmet ar roku. Atkal sarunas, šoreiz jau tieši par Mēcēnātu, pie kuŗa lūdz to ievest. Horācija atbilde par šo pulciņu un viņa pavadoņa jaunie plāni (35—60). Satikšanās ar Fusku, kurš saprot kas notiek, bet atstāj Horāciju viņa nelaimē (60—74). Epilogs — nejauši sastopas ceļā sūdzētājs un aizved pavadoni ar varu tiesas priekšā. Slava Apollonam! (74—78).

1. Svētais ceļš (Svētā iela) Via sacra — nāk no Eskvilīna, un pie vēlākā Kolosseja pie t. s. meta sudans iegriežas Velijā (Tita arka) un forumā. Tā ir viena no visdzīvākām Rōmas ielām un pa to nāk uz forumu arī svinīgie triumfgājieni uz Kapitōliju. Horācijs šeit nāk no savām mājām Eskvilinā pa viņas augšējo daļu (summa sacra via), lai dotos pāri Tiberam pie kāda drauga (15). Kā parasts (I 4, 138; Epist. II 2, 70 sek.) viņš pārdomā kādu tematu literāriskam darbam.

2. Ar vārdu nugae (nieki) bieži Rōmas dzejnieki apzīmē savus dzejas darbus. Sal. Katull. 1, 3 un t. l.; Hor. Epist. I 19, 42; II 2, 141. Horācijs ir pilnīgi no-

grimis sevī un tātēc viņam ļoti nepatīk, ka to traucē un viņš grib tikt vaļā no negaidītā pavadona (4, 5, 6, 8 sek. un citūr).

7. doctus — mācīts cilvēks; šajā laikā tas ir dzejnieku epitets. (Ep. I 19, 1 — Mēcēnāts; Carm. I 1, 29).

11. Kādu Bōlānu Horācijs teic laimīgu tātēc, ka tas, ātras dabas būdams, gan nebūtu savu dusmu slēpis, bet uz mācīgajam tieši pateicis, lai to atstāj mierā. Sma-dzenes, kā dusmu vieta, bieži nāk priekšā. (Sal. I 5, 21 cerebrosus — dusmīgs).

13. Pēc neizdevīga mēģinājuma tieši iesākt sarunas par dzeju un sevī (7), pavadonis pāriet uz vispārīgām sarunām, lai atkal atgrieztos pie iesāktā (22).

18. Cēzara dārzi tag. Stazione di Trastevere vietā pa via Portuensis. Jul. Cēzars šos dārzus novēlējis publiskam parkam. Horācijam ir vēl apmēram stundu ko iet līdz turieni.

22. Brāļi Viski pieder pie Mēcēnāta pulciņa (I 10, 83; II 8, 20), tāpat kā Varijs.

23. Horācija domas par veiklu improvizēšanu sk. I 4, 14.

24. Deja nav iecienīta pie stingrajiem rōmiešiem; tā skaitās pat nepieklājīga, tāpat kā dziedāšana (sal. II 1, 125 — iereibušais Milōnijs; I 5, 63 — mīmiska deja, Carm. III 2, 4).

25. Hermogens — sk. I 3, 129. Horācijs pārtrauc šo lielīšanos, līdz ar to aizrādīdams kā gaŗāmejot, lai nepārpūlās vien (27); bet šo smalko zobgalību tas neievēro.

29. Sabeļļi—kalnu tautiņa austrumu Italijā no Umbrijas līdz Āpūlijai; līdz ar marsiem un peligniem tos uzskata par burvību zinātājiem (Epod. 17, 27, 60; 5, 75 — Sk. I 8). Tā šeit kāda vecene pareģojusi Horācijam Venusijā, ņemdama no trauka uzrakstus jeb zīmes, no kuŗām dažus no urnas izkrata jeb dod izvilkēt, tos

izskaidrojot (Sal. Carm. II 3, 25; III 1, 16). Ari Rōmā šādi sortilegi sastopami vai uz visiem ielas stūriem, sev. ap cirku (I 6, 113). Prēnestē ir ari att. orakuls.

31. sek. — Vecenes pravietojuums ir izturēts orakulu svinīgā stilā (sal. Aristofana parōdējumus „Jātņiekos“); tāpat ari parastā viņu neskaidrība ir šeit.

35. Vestas svētnīca — forumā, Palātīna piekājē (via Nova); Horācijs iet gar to, lai pa Tuscus vicus nogrieztos pa kreisi uz Tibera tiltu. Ir deviņi no rīta (ceturtā dienas stunda; diena sākās 6 no rīta), kad Horācijs mēdz vēl gulēt (I 6, 122); viņš ir uzcēlies agrāki, lai tiktu ātrāki pie drauga.

36. Ir jau sācies ari tiesas laiks. Par galviniekiem un prāvošanos sk. I 1, 11.

43. Beidzot pavadonis prasa, pēc visiem ievadiem, tieši par Mēcēnātu, pie kuŗa Horācijs to lai ievestu. Horācija atbilde ir uzmanīga un nenoteikta.

45. Ka Mēcēnāta izvēle nav gadījums, noteikti uzsver Horācijs I 6, 52, II 6, 49.

48. sek. — Horācijam laikam nevienu reizi vien nācies noskaidrot īstās attiecības Mēcēnāta pulciņā, pret pārpratumiem un karjerisma pārmetumiem (46, sal. 52).

56. Sal. I 6, 60, 61.

57. Raksturīgi paņēmieni.

61. Fuskam Aristijam veltīta Carm. I 22 un Epist. I 10. Fusks Horācija draugs (I 10, 83) ir tā laika labākais filologs (grammaticus), ari dzejnieks; viņš jau novērojis Horācija kļūmīgo stāvokli un, nelūkojoties uz viņa slepeniem aizrādījumiem (63 sek.) izvairās un atstāj to klizmā.

69. Par žīdiem sk. I 4, 143. Sabats iekritis jaunā mēnesī, tā tad žīdiem vēl jo vairāk svētku diena; veikala darišanas un sarunas tad ir viņiem stingri aizliegtas. Fusks, protams, nav ne žīds ne māņticīgs, bet „nelabi

gudrs“ un negrib redzēt, kā Horācijs visu ko izdomā, lai liktu tam manīt, ka grib vaļā tikt no uzbāzīgā pavadopa.

70. Horācijs, kā epikūriets, ir pret māņticību (religio) — sal. Lucret. I 62—79 — no kuņas Epikūrs cilvēkus atsvabinājis. Fuskas turpretim šajā gadījumā labprāt sevi ierindo „vienkāršo mirstīgo vidū“ (71), kas māņiem tic.

75. — Manus iniectio — tiesība pretinieku, kuņš izvairās no tiesas un tā zaudē prāvu, aizvest uz turieni ar varu, sev. ja tas jūtas pazaudējis.

76. To var izdarīt tikai tad, ja kāds ir par liecinieku šim aktam, jo citādi to uzskata par varas darbu. Horācijs bez kavēšanās ir gatavs par liecinieku būt, lai tiktu vien vaļā. Ārējā piekrišanas zīme ir ļaut sevi paņemt aiz auss un izsacīt piekrišanu.

78. Apollons — dzejnieku dievs un glābējs (kā Merkuris Carm. II 7, 13; Fauns Carm. II 17, 27).

X.

Kā I 4, tā arī šī satīra raksturo attiecības pret Lūkīliju.

Domu gājiens: Horācijs atkārtoti par Lūkīliju sacīto: trūkumi un nopelni (1—6); prasības, kas piemērojamas stilam un valodai, lai kōmiskais spēks netaptu vienmuļīgs (7—19); iebildumi pret tiem, kas uzsver, ka Lūkīlijs, lietojot grieķu vārdus, padara latiņu valodu bagātāku (20—35); jauno dzejnieku raksturojums un Horācija attiecības pret satīrikiem un Lūkīliju (36—49).

Kritiķa tiesības pamatojumi (Lūkīlija piemērs) un Lūkīlija dzeja no Horācija laika dzejas prasību viedokļa (50—71).

Prasība pēc nopietna darba (72—74) un nepiemērošanās pūļa (74—77) un nekompetentu spriedēju gaumei (78—92).

1. — sal. I 4, 8, ko Horācijs šeit vēlreiz atkārtodams uzsver.

3. Sal. „grieķu sāls“ I 7.

4. — I 4, 7.

5. — Atzīmējot Lūkīlija nopelnus (sk. II 1, 62 sek.), Horācijs negrib maskēt viņa trūkumus 7 sek.

6. Dēkims Laberijs (dzim. 105, mir. 43) ir mīmu pacēlis līdz literāriskam žanram Rōmā, padarot to pēc grieķu parauga par reālistisku miniātūru ar skatiem no dzīves. Priekš tam italiešu mīms ir ar pavisam citādu raksturu. Sk. I 2, 2.

Horācijs arī šeit uzstājas pret vispārīgo gaumi, jo Laberija vieglajam, frivolam žanram ir liela piekrišana savā laikā, kas izskaidrojams pa daļai arī ar politisko dienas jautājumu iepīšanu mīmos īsu iespraudumu jeb caurredzamu norādījumu veidā; kā Laberija, tā arī Lūkīlija darbos nav izturētas kompozīcijas, noteikta plāna,

domu iekšēja sakārtojuma un koncentrētas izteiksmes. Mīms ir arī aprēķināts acumirkļa iespaidam.

7.—9. Kōmikas ideāls no ēstētiskas kritikas viedokļa — pret izplūdumu (sal. 15).

10. Sek. (izteiksmes dažādība): valodai jābūt gan skumjai, gan jautrai, patetiskai un cēlai, gan elegantai.

16. Sk. I 4, 1.

17. Hermogens sk. I 3, 130; I 9, 25; sal. I 10, 80, 90 un I 4, 72.

18. Kāds kritiķis, domājams Dēmētrijs (90). Gājs Likinijs Kalvs un viņa draugs Gājs Valerijs Katullus abi Cicerōna laika labākie līriķi. Raksturīgs šeit ir pretstats: Horācijs tikko ieteicis sekot grieķu paraugiem (17), tos imitēt, bet tālāk seko treknis vārds par Hermogenu un Dēmētriju, kas sajūsmināti par Katullu un Kalvu, kas ir it kā pēdējo noliegšana.

Arī vārdam „dziedāt“ ir nievājoša nozīme (sal.: „ko tu tur dziedā?“). Cicerōns Katullu un Kalvu arī apzīmē līdzīgi par „Euforiona dziedātājiem“ att. pret Enniju un veco skolu. Līdzās Horācija uzbrukumam Katullam ir arī vēl tas, ka viņš, aizņemoties dažus motīvus no tā, to noklusē, ko nedara att. uz grieķu dzejniekiem (Epist. I 19, 23 sek.), tāpat kā noklusē arī to, ka ne viņš, bet Katullus ir pirmais iepazīstinājis Rōmas lasītājus ar Sapfo, Alkaju un Archilochu un uzskata par savu nopelni aioliešu dzejnieku pārveidošanu latīņu valodā (Carm. III 30, Epist. I 19, 23 sek.). Vispārīgi Katullu viņš piemin šeit vienīgo reizi. Bez šaubām, šeit nevar noliegt mazu ļaunprātību no Horācija puses un pievestās vietās arī iedomību (sal. IV 6, 44; IV 3, 22), tomēr nav arī tiešu uzbrukumus Katullam; sakarā ar Epist. II 1, 35 sek. polemiku pret tiem, kas ciena tikai tos dzejniekus, kas

ir veci, šeit Horācijs pielaiž, ka daži no tiem, kā Her-
mogens un Dēmētrijs atzīst arī vēl Katullu un Kalvu.

20. Sakarā ar Lūkīlija paņēmienu jaukt grieķu
vārdus latīņu valodā (piemēram sal. vēl Ausonija 12. vē-
stules sākumu IV g. s. pēc Kr.:

Ἑλλησπινικῆς μετεξων Μούσης, Latiaequae Camenae,
Ἄξιω Ἀύσονιος sermone alludo bilingui).

Horācijs īsi izrēķinājas ar Pītoleontu (Pītolaju),
Cēzara laika epigrammatistu.

24. Skarbais italiešu Falerna vīns ar saldo Chias
vīnu — kā analogija valodu maisījumam.

Labākais Itālijas vīns ir Kēkubas (Amiklu) (II 8, 15),
kas gan ātri izzūd (jau Plīnija laikā to neaudzē), tad Fa-
lerna (Kampanijas) sugas: Faustianum, tumšā dzintara
krāsā (Carm. II 11, 19; I 27, 9; Sat. II 4, 24, Carm. II
11, 9). Trešā vietā ir Albāņu vīns (II 8, 16). Tāpat
Chias un Lesbas vīni ir grieķu labākie. (Sat. II 8 15;
II 8, 48; Carm. III 19, 5; Epod. 9, 34).

26. — Petillijs sk. I 4, 94.

28. Runātāji Pedījs Poplikola un Messāla Korvīns,
abi brāļi. Pēdējais Horācija draugs (Carm. III 21), valsts-
vīrs, otra literāriskā pulciņa dibinātājs (tur ir pp. Ti-
bullus), un ievērojams runātājs, kas sevišķi izkopis latīņu
valodas tīrību. Lai valodu jaukšanas piekritējus novestu
līdz absurdam, Hor. pārnes viņu pašu principu tiesas runās,
kur tas ir pilnīgi neiespējams, salīdzinot tādu runātāju,
kas to darītu (šeit Messāla), ar pa pusei grieķu, pa pusei
rōmiešu apdzīvotās Kanusijas (I 5, 92) iedzīvotājiem.

32. Kvirīns — Rōmuls.

36. Alpīns — šeit dzejnieks Fūrijs Bibākuls, kā
to rāda salīdzinājums ar II 5, 41, Katulla un Kalva laikā
biedrs, kas rakstījis poēmas: vienu par Cēzara gallu
kaņiem, naidīgu viņam, otru, kā redzams, grieķu kīkliskās
poēmas „Aitiopidas“ garā par Memnōnu, Titona un Eōas

dēlu, kuŗš atnācis palīgā trōjieŗiem pēc Hektora nāves un tāpat kā pēdējais krīt no Achilla rokas. Œeit par viņa nāvi. Tāpat 37. par pirmo poemu, no kuŗas piemiņēta vai nu Reinas izteka jeb Reinas dūņainais dievs.

38. Mūzu svētnīca, kur sapulcējas dzejnieki, lai nolasītu (recitare) savus jaunākos dzejas un dramatiskos darbus. Spuriju Mēkiju piemin Cicerōns, kā sava laika labāko kritiķi (sk. ars poet. 386); viņa izvēlei uztic arī Pompējs dramatisko programmu sava teatra atklāšanai. Horācijs no Œim sēdēm atturās (Ep. I 19, 41; II 2, 90 sek.).

40. Jauno rakstnieku paaudze: kōmiķis K. Fundānijs (II 8); kōmēdija raksturīgākos tipos: vergs Dāvs, vecais Chremēts un hetera.

41. K. Asinijs Polliōns (sk. Carm. II 1) dz. 76. g. pr. Kr. ir vēl Katulla laika biedrs; vēlāk Vergilija aizstāvis (Bucol. 4, un 8), pazīstams runātājs, bez tam arī vēsturnieks un traģiķis. Traģēdijas pantmērs ir seŗpēdu jamb, ko lasa trijās divpēdās, t. t. ar 3 galv. akcentiem.

43. Raksturīgi ir isie darbības raksturojumi: pp. Fundānijs — vienīgais no laika biedriem kōmiķiem (unus vivorum), sal. 43, 45.

Varijs, kuŗš kopā ar Vergiliju ievēd Horāciju Mēcēnāta pulciņā (I 6, 55; sal. I 5, 40), pazīstams kā epiķis (Carm. I 6) un traģiķis. Viņš arī vēl Katulla laika biedrs (dzimis apm. 82, miris 14 g.), uzrakstījis epu par Cēzara nāvi un panēģiriku Oktāviānam. No viņa traģēdijām izcilus vietā „Thyestes”. Kāds viņa eps Horācija pieminētā laikā ir vēl nepabeigts.

45. Vergilijs ir uzrakstījis tikai vēl savas Būkōlikas, par kuŗām priecājas lauku Mūzas (Kamēnas). Horācija epōdās Œi darba iespaids ir izmanāms.

46. Pats sev Horācijs izredzējis satīru, pie kuŗas vēltīgi pūlēģies Varrōns no Atakas un citi; Varrōns pār-

tulkojis Apollonija lielo poemu par Argonautiem un rakstijis arī satiras.

Horācijs aizrāda arī uz citiem satīru rakstītājiem; daži no tiem [zināmi, [kā Abukkijs (Lūkīlija garā), Servijs Nikānors; citu vārdi nav uzglabājušies.

48. Vienīgi Lūkīlija priekšā Horācijs piekāpjas, jūtoties mazāks par šo satīras nodibinātāju.

50. Sal. I 4, 11.

52. Uz iebildumu par pārmērīgu kritiku, kuŗa gan laikam netaupītu pašu Homēru, Horācijs atbild ar piemēriem no Lūkīlija, kas tāpat kritizējis Akkija (Attija) un Ennija darbus.

Lūk. Akkijs, rōmiešu lielākais traģiķis (Epist. II 1, 56), ar kuŗu Lūkīlijs daudz polemizējis sev. gramatiskos jautājumos.

61. — sek. I 4, 9. Tāpat daudz rakstijis arī etrusks Kassijs, kuŗu pat, smej Horācijs, pēc nāves sadedzinājuši uz viņa paša grāmatu sārta (ambustus — pa pusei sadedzināts, apsvilināts).

66. Horācija ēstētiskas un literāriskās kritikas pamats ir grieķu augstās dzejas vērtības; Lūkīlija dzeja šajā ziņā ir pārāka par priekšgrieķu laikmeta dzejām (Epist. II 1, 26, 86) un par agrākiem Rōmas dzejniekiem: Plautu, Enniju, Akkiju.

72. Horācijs prasa lēnu darbu un rūpīgu paškritiku; Stilum vertere — apgriezt rakstāmo stilu (irbulu) otrādi — t. i. ar plato galu izdzēst uzrakstīto un pārlabot to.

75. Skolās sal. Epist. I 1, 55; II 1, 71; I 20, 17.

77. Arbuskula — mīma.

78. Pantīlijs laikam kāds no dzejnieku zākātājiem gramatiķiem.

79, 80. — Dēmētrijs un Hermogens sk. 18, Fannijs I 4, 21.

81. Mēcēnāta pulciņš: M. Plōtijs Tukka nav dzejnieks, bet Vergilija draugs, Varija svainis; pēc Vergilija nāves viņš ar Variju manto arī Vergilija rokkrakstus, un abi kopā izdod Eneidu. Varijs sk. 44.

82. K. Valgijs Rūfs — dzejnieks; Horācijs veltījis tam Carm. II 9; rakstījis Valgijs elegijas, idilles un epigrammas; bijis ar gramatiķis. Oktāvijs — vēsturnieks, miris pāragrā nāvē no žūpibas jeb dusmām.

83. Aristijs Fusks — sk. I 9, 61. Brāji Viski labi dzejnieki un kritiķi (sk. arī II 8, 20; I V, 22).

85. Polliōns — sk. 41; Messālla sk. 28.

86. K. Kalpurnijs Bibuls, Brūtu radinieks, pēc Filippu kaujas kopā ar Messālu padodās Antōnijam un paliek pie tā kā flotes vadonis. Servijs varbūt jūrista Servija Sulpikija dēls jeb radinieks; kāds Servijs bijis dzejnieks. K. Furnijs, tautas tribuna, Antōnija piekritēja dēls, pārgājis pie Oktāviāna.

91. — Mīmas skolojot.

